עורנים שטיחים
מפעל לניקוי, תיקון וחידוש שטיחים
• ניקוי שטיחים מקיר לקיר
• ניקוי ריפוד
רח' הניסור 34 אזור התעשייה נתניה
טלפונים 053-331001 053-331667

דף ירוק

מוסף על המשמר בתנועה הקיבוצית מס' 255 18 באוקטובר 1988 ז' בחשון תשמ"ט

אלקטרו-שחרית
קיבוצניק מתר עבורך
כיריים גז בישול בוער כפול
הנחה 10%
רח' הבנאי 22, ת.ד. 1723
טל. 03-808869 חולון

קיבוץ חדש, קיבוץ ישן

את מה שמשמרים בחצרים,
רוצים לחדש בגבעת־ברנר (עמ' 7–6)

זהירות, "עבודה עברית!"

לעיתים היא כיסוי לשנאת־ערבים (עמ' 14)

למי יתנו את קולם המצביעים לראשונה

לא לכהנא, גם לא לגנדי, תודה לאלו (עמ' 4)

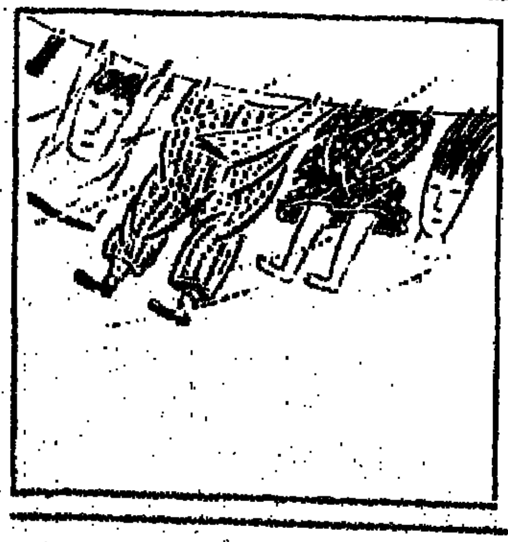

המכבסה נפתחה...

והכובסת תכבס מדי שבועיים (עמ' 12)

מדרשת רופין

עמק חפר 60960 • טל' 053-685131-9

המח' לפעילי משק

- **כלכלה ומינהל של המשק השיתופי חוג אקדמי - לתואר B.A.**
- מינהל עסקים קיבוצי
- יסודות הכלכלה והמינהל
- **מכינה** לקורסי מינהל עסקים קיבוצי יסודות הכלכלה והמנהל
- ניהול פיננסי מתקדם
- גזברים
- הנהלת חשבונות/יסודות
- הנהלת חשבונות/מתקדמים
- עריכת מאזן
- תמחיר
- רכזי ענפים
- ביטוח

מגמת תעשיה
- ניהול יצוא
- ניהול ושיווק
- ניהול עובדי ייצור
- רכזי עבודה במפעלים
- אנגלית עסקית למנהלים
- ניהול תעשייתי מתקדם

טלפון 053-688949

ביה"ס להנדסאים וטכנאים

- מכינה־קדם הנדסאים
- הנדסאי מכונות
- הנדסאי תעשיה וניהול
- הנדסאי בניה
- הנדסאי קרקע ומים
- הנדסאי חקלאות (בע"ח, צומח)
- הנדסאי פלסטיקה
- הנדסאים להוראה
- המרכז הישראלי לרובוטיקה ותיב"ם — השתלמויות קצרות

שלוחה 53/64

המרכז להכשרה מקצועית

מגמת חשמל ואלקטרוניקה
- חשמל מעשי
- חשמל מוסמך
- חשמל ראשי
- אלקטרוניקה — סוג 1
- טלביזיה צבעונית
- חשמל מתח גבוה
- אלקטרוניקה תעשיתית
- בקרים מתוכנתים
- אוטומציה פניאומטית
- אוטומציה תעשיתית

מגמת מתכת
- עבוד שבבי שלב א'-ב'
- תחזוקת ציוד ומערכות תעשיתיות
- רתוך ומסגרות

מגמת משק חום ואנרגיה
- משק חום בסיסי
- התקנת מערכות גז

מגמת קרור
- קרור ומזוג אויר

מגמת נגרות
- השתלמות עיונית ומעשית במקצועות הנגרות

מגמת בקרת איכות
- רכזי בקרת איכות

מגמת למודי רכב ותחבורה
- קציני בטיחות בתעבורה
- מנהלי מוסכים, מכונאות רכב וציוד חקלאי
- מנהלי מוסכים — חשמלאות רכב
- חשמלאות רכב וטרקטורים
- מכונאות רכב סוג 3
- מזוג אויר לרכב וכלים חקלאיים
- צמיגים ואבובים — הסמכה
- השתלמות צמיגים ואבובים לעובדי מוסך
- השתלמות למכונאים — תקון צמיגים ואבובים
- מכונאי ציוד חקלאי
- אלקטרוניקה ברכב
- פחחות וצבעות רכב — הסמכה
- סיכה ברכב — הסמכה

מגמת מים והשקייה
- עובדי מים והשקיה
- רתוך אלומיניום
- מעגלי פקוד ובקרה חשמליים
- משאבות
- פיקוד הידראולי/אלקט' — מתחילים
- פיקוד הידראולי/אלקט' — מתקדמים
- **ריתוך צנרת — מתחילים**

המחלקה להדרכת השרותים

מגמת ביגוד
- תפירה סלונית — יסודות
- תפירת מכנסיים
- סריגים למתחילות
- סריגים למתקדמות
- תפירת חליפות
- תפירת קונפקציה — יסודות
- תפירת בגדי ילדים
- רכזות ענף הלבשה
- עובדי מכבסות וחדרי תגמיר

מגמת מזון
- רכזי חדר אוכל
- אפיה
- סלטים להגשה עצמית
- בישול
- רכזי ענף מזון (אקונומים)
- קורס דיאטה
- מנהלי בתי מלון
- בשול צמחוני
- אקונומים במשקים צעירים
- בשול — שלב ב'
- השתלמות לעובדי כלבו ומרכולית

מגמת מזכירות
- מזכירות טכניות
- ארכיונאים

שלוחה 45

המחלקה לחקלאות

- יסודות החקלאות
- נוי
- רפת
- כותנה
- גד"ש (גדולי שדה)
- נשירים
- בקר לבשר
- מדגה
- לול
- מטע הדרים/סובטרופיים
- לול (יסודות + התמחות)
- פרחים (יסודות + התמחות)
- רפת/צאן (יסודות + התמחות)
- רפת/מתקדם
- ירקות (יסודות + התמחות)
- השתלמויות התמחות

שלוחה 55/65

המרכז למחשבים

- תכניתן 1
- אחראי למערכות מחשב

שלוחה 44/66

המרכז ללמודי פלסטיקה

- פלסטיקה — יסודות
- השתלמות — לשיחול והזרקה

טלפון: 053-688997

לקבלת ידיעון
מדרשת רופין
לפנות בכתב
למחלקת הפרסום

קראנו במכתבכם

העבודה היא חיינו

באזורנו, עמק בית־שאן, הוקמה עמותה למען הזקן. בין מטרותיה, הדאגה לפעילות תרבותית בשעות לפני הצהריים, בהן העירנות וכושר הקליטה טובים יותר. בזמן הדיון בוועדת ההיגוי של העמותה בנושא זה, התפתח ויכוח מעניין. חלק מן החברים, וביניהם אנשי מקצוע, עובדים סוציאליים ומטפלות, סברו שיש מקום להשפיע ולשכנע חברים שישתתפו בכמה שיותר שיעורים, בנימוקים כמו: "מגיע להם", אחרי 40־50 שנות עבודה מאומצת בתנאים של אז בעמק בית שאן, כאשר רובם לא יכלו לעשות משהו למימוש עצמי, וכעת עליהם לנצל הזדמנות ללמוד או לעסוק בתחביב גם על חשבון העבודה. הובאו דוגמאות מאזורים שכנים, כעמק הירדן ועמק יזרעאל המערבי, שארגנו מוסדות "סב יום", בהם משתתפים מאות חברים, הנהנים מלימודים, חוגים שונים ובמיוחד מהמפגש החברתי.

לעומת טענות אלו, היו חברים, שלא נראה להם שיש להשפיע או לשכנע חברים להרבות בלימודים, אם אין רצונם בכך. ראשית כל ידוע, כי ברוב הקיבוצים ייעצו לבקשת חבר ותיק, שיבקש לצאת ללימודים ממושכים. שנית, הוותיקים בקיבוצים באזורנו הם עדיין "קשישים צעירים", שהרי רק מעטים מתקרבים לגיל 80. רובם קשורים למקומות עבודה קבועים, בהם הם עובדים יום־יום שעות ספורות, כל אחד לפי יכולתו. הראיה: מתשובות על שאלון תעסוקה, שהופץ באחרונה מטעם העמותה בין קיבוצי עמק בית שאן, ענו כולם, בלי יוצא מן הכלל, שכל הוותיקים הבריאים מסודרים בעבודה. (יתכן כי בבדיקה יסודית יותר יתברר, שלא כולם מאושרים בתעסוקתם הנוכחית ותיקון הרגשתם מהווה אתגר לקיבוציהם). לית מאן דפליג, כי פתרון לבעיית התעסוקה לזקנים בתנועה הקיבוצית הוא טוב מאד ואולי ייחודי בחברה האנושית ובימים אפורים אלה, חשוב וכדאי להדגיש הישג זה של תנועתנו.

אפשר להבין מכך, שהחברים קשורים לעבודתם וחוששים להינתק ממקומות עבודתם, למרות הרצון של רובם גם ללמוד.

עד כאן על הוויכוח שהתנהל בוועדת ההיגוי. כדי לחוש את הנעשה בשטח ולעמוד על דעת ותיקים בעניין, אביא דוגמא מקיבוצי. לפני ימים אחדים הוחזרו שאלונים, מהם אפשר לדעת בכמה ובאיזה שיעורים או חוגים ברצון החברים להשתתף. כדאי לציין, שחלק מהשאלונים כלל לא הוחזרו ומאלה שהוחזרו התקבל, שכ־90% רוצים ללמוד יום אחד בשבוע בלבד. אסור לשכוח שקיימים בקיבוצינו שיעורים יומיים ושבועיים, בשעות אחרי הצהריים ובערבים, בהם רוב התלמידים הם זקנים.

למרות שאין בידי תשובות מקיבוצים אחרים, אני מניח שהמצב דומה גם אצל הקיבוצים השכנים.

אולי, אולי מתגלה פה תהליך מעניין? דור הנפילים, אשר רגיל היה "ללכת כחלוץ לפני המחנה", רוצה שוב להגשים "אידיאל" מודרני וחדשני: "שבוע עבודה של חמישה ימים"?

אריה הדר
טירת צבי

לגליון זה מצורף מוסף מיוחד, ליום חגה ה־75 של קבוצת כנרת.
כתבה: רונית יהל
עיצבה: רחל דביר
צילם: בועז לניר

עורכים: ארנון לסיר ואיצי ברתנא
עריכה: יוכי בן־שלום
עיצוב גראפי: רחל דביר
צלם המערכת: בועז לניר
מזכירת המערכת: רותי קדוש
משתתפים: אהוד דור, דינה רמג׳, רותי קדוש, יהודה מרוז, רונית יהל, דני בירן, גוגה קוגן, וסימה באר
מודעות: חיה קוטב
מערכת ומנהלה:
רח׳ חומה ומגדל 2, 67771, ת"א
טלפון: 03־378833
מען למכתבים: שק דואר נעול ת"א 61999

תוכן המודעות על אחריות המפרסמים בלבד וזכויות הגרפיקה שמורות

אונא ישב לבדו

כמעט חששנו, שבערב המפגש של בוגרי עליית הנוער בגן־שמואל (22.9),נוצף בחובשי כיפות. נציגם טרח להבטיח, שהכל יהיה כשר למהדרין וכיאה לכנס אשר בחסות ברית התנועה הקיבוצית, עשינו הכל על־מנת להבטיח, שאורחינו מהקיבוץ הדתי ירגישו בנוח וחס וחלילה לא יעברו עבירה קלה כבחמורה.

וכיצד נטעם מן הפרי והבורקס והרי אין סוכה...הקמנו סוכה והיא נבנתה על־פי כל הכללים, על־מנת שתהיה גם סוכה וגם כשרה וגם קישוטים עשינו לה...וכיאה למעמד, הזמנו את אבות התנועה ולמרות עומס השנים, הם באו וישבו זה לצד זה: משה אונא, יצחק בן אהרון ויעקב חזן ובאו חברים מהקיבוץ הארצי ומהתק"ם והעטירו חום וחיבה לעברם...

ורק משה אונא ישב לבדו בסוכה...

ואולי היה כדאי בשיעור הבא לדרוש בפסוק "אל תשכחני לעת זקנה"...וגומר.

עודד רוטמן
גרשמואל

מספיק לקופלביץ

ב"דף הירוק" האחרון, מתפרסמת רשימה על סמינר הקיבוצים, שמילאה אותי עצב. הזהו המוסד שממנו יצאו המורים והמחנכים של התנועה הקיבוצית? האלה מנהליו ומוריו?

מר קופלביץ מורה לרעיונות. הוא היה דתי והתפקר ועתה הוא מלמד, שב־300 השנים האחרונות העולם השתנה, ולכן השתנתה הדעה על הרמב"ם. נכון, "הרמב"ם לא היה אידיוט" (איזה סיגנון!) אבל הוא שגה. ומי לא שוגה, מר קופלביץ?

כשנפוצו "משנה תורה" ו"מורה נבוכים" אז, במאה ה־12, קמה סערת רוחות בכל תפוצות ישראל, ומשך 250 שנה בערה המחלוקת על השגותיו ודעותיו, כולל חרמות ואיסורים. עשרות רבות של ספרים נכתבו בעדו ונגדו. כאשר התרגשו על היהודים גזרות ספרד ואשכנז, הופסק הוויכוח כלא רלבנטי את הוויכוח הזה, מר קופלביץ, ראוי ללמד אז ולא היום. אני לכשעצמי, פוסל את כל הצד הפילוסופי של הרמב"ם, ואת השפעת אריסטו על מחשבתו. והאמן לי, הרבה לא נשאר. אז, מר קופלביץ, לא היום. ואם למדת את הרמב"ם בישיבה, זהו רמב"ם מיובש וסטרילי, ללא כל ריון. למד את הרמב"ם בתקופתו, ויפקחו עיניך.

מר קופלביץ לא מסכים כלל עם רבי עקיבא. כמה נועז! אחרי שיהושפט הרכבי ביטל בשישים את בר־כוכבא ואת עקיבא, מי בחוגים אינטלקטואלים של השמאל יגן עליו? ומה עם השלמת התנ"ך, ומה עם המשנה, ומה עם שיר השירים? הרי לולא עקשנותו של עקיבא, היו החלוצים עולים לגורן עם שירי לרמונטוב ברוסית, או אולי היינה. ובאשר לישעיהו, "הוא לא היה הומניסט כלל". מר קופלביץ, תראה לי הומניסט אחד בזמן העתיק ואשלח לך מסטיק.

ואז יש הד"ר לציונות, יגאל עילם, שמודיע ש"אבותיו היו פירטים שגזלו את הארץ מאחרים", והוא יספר לבניו ש"הארץ המובטחת היא מיתוס של הדוסים". ד"ר עילם הנכבד, גם היום אנחנו גוזלים? שום רגב מאדמת ישראל אינו שלנו? כל זכותנו היא הצהרת בלפור? מה יספרו לילדי קיבוציהם המורים שלומדים תורה מפיך? ויש גם מר סלעי, שהוא כבר 4 שנים מנהל מרוץ ההשתלמות של סמינר הקיבוצים, האומר: "אתה בחרתנו, למשל, לא קשה לפרש כביטוי גזעני". מר סלעי, אם לא קשה לפרש, אז אתה מפרש, ומלמד לפרש? ויש מנהלת הסמינר, שקונה רק אוכל כשר ומשתוממת לשמוע שמטבח הסמינר לא כשר כי מערבבים בו בשר וחלב. מה פתאום לא כשר?

לא המצאתי שום דבר. הכל כתוב ב"דף הירוק". ואני שואל את הקיבוצים שמקיימים את המוסד: האינכם מבינים, שאם חלילה הקיבוץ יפסיק להתקיים, זה יהיה בגלל החינוך המתלבט, האנרכיסטי במהותו, התלוש, הלועג לכל דבר יהודי?

כאשר אבא קובנר, ז"ל, כתב: "גלתה שכינה מחצרו של קיבוץ", הוא לא התכוון רק לשאר רוח, לאידיאלים, אלא לשכינה, פשוטה כמשמעה, לנשמה היתירה היהודית, שבלעדיה אין לנו תקומה.

משה אלברט
ירושלים

בוכים ומשלמים

רבות נכתב כבר על המצב הכלכלי והחברתי של התנועה הקיבוצית ובמיוחד על עזיבת הבנים ואף ירידתם מן הארץ. כאחד, החרד לעתיד התנועה הזו, שהודות לה זכינו בעצמאות ישראל, אני חושב ללא הרף ומחפש את הסיבות לשפל העמוק שפוקד אותה ואת ישראל בכלל, שכה רבים ורבות עשו למען קיומה ושגשוגה. והרי כמה סיבות אפשריות, שאני,הקטן, מצאתי:

1. הסיבה הראשונה והמכרעת היא שלטון הליכוד, כמובן. הוא הוכיח לנו שאפשר להרוס, במשך זמן קצר, מדינה שנבנתה בעמל ובכשרון במשך מספר דורות. כל מי שחרד לעתיד מדינתנו, חייב לעשות הכל כדי להפסיק את ההרס הנ"ל, וזה אפשרי כמובן רק ע"י סילוק הליכוד וגרורותיו מהשלטון. הבחירות הקרובות הן ההזדמנות לכך!

2. הסיבה השניה, הנובעת מהראשונה, היא הריבית הרצחנית הנהוגה בארץ, 50% לעומת 10% בעולם המערבי. גם אם נעשה שמיניות באוויר, לא נוכל לריבית כזאת. אני מרגיש עשוק ומושפל ואני מניח, כי רבים מבנינו מרגישים גם הם כך. זאת, לדעתי, אחת הסיבות העיקריות לעזיבתם ההמונית את הקיבוץ ובחלקם גם את הארץ.

כאן אני מגיע לשאלה הקרדינלית ואני מקווה לתשובה מוסמכת: איך זה שאנחנו, במשך שנים, בוכים ומשלמים. איפה המנהיגים שלנו? למה אינם קוראים לנו למרד (אינתיפאדה) כנגד העושקים והמשפילים אותנו ומוצצים את דמנו? אני מאמין כי מרד כזה יזקוף את גבנו, יקטין את העזיבות ויציל אותנו מסוף עצוב עצוב!

שלמה גבעוני
דן

[illegible]

לפי כל הסימנים בשמיים וב"דף הירוק", אפשר לנבא שאנו מתקרבים, בצעדים יותר מהירים משחשבנו, למעין "ועידת עשרים" על החינוך המשותף. כמו שח'רושצ'וב מנה אז אחת לאחת את פשעי סטאלין, כך יקום מאן דהוא וימנה את כל פשעי שמואל גולין ז"ל ומרדכי סגל יבל"א, חבריהם ועוזריהם וכל דור תלמידיהם. על ספסל הנאשמים של ההיסטוריה יישבו או כל אלה שטיפחו וביססו את החינוך המשותף, והגרוע מכל — את הלינה בבתי הילדים.

מי שלא מאמין בנבואה זו ועם זאת, יטריח עצמו ויקרא את מאמרה המלומד של דינה רמג׳, ב"דף הירוק" מ־20 בספטמבר 1988, שם ימצא, ירוק על גבי לבן, טיוטה ראשונה של האפוקליפסה הזו.

בשביל מי שיתעצל להטריח את עצמו אל אותו גליון אביא בזה רק את פיסקת המבוא לאותו מאמר עיוני כביכול. כבר מן המעט הזה, אפשר יהיה להבין על איזה ׳אמיתות׳ מתבסס כל החיבור הקריקטוריסטי הזה, המתיימר, כנראה, להיות רציני ומלמד תועים בינה. וזו לשונה: "הורים, מעצם היותם הורים וממילא נגועים בחולשות אנוש, מהווים סכנה להתפתחותו התקינה של הרך הנולד. השפעתם המזיקה עלולה לשבש את צמיחתו של מודל אנושי בריא בנפשו, כזה הדרוש לבניית חברה צודקת של עולם המחר. משום כך, יש לצמצם את השפעתם של ההורים, ע"י הרחקת הילד מקירבתם בשעות הלילה (לינה משותפת), הגבלת שעות ההורות וכן נטילת פונקציות חינוכיות, באחריות וטיפול, מהאב והאם והעברתם לידי המטפלת. הנחות אלו, לא רק הן, ככל שיישמעו אבסורדיות, הן מהנחות היסוד וחומר הבסיס לתורת החינוך הקיבוצי בהתהוותה — החינוך המשותף".

אינני יודע מאין שאבה הכותבת את דברי ההבל האלה, המשמשים אצלה כעין אקסיומות. אבל אם כל זה אמת, הרי מוצדק יהיה לערוך, ובהקדם, את

"ועידת העשרים", כדי לגלות לעולם את החטא הקדמון, שהוא סיבת כל המשברים שפקדו ושיפקדו את הקיבוצים עד סוף כל הדורות.

בהמשך, נתלית המחברת באילן גבוה יותר ושקרת מחקר של ד"ר עמנואל ברמן, ממנו היא מתמצתת למעננו את מסקנתו מחטאי החינוך המשותף, והדברים מצלצלים ממש כהמצאת הגלגל: "אין להפקיע את הילד מהוריו ואין תחליף להורים". מסתבר, שעד עתה שקועים היינו עד כדי כך בהזיות ומנותקים מילדינו, שאפילו לא השגחנו שהפקיעו אותם מידינו וחיפשו או מצאו תחליף לאהבתנו.

כיובל שנים אני חי בקיבוץ ולא ידעתי שהיטו את הנהר שלי וכי נגרם לי ולצאצאי נזק נורא שכזה. למען היושר עלי להודות, שגם את המטאפורה הפיוטית הזו שאבתי מן המאמר המלומד של דינה רמג׳.

אינני פוסל את הכתיבה ואת הוויכוח החריף והתוקפני על שום דבר, אבל דחילק, קצת הכנה יסודית יותר, כדי שיהיה ויכוח עם הדמות ולא עם הקריקטורה הבדיונית הזולה.

מגדל שרל
המעפיל

[illegible]

במאמרו "בחזרה לקומונה עניה" ("הדף הירוק" — 253) מלמד אותי אפריים ריינר תורה חדשה — ועובדות חדשות.

לא ידעתי שמרבית חברי הקיבוץ מסוגלים לפרנס את משפחותיהם לו נדרשו לכך וסבור הייתי שמירב חברי הקיבוץ הינם מיקרים סוציאליים, החיים בחסדי משלם המיסים (כבר שר האוצר המנוח, שמחה ארליך, רצה לקבוע "עובדה" זו) או אולי מתמיכה של קרן תל־חי.

גם לא ידעתי, עד לקריאת מאמרו של ריינר, ש"העמידו לרשותנו קרקע מבלי שיוטל עלינו לשלם רנטה(!) קרקעית־כלכלית". אם זכרוני לא מטעה אותי, מה שהעמידו לרשותנו באדמות עמק חפר, הפורה והמאוכלס בצפיפות כיום בעשרות קיבוצים ומושבים, היה אזור ביצות ממאירות של ואדי חוורית, שבמפות ממשלת המנדט צויין כאזור שאינו ראוי לקיום אדם וכמותם כל אותם קיבוצים, שגם לרשותם "העמידו קרקע", החל מביצות אום ג׳וני וסלעי בראשית של כפר גלעדי, ביצות החולה ועמק הירדן ועמק בית שאן והביצה הענקית באדמות נוריס וטרשי חניתה וה"אדמה ללא צל" בנגב.

עמדתי פעם עם אורח מחו"ל על פסגות הדרג'ה, מעל למצפה שלם. הביט אורחי בכטונדות הלוהטות בחום השמש ופתאום פלט: עם המסוגל להתיישב כאן — עם כזה לא ניתן לנצח! מה חבל שבמעמד זה לא היה נוכח גם הח׳ ריינר, שוודאי היה מסביר לאורח, שלרשות הישוב הזה העמידו קרקע מבלי שהוטל עליו לשלם...

לו היה מתעניין, היה מגלה ריינר, שבהרבה מדינות — בעיקר בדרום אמריקה — שהיו מעוניינות בפיתוח החקלאות בשטחים ריקים ושוממים,העמידו ממשלות לרשות מתיישבים קרקע ומים ובתים ומכונות ואינוונטר חי,כמובן ללא תשלום וללא רנטה.

לגבי הגנת התוצרת החקלאית, שגם היא אינה נראית לריינר — הרי אין אף מדינה מודרנית, כולל ארה"ב ובראש וראשונה צרפת, שלא רק מגינה באמצעות מכס מגן אלא גם בסובסידיות על חקלאיה. כי חקלאות במדינות מודרניות משתלמת אך ורק בקנה מידה גדול ובמיכון מלא.

הדרישה לחזרה לקומונה עניה היא פשוט חוצפה גסה. בפעם הראשונה בהיסטוריה האנושית קמה קומונה — קיבוץ, שלא הסתגר מהעולם הסובב אותו אלא להיפך — שמעוניין להשפיע על כל הסביבה. מייסדי הקיבוצים שרו: מכל הקיבוצים — קיבוץ גדול אחד, מתל־חי ועד לתל־אביב.

השפעת הקיבוץ על הנעשה בארץ הזאת, עד עצם היום הזה, היא עצומה. אך היות הקיבוץ פתוח, מביא להשפעה קבועה של העולם החיצוני על חיינו פנימה.במדינה של שנות השלושים, שבה חיו כל העובדים מפת חרבה וחלבה, היו גם חיי הקיבוץ עניים מאד. מירב באי הקיבוץ עזבו אז בגלל התנאים הקשים. (בנים לא עזבו, כי או שהיו ילדים קטנים או טרם נולדו) הרבה יותר עולים עזבו את הקיבוצים מאשר נותרו בו. מי שרוצה היום לצייר את חיינו אז כאידיליה — פשוט שכח או לא רוצה להודות באמת. רצינו לשנות סדרי חיים וסדרי עולם ולא ידענו גבול ולא ידענו איך וגלשנו מטעות לטעות. בתי הקברות מספרים את סיפורי אלה ששמו קץ לחייהם, שמתו מחוסר טיפול נכון ומרוב יאוש.

לזאת רוצה אפרים ריינר להחזיר אותנו. תודה מראש.

הקיבוץ של היום מנוהל על־ידי הבנים והנכדים כפי שהם מבינים שחיי קיבוץ צריכים להיות והקיבוץ שונה תכלית שינוי מהקיבוץ של האבות המייסדים. ואם זה מנחם — הקיבוץ של מחר ינוהל ע"י הנכדים והנינים ויהיה ודאי שונה מהקיבוץ של היום, אבל עדיין הוא יהיה קיבוץ ואחרי הכל, צורת החיים השוויונית והצודקת ביותר עלי אדמות. לראשונה בימי דברי עולם החליטו יותר מ־100.000 בני אדם מרצונם החופשי לחיות חיי קומונה.

הערותיך הבוטות, ריינר, על תענוגות האצילים שאנו מרשים לעצמנו, הן, פשוט, התחסדות. לעומת זאת, תודה גם אתה, שהזכות לזיין בחורות אינה שמורה לאצילים בלבד.

לגבי עצתך לכלוא את הבנים במכלאה, פן יברחו — תורה, מצויין. ובדרך זו מובטח לנו שהבנים לא ירצו "להגשים את עצמם"?.

הרי עד לתחילת המאה ה־20 היה נהוג בערי אירופה, ששוליה שסיים לימודיו אצל בעל מקצוע, חייב לצאת למסע בעולם הגדול, ללא תמיכה. שירים רבים נכתבו אודות הנוודים האלה. הנוער בכל העולם החופשי מטייל וכן גם הנוער שלנו.

עוד מלה לגבי הלימודים: מצאנו שכל חבר צעיר שיוצא ללמוד, חוזר מחוסן יותר בעמדתו החיובית לגבי חיי קיבוץ, או בפשטות: חבר המפסיק ללמוד, להתעניין — מפסיק גם להיות חבר קיבוץ והופך מה שאבישי גרוסמן קרא: עזב את הקיבוץ ושכח ללכת ממנו. דווקא כאן אנחנו חוזרים למסורת עתיקת ימים ויהודית לעם ישראל — לימודים לשם לימודים.

ועכשיו לגבי המשימות שנגמרו: זוהי לא המצאה אישית שלך, זאת טוענת כבר שנים מנהיגת גוש אמונים דניאלה וייס. ואני מבטיח לך שניכם טועים: לא הקמנו קיבוצים לשם מילוי משימות. המשימה היתה כביכול "תוצר לוואי".מה שרצינו ועודנו רוצים הוא לבנות חברה יותר יפה, כפי שאנו מבינים אותה. הרשמת לפניך, שהחברה הקיבוצית הינה כיום החברה היחידה בעולם המודרני שאינה חרדה מקבלת מכונה התוספת כוח אדם? ודאי שיש שגיאות וביזבוז ויש לעשות הכל כדי למנוע זאת.

אנא ח׳ אפרים ריינר ,תצלום "האיראל" שלך, מעונב כאיש עסקים מצליח, הוא כרטיס הברכה המשונה ביותר שראיתי לשנה החדשה.

גרי ברשלום
גבעת חיים אחוד

תשובה לחברי רוחמה

1. אינני יודע מי הם שני חברי רוחמה שכתבו אליכם את המכתב. יש לי אמנם השערה בעניין זה ואם היא נכונה, הוויכוח שלי איתם הוא בנושא אחר לגמרי וכאן נשלח כדור לכיוון, שאינו המטרה העיקרית של תגובתם.

2. התק"ם הצביעה בישיבת מרכז נגד ממשלת אחדות לאומית ואף אני הצבעתי נגד הקמת ממשלה זו.

3. מרכז מפלגת העבודה הכריע בעד הקמת ממשלת אחדות. אישית, באותה ישיבת מרכז, הצבעתי נגד.

4. התק"ם החליטה, לאחר ישיבת מרכז מפלגת העבודה, שלא לפרוש אלא לקבל את ההחלטה ולהשתלב בממשלה.

5. כסגן שר, אשר סמכויותיו נתונות לו על־ידי השר האחראי, הוטלו עלי התחומים כדלקמן:
כל נושא המים, המגזר הערבי, פירות ומועצת הפירות, לרבות זיתים וטבק, נושא גידולי השדה, כותנה, חיטה, דגים וכו׳.

בתחומים אלה, אם אדרש לתת דין וחשבון, לא אתבייש לעשות זאת. לא בטוח ששני חברי רוחמה ראויים לרוח כזה מצידי. אשמח לעשות זאת אם אוזמן לאסיפת קיבוץ רוחמה.

6. העניין האזורי אינו ברור לי מהמכתב המצחיק של שני החברים. העובדות הן כדלקמן: ביקשתי להופיע בפני מליאת הנהלת המפעל בתפקידי כיו"ר ועדת ההתיישבות של מפלגת העבודה, כדי להציג בפני כל החברים, גם אלו מרוחמה, מסעד ומעלומים, את המצע שאושר במפלגת העבודה. דבר זה עשיתי בכל אזורי הארץ ונתקבלתי בברכה. הדיונים היו מצויינים. למדתי הרבה מן השיחות ואף שיפרתי חלק מן ההצעות שאושרו על־ידי מרכז מפלגת העבודה. אני בטוח שהתק"ם מאמצת את החלק החקלאי וההתיישבותי שבמצע במלואו.

הישיבה בשער־הנגב, היתה טובה, ואני מקווה שתרמה לחברים. לי היא בוודאי תרמה.

7. גם היום יש חברים ברוחמה הפועלים עם המערך ומפלגת העבודה ואני מקווה שרבים יצביעו מערך בקיבוץ רוחמה עצמו.

המערך
הדרך לפריצת דרך

8. אינני ממליץ לאף אחד להצביע רצ. לא בציבור הרחב, לא בתק"ם ולא בקיבוץ הארצי, ואם אתבקש, אנמק גם מדוע ובאסיפה ברוחמה?!

9. אני שליח של קיבוץ נחל עוז בתק"ם, שליח של התק"ם במפלגת העבודה ושליח של מפלגת העבודה לכנסת. במרכז מפלגת העבודה נבחרתי במאגר במרכז במקום מספר שמונה ובעשיריה הראשונה במקום מספר שמונה, שהיא, לאחר חיבור המקומות, מקום מספר חמישה־עשר ברשימה הכוללת.

10. אני בטוח שבנושאי החקלאות וההתיישבות אני מייצג גם את חברי הקיבוץ הארצי למען, כנראה, שני חברי רוחמה.

בברכה
א. כץ־עוז
סגן שר החקלאות

סליחה

בטעות הוספנו בשולי פתרון "קיבוץ מי יודע", כמה שנים לבניינו של קיבוץ בתניים. בצדק התרעמה עלינו נחמה כץ הארכיון בשל כך ותיקנה: לא לקיבוץ בלבד 90, כי אם לישוב במקום. תודה וסליחה, נחמה.

F.M. אלקטרוניקה אלנבי 134 תל־אביב טל. 03־623174
מערכות סטריאו ★ רדיו טייפים ניידים ★
טלויזיות ★ וידאו טייפ
מהפירמות הטובות בעולם

ג׳י.וי.סי. אונקיו, רוטל, שרווד, איווה, שרפ, סוני, אקאי, לקסמן, לנקו, וורפדל, .A.R, .J.B.L, מוראל
אנו מקבלים ISRACART
VISA ותשלומים נוחים
מחירי היכרות מיוחדים, לחברי קיבוצים

בס"ד
"דויטש" — סיטונות ספרים
נתניה, רחוב החלוצים 2 (קומה א׳) ליד אגד טל׳ 053־610499
מבצע ספרים

אנצ׳ עברית (18) + שי צ.ה.ל. בחילו (17)		
אנצ׳ אביב (10)	270 — 3~~5~~0	ש"ח
מילון ע"ע א. שושן (4)	170 — 24~~0~~	ש"ח
מדריך ישראל (11+7)	200 — 27~~9~~	ש"ח
היסטוריה של א"י (10)	210 — 2~~7~~9	ש"ח
אנצ׳ מקראית (8)	300 — 4~~0~~0	ש"ח
אטלס כרטא (11)	275 — 3~~7~~9	ש"ח
ספר השיאים (1)	33 — ~~4~~5	ש"ח
אטלס אוניברסיטאי ברוור (1)	59 — ~~8~~5	ש"ח

המשלוחים יעשו דרך אג"ד בלבד
להתראות!

במבוקאן מפעל לרהיטי ראטן — עץ הבמבוק
שבת לקיבוצים
לנוחות הקיבוצים פתיחת
אולם התצוגה ברחובות
ל־2 שבתות בלבד בתאריכים
22.10.88, 29.10.88 משעה 09.00־17.00
הנחות ומבצעים מיוחדים
רחובות בלבד
רחובות בלבד

מפעל במבוקאן – מושב בצרון, טל׳ 08־573056
חנות– אזור תעשיה רכבת רחובות (אחרי מכון וייצמן). טל׳ 08־460807
חנות – רחוב אבן גבירול 132, תל־אביב (ליד השקם). טל׳ 03־266987

לבעלי פלא־פון
ספק כח נייד מהמכני: פלא־
• מיועד למכשור במתח 12V.
• קיבולת – 4 אמפר שעות.
• מכיל מצבר ניקל קדמיום ומטען פנימי.
• גודל – 6×17×14 ס"מ.
• משקל – 1.4 ק"ג בלבד.
• רצועה נוחה לנשיאה.
• נתיך להגנה מפני עומס יתר.
• נורית לביקורת טעינה.

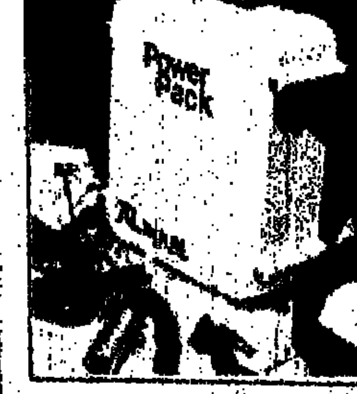

הערה: ניתן לקבל גם ספקים במתחים אחרים
מיועד להפעלת:
• פלא־פון
• מצלמות וידאו – כולל מקצועיות.
• ציוד תאורה נייד.
• מקלט קול ווידאו.
• ציוד תקשורת: משדרים, מקלטים וכד׳.
• ציוד מדידה נייד.
• כלי עבודה חשמליים ניידים.
מחיר — 360 ש"ח כולל מע"מ
טל טק בע"מ TAL TECH LTD החברה המתמחה במערכות אנרגיה מתקדמות.
ביאליק 9, ת.ד. 10240 ר"ג 51002 טל 03־7347[illegible] פקס: 03־734455

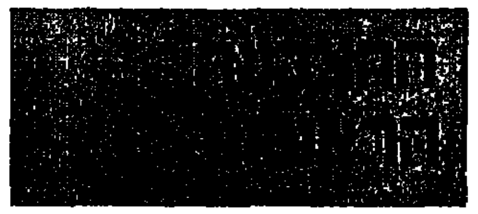

גל סלע (20) גבים
"אין לי תחושה גדולה של "אני הולך לשנות" אבל בכל זאת, נראה לי שאצביע למערך למרות שהדעות שלי תואמות דווקא לאלה של רצ וטיעון שחוזר על עצמו כל פעם) אלא שאני חושש שאם אצביע רצ תהיה בעיה למערך להרכיב קואליציה. היות שהמערך היא המפלגה הגדולה מול הליכוד. לדאבוני השמאל לבד לא ירכיב ממשלה".

גונן סמיר (18) גבים
"אני מצביע מערך כי היא מפלגה פחות גרועה מכל השאר, ועם זאת אני חושש מאד שהליכוד יקח, למה? כי הם עובדים על העם הזה בעיניים. מעניין כמה זמן הם עוד יהיו בשלטון כדי שנקלוט שהם עובדים עלינו!!! הרוב הזה שלקח לפני 7 שנים יקח גם עכשיו."

גליה לוי (21) גבים
"אני רוצה רצ אבל אצביע מערך. מבין שתי המפלגות הגדולות שיש לנו רק אחת מהן תרכיב את הממשלה הבאה וכיוון שאני רוצה שהשמאל ינצח, נראה לי המערך הרע במיעוטו".

זיוית כהן (19.5) עמיר
"אני חושבת שאצביע עבודה. למה? מפני שהעבודה מציגה את תוכנית השלום שנראית לי וזה הנושא הכי חשוב היום. הוא חשוב לי גם מפני שהבנים של הגרעין משרתים הרבה מאוד בשטחים... מפ"ם? זאת מפלגה של קיבוצי הקבה"א ואני, שלא נולדתי בקיבוץ, לא מכירה, לא אותה ולא את המצע שלה".

איתי שני, (19.5) עמיר
"שאלה קשה, אני עדיין מתלבט בין העבודה, רצ ומפ"ם. הנטייה כרגע היא לטובת רצ. למה? בגלל גלריית האישים שלה. מאוד מרשימה. חוץ מזה זוהי מפלגת השמאל הכי גדולה, שחוץ מלדבר תוכל גם להשפיע. מפ"ם? הארגומנט הסוציאליסטי שלה לא עובר עלי".

אלון לינדנבאום (20) עמיר
"נראה לי שאצביע רצ, בעיקר בגלל המאבקים שלה בנושא זכויות האזרח. מפ"ם? קיצונית מרי, לדעתי, בגישה שלה לשלום. הדו־קיום שהיא מציעה עם הערבים — מפחיד אותי"

ליאור אסטליין (21) גבעת־חיים (איחוד)
"אני חושב שאצביע עבודה. בעצם, בטוח. לא היו לי הרבה התלבטויות. השירות הצבאי לא שינה אצלי את ההשקפות. הייתי בסיירת צנחנים ורוב החבר'ה שם, קיבוצניקים, מצביעים עבודה".

יניב אופיר (22) גבעת־חיים (איחוד)
"אני מניח שבסופו של דבר אצביע עבודה, למרות שהנטייה שלי קצת שמאלה מזה. הצבא גרם אצלי להתפתחות ראייה ימנית. שירתתי הרבה בשטחים. הפעילות הצבאית החבר'ה והמפקדים לא מאפשרים לראות את הזווית ההומאנית. לולא בית חזק והשפעת ההורים הייתי נסחף ימינה".

זהר אתר (18) גבעת־חיים (מאוחד)
"אני לא בטוחה בכלל שאצביע, כי זה לא מספיק חשוב לי. פשוט, לא כל־כך אכפת לי משני הגושים. אם בכל זאת — אז עבודה, כי חשוב למנוע מהליכוד לעלות".

דורית שטיין(18) יבנה
"אגיז מימ"ד, איזו שאלה! ההתעקשות שלה על גיוס בנות לצבא בהחלט לפי רוחי. גם השקפותיה בנושאי דת. מה שלא כל־כך מקובל עלי זה שמימד לוחצת על קיום מדינת הלכה וזה עלול לגרוע ממנה קולות".

שלמה נחליאל (18) יבנה
אצביע מימ"ד משתי סיבות עיקריות: האחת — האישים העומדים בראשה. והשניה — אני בעד מפלגה קטנה. אני מתנגד שהמפלגות הגדולות תצבורנה כוח שיאפשר להן לעשות במדינה ככל העולה על רוחן".

שרון ינישי (18) מעין־ברוך
"עבודה. היא מייצגת את קו המחשבה שלי. בניגוד למפלגות אחרות, העבודה מציעה שלום וחוץ מזה קיימת גם הנקודה האישית: כחייל, אני לא מתלהב לשרת בשטחים... אני בעד להחזיר את השטחים תמורת שלום".

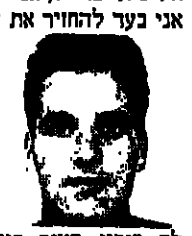

תומר ססקטור (19) מעין־ברוך
"התלבטתי בין העבודה לרצ והחלטתי להצביע לעבודה. לא בגלל שאני מסכים עם כל מה שהיא אומרת, אלא בגלל שיש לה סיכוי הטוב ביותר להרכיב את הממשלה הבאה".

סיון גורביין (21) יד־מרדכי
"לא יודעת למי אצביע. אני מנסה ללמוד מתשדירי הבחירות אבל לא כל־כך הולך לי אני צופה בהם ובוחרת את הדברים שמוצאים חן בעיני. נראה לי שאצביע לאחת המפלגות הנמצאות בתחומי הקשת השמאלית של המפה הפוליטית. שאמשיך להתלבט עד שאגיע לקלפי".

גונן מורג (18.5) יד־מרדכי
מפ"ם. למה? פשוט הרגל מהבית. זו דרך שנראית לי, כי היא מכבדת זכויות של בני אדם. משהו אידאלי כזה. אני לא מאמין שבאמת אפשר לקיים את הדברים כמו שמפ"ם מתארת אותם, אבל זה מה שצריך להיות"

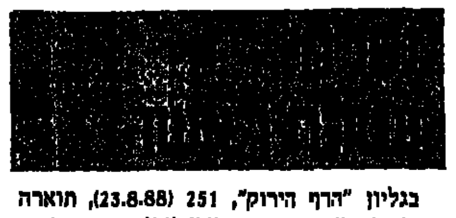

בגליון "הדף הירוק", 251 (23.8.88), תוארה פגישה והובא ראיון עם דודו ארז, קיבוצניק מן העמק, שהצהיר על תמיכתו ברשימת "כך" לכנסת והסביר את מניעיו.

בעקבות פסילתה לאחרונה של הרשימה, ניהלנו איתו דיאלוג קצר, במתח גבוה:

— קשה לנו להביע השתתפות בצער...

— אתה יכול לומר שאתה מבסוט, זה בסדר. אני בטוח שמיעארי היה עוד יותר מבסוט ושאש"ף אולי הפסיק לכמה דקות את הירי ביהודים כדי לעשות פנטזיה של יריות באוויר.

— לעומת זאת, היטלר ודאי הפסיק לצחוק בקברו...

— טוב, אם אתה מתחיל ככה, אז לא בא לי להמשיך בשיחה.

— רק רגע. מהי האלטרנטיבה שלך, לאחר פסילת "כך"?

— עוד לא החלטתי. אני בודק, מה יש לאחרות להציע.

— כלומר, מי מהן מציעה את השיטה היעילה ביותר להנצחת הכיבוש ודיכוי הפלשתינאים?

— הניסות המגמתי הוא שלך, אבל כללית, זה באמת אחד השיקולים.

— והנוטסים?

— מי הם האנשים שבראש הרשימות האלה

— יש ביניהם מישהו, שמתקרב בשיעור קומתו וקסמו האישי לכהנא?

— תהיה לי בריא ותמשיכו, אתה והשמאלנים, להרוס מבפנים.

ארנון לפיד

גם בתק"ם הפעם מפ"ם

16 חברי קיבוצים בתק"ם יוצאים בקריאה פומבית לחבריהם להצביע מפ"ם

שישה־עשר חברי קיבוצים תק"מיים קראו בשבוע שעבר לחבריהם, כ"מכתב גלוי", שהתפרסם בעיתון "קיבוץ", להצביע מפ"ם. למה מפ"ם? משום שקול עבור מפ"ם — כך לשון המכתב — הוא קול נטו ל"חיזוק מחנה הפשרה", ול"חיזוק ההתנגדות להליכה לממשלת שיתוף לאומי בה ה'ליכוד' וה'מערך' יעשו יד אחת", ול"חיזוק המאבק המתמשך להגנה על זכויות האדם" (רשימה חלקית של נימוקים).

בין החותמים, גם בנימין עשת, ממייסדי פלמחים. בן 62, יליד רוסיה, עלייה בלתי ליגאלית, פלמ"ח (חטיבת "יפתח"). מפ"מניק. מ־48'. בפילוג של שנות החמישים הלך עם סנה. מק"י. שליי. התפכח, לדבריו, לבד. ממשלת האחרונות החזירה אותו למפ"ם. 30 שנה עבד כרכז בניין ("על הפיגומים, אלא מה") והיום הוא במפעל המקומי לייצור אלמנטים טרומיים, עם הצעירים ("הם מקבלים אותי נהדר"). עובד חמישה ימים (9 שעות) ואת היום השישי בשבוע מקדיש ללימודים. סוציאליסט (עלי־פי הגדרתו), שמרכז את הוועדה הפוליטית(!) של הקיבוץ ובנוסף, גם חוג ל"פרשת השבוע". משהו.

לפני שבועיים־שלושה פנה אליו חבר מקיבוץ רמות־מנשה, סיפר לו שקבוצת חברים בתק"ם יוזמת פנייה לחברי התק"ם להצביע מפ"ם והציע לו לצרף חתימתו למכתב.

החבר עשת נענה. "בלי בעיות. חזרתי מטיול, הייתי במקלחת, הבהירו לי על מה בדיוק מדובר והסכמתי. מיד. עם המגבת ביד".

— אקט של הזדהות?

גם, אבל לא רק. תראה, כמו שאני רואה את הדברים, מרבית החברים המתלבטים בתק"ם קרובים, אידיאולוגית, לעמדות של מפ"ם יותר מאשר לאלו של רצ או מפלגת ה'עבודה'. על אלו זה עשוי להשפיע, אם כי נראה לי, לצערי, שבסופו של דבר מרביתם יצביעו רצ או 'עבודה'. רצ בגלל שמפ"ם לא הופיעה הרבה שנים ברשימה עצמאית ו'עבודה' מסיבות טאקטיות, בגלל שמדובר במפלגה גדולה, שיכולה להוות אלטרנטיבה ל'ליכוד'.

מעבר לכך, יש לו בליבו על התק"ם. כועס עליהם: "למה הם לא הקימו קול צעקה כאשר ה'עבודה' חתמה על הסכם עודפים עם רצ ולא עם מפ"ם?... הלוא התק"ם והקבה"א הן שתי תנועות אחיות... פניתי לשושיק פרי ושאלתי אותו: "למה אתם שותקים?". שושיק אמר לי: "עזוב, זה כבר לא מהותי היום...".

— נחזור למכתב. איך קיבלו אותו בפלמחים?

בשוויון נפש. כמו שלא זרקו עלי אבנים, כך גם לא צעקו לי בראבו. כולם כאן מכירים את הדעות שלי, אף אחד לא עשה מזה עניין.

— אתה המפ"מניק היחיד בפלמחים?

לא, מלבדי ישנם עוד ארבעה מוצהרים ואולי עוד כמה סמויים...

— ולמרות שאתה מפ"מניק, אתה מרכז את הוועדה הפוליטית...

עובדה. לא מזמן אפילו ארגנתי כאן ערב עיון של פעילי ה'עבודה' בעיירה יבנה. ביקשו — אירגנתי. יש לי מחוייבות גם לקיבוץ.

גם, אבל לא רק. במאי האחרון לקח על עצמו החבר עשת, לא לבד, יחד עם אחד הפרטנרים שלו, מזכיר הקיבוץ, אהרון שדה (בן מענית), לחדש את מסורת חגיגות האחד במאי בקיבוץ. ערב במועדון. מפות אדומות, פרחים אדומים, דגלים אדומים. באו 40 חברים. מכל השכבות. פרופ' הרכגור ומזכיר מועצת פועלי יבנה דיברו על משמעות האחד במאי ב־88'.

חוץ מזה, מספרים כאן שעשת הוא אוהד שרוף של ה"אדומים". הפועל תל־אביב, כדורגל. עשת לא מכחיש: "אני אוהד אותם מהיום שבאתי לארץ. לא מחמיץ אף משחק בית שלהם. יש לי מנוי לכל העונה, נוסע עם החבר'ה הצעירים מהמשק... מה, לא ראית אותי ב'ערוץ לקיבוץ'?"

— נחזור למגרש הפוליטי. איך אתה משתלב במערכת הבחירות?

פנו אלי, ודווקא ממפלגת העבודה. רצו שאשב מטעמם באחת הקלפיות ביום הבחירות... אמרתי להם שאני חבר מפ"ם ואני באמת מחכה שיפנו אלי... אולי אתה יכול לסדר לי משהו? טוב, אני כבר אסתדר לבד, אטלפן לסניף מפ"ם בראשון' והם כבר יגידו לי מה לעשות. או שאביא אנשים או שאשב בקלפי.

— כמה מנדטים אתה צופה למפ"ם?

בין 2 ל־3. ערב הבחירות כולם אופטימיים. אני רוצה להיות ריאלי. החשבון שלי הוא כזה: מנדט אחד בתנועה הקיבוצית, מנדט מינוס מהסקטור הערבי ואחד בעיר.

איצי ברתנא

קיבוץ טירת צבי		
בעלי זכות בחירה: 300		
הצביעו: 156 (52%)		

מפלגה	מספר קולות	באחוזים
מימד	67	42.9
מפד"ל	46	29.5
התחיה	15	9.6
ליכוד	12	7.7
עבודה	4	2.6
כך	4	2.6
לאור	3	1.9
צומת	2	1.3
מפ"ם	2	1.3
רצ	1	0.6

תורה, עבודה ושאקי

המפד"ל מתחילה לאכול את ביכורי הפירות הבאושים של שאקי. החודש הצטרפה אל הרשימות הדתיות האחרות בהתנגדותה לפסילת רשימתו של כהנא. סימן לבאות, למי שעור נחוץ כזה.

והקבה"ד היכן?

אברהם שטרן, יו"ר המחלקה המדינית בקבה"ד, חבר לשכת המפד"ל: "המפד"ל הצהירה על התנגדותה העקרונית לפסילת רשימות. לדעתנו היתה צריכה לתמוך, הן בפסילת כך והן בפסילת המתקדמת. על העובדה שלא הצטרפה לפסילת כהנא, הגבנו בהודעת הסתייגות ואמרנו, ש"כך" נוגדת את רוח היהדות ובהימנעותה מפסילתה, חרגה המפד"ל מהקונצנזוס של המפלגות הציוניות.

— רוחו של שאקי מרחפת על המפד"ל?

— לדעתי היה פה שיבוש בנוהל קבלת החלטות במפד"ל. מספר חברים גדול במפלגה הגיב באהדה על הסתייגותנו.

ומה תגובתו של היו"ר שטרן על העובדה, ששני מזכ"לי תנועתו בעבר וכמה בחורים וטובים נוספים בקבה"ד, הצהירו בעיתונות על תמיכתם במימ"ד?

— "ישנם גם מזכ"לים לשעבר שיצביעו למפד"ל ואני מקווה שכשהדבר יפורסם בעיתונות, זה לא יהיה בצירוף התואר מזכ"ל. בכלל, המושג צמרת והשימוש בתארים, לא מקובל עלינו. אצלנו כל החברים שווים. אני מכיר היטב את שני החברים שהתכוונת אליהם, הם הגונים וצנועים ולא הם, אני מניח, דרשו להוסיף את התואר בצד שמם, אלא מי שאירגן את המודעה.

— אתה משתתף בשמחתי על כך, שמימ"ד תנגוס בקבה"ד נתח גדול מהמפד"ל?

— הצבעה עבור מימ"ד אינה נוגדת את קריאת הקבה"ד לחבריו, לתמוך ברשימות דתיות ציוניות (מפד"ל ומימ"ד). אם תמנע הופעת מימ"ד את הבריחה למפלגות חילוניות (ובעיקר מערך), הרי בדיעבד יש בכך מן החיוב. אני מאד מקווה, שגם באגף הימני תצטמצם ההצבעה למפלגות החילוניות, או החילוניות דתיות (ליכוד־התחיה) ותהיה חזרה של מצביעים למפד"ל, כך שמירב הקולות ישארו במחנה הציוני דתי.

— לפני כחודש הערכת באזניני, שרק שליש ממצביעי הקבה"ד יתנו קולם למימ"ד. עדיין אתה סבור כך?

— אכן, זו היתה הערכתי אז. עכשיו, בין היתר מסיקרים שביצעתם בכמה קבוצות שלנו, אני מניח שיתכן שינוי בחלוקה שבין מימ"ד למפד"ל.

— עם יד על הלב, אתה מאושר מהצבעתו של שאקי בראשות המפד"ל?

— בכמספר נושאים, שקשורים במפד"ל שלאחר השיקום, גזרתי על עצמי תענית־דיבור עד ל־2 בנובמבר.

— ואז נוכל לשמוע ממך יותר?

— כתמיד, אשמח להיפגש.

א.ל.

המשפחה הלוחמת

"בשבועות האחרונים", מתלוננת רצ בכוונה ב"קיבוץ", "מתנהלת בתנועה הקיבוצית מערכה מכוערת ומלאת כזבים נגד תנועת רצ וגו'".

— חיים אורון, (גומבו), מספר 2 ברשימת מפ"ם לכנסת, האמנם מלחמה?

— לא יורע על איזו מלחמה מדברת רצ. יש ויכוח אמיתי בין מפ"ם לבין רצ ומפלגת העבודה ואנחנו מנהלים אותו, לדעתי, באופן ענייני וחברי. מי שעוקבים אחר הסברת מפ"ם, בכתב, בע"פ ובטלוויזיה, יתקשו לזכור על מערכה מכוערת ויציאת כזבים מצידנו.

— אז למה טוענת כך רצ?

יש לי הרגשה, המסתמכת גם על גבה עוברית, שיש אנשים החושבים, שהוויכוח יפעל לטובתם. לדעתי, זה מיותר לחלוטין. בהתבטאות של רצ אני מבחין נסיון לא מוצלח, ואף לא אלגנטי, לדבר בנשימה אחת על מפ"ם ומפלגת העבודה, מבלי להבחין, שמפ"ם היתה בהלה במינה, היתה 4 שנים באופוזיציה ופעלה בנחישות בכל התחומים, בעיקר בתחום הכלכלי, מה שקשה לומר על רצ. אני מניח, שדדי צוקר לא יאשים אותי באירוניה אם אגיד שהוא, כמו שולמית אלוני, לא היו מתנגדי התוכנית הכלכלית. אני מצטער, שבניגוד לרצון בראשם על שיווקים אפורים, מתקשה אני במנעת רצ מלהציג עמדות ברורות בשאלות חברתיות־כלכליות ואני מדבר על שאלות אלה, לא כאינטרסנט צר, אלא כחלק מתפיסה חברתית־כלכלית כוללת הראויה למדינה, לדעתנו.

— יש לך נתונים על יחסי הכוחות בין המפלגות השונות בקבה"א?

— אני מעריך, שבעיית רצ בקבה"א קטנה מבעבר. כבר פורסם, שלא מעט אנשים, גם כאלה שהיו מרכזים בליכוד ובמפד"ל, שבים ואפילו פועלים הפעם במפ"ם. אין זה סוד, שמספר אלה השוקלים להצביע אצלנו לעבודה גדול ממספר אלה הנוטים להצביע רצ. אבל זה לא מפחית מן הוויכוח שיש לנו עם שתי המפלגות ואולי זה מה שהלהיט את היצרים ברצ.

א.ל.

קיבוץ ניר דוד		
בעלי זכות בחירה: 450		
הצביעו: 292 (64.8%)		

מפלגה	מספר קולות	באחוזים
מפ"ם	202	69.2
עבודה	64	21.9
רצ	14	4.8
ליכוד	2	0.7
צומת	2	0.7
התחיה	2	0.7
מפד"ל	1	0.35
לבן	2	0.7

קיבוץ עין דור		
בעלי זכות בחירה: 420		
הצביעו: 248 (59%)		

מפלגה	מספר קולות	באחוזים
מפ"ם	188	75.8
רצ	24	9.7
עבודה	20	8.0
שינוי	2	0.8
צומת	2	0.8
מימד	1	0.4
גימלאים	1	0.4
רק"ח	1	0.4
מתקדמת	1	0.4
דראושה	1	0.4
ש"ס	1	0.4
ליכוד	1	0.4
לבן	2	0.8
פסול	2	0.8

קיבוץ רביבים		
בעלי זכות בחירה: 390		
הצביעו: 189 (48.5%)		

מפלגה	מספר קולות	באחוזים
עבודה	136	72
רצ	17	19.6
מפ"ם	7	3.7
ליכוד	2	1
צומת	2	1
מימד	1	0.5
פסולים	4	2.1

קיבוץ נען		
בעלי זכות בחירה = 400		
הצביעו = 232 (58%)		

מפלגה	מספר קולות	באחוזים
מפ"ם	160	69
עבודה	46	19.8
רצ	21	9
אחרים	5	2

זוג צעיר!
ב־1,500 ש"ח אתה יכול לקבל את הכל!
חדר שינה מושלם
אחריות ל־10 שנים
ו־3 ימי נופש זוגי חינם!

הכל ב־1,500 ש"ח!
★ מיטה מתרוממת 1.90×1.40 (במבחר צבעים),
★ ארגז מצעים מרווח. ★ שני ארונות לילה
★ מזרון אורטופדי מעולה (1.90×1.40).
ו...חינם לכל קונה:
□ שלושה ימים של נופש חלומי (פנסיון מלא!!!)
בכפרי הנופש היוקרתיים „כינר", או „רמות".

„דימור"
תצוגת רהיטים של 1,000 מ"ר
ארלוזורוב 53 תל־אביב. (בנין השופרסל)

תשלומים לתקופה ארוכה באמצעות VISA

מחלקת הקולנוע בע"מ
מערכות T.V. בכבלים
מחלקת הקולנוע בע"מ מתקינה מערכות T.V. בכבלים וכן אנטנות לקליטה משופרת ולשידורים במעגל סגור בקיבוצים ובמושבים.
בטרם החלטה – בידקו גם אצלנו!
מחירי הנחה מפתיעים, תנאי אשראי מיוחדים.
פנה אלינו לייעוץ והצעות: מחלקת הקולנוע בע"מ, שינקין 12 ת"א טלפון: 03-280125

פרסם בהדף הירוק

ברחוב אבן גבירול
מחלקים אקולייזרים
לסטריאו בחינם!

„סטריאון" — חנות הסטריאו המקצועית ביותר בתל־אביב היא אחת המקומות היחידים שבהם תוכל למצוא מערכת סטריאו — מושלמת, או בחלקים — הישר מן היבואן ללא פער תיווך. אנשי „סטריאון" מייבאים בעצמם את רוב כלי הסטריאו שתמצא בחנות ולכן מסוגלים להציע לך אותן במחירי היבואן ותמיד הרבה מתחת למחירים של חנויות אחרות. לעיתים הפרש מגיע גם ל־40% ויותר!

זו גם הסיבה שב„סטריאון" מעניקים לכל קונה בסכום של 500 ש"ח ומעלה אקולייזר לסטריאו בחינם!

ב„סטריאון" מתייחסים אל המקצוע ברצינות ומקפידים להתעדכן בכל שיפור או פיתוח סטריאופוני חדש שהגיע לעולם. וכך, כל מי ששמע, או מעוניין, לשמוע סטריאו מעולה מגיע לחנות כדי לרחרח ולהתארח.

למעשה, יתכן שאין כל צורך להחליף את כל המערכת הישנה שלך בחדשה, ולכן ב„סטריאון" יבדקו את מערכת הסטריאו שלך, יקשיבו לה עם רמקולים אחרים, מגבר שונה, פטפון חדש, ובמקום שתתחייב להוצאה כספית שאולי גדולה עליך, עם מערכת חדשה, תוכל להחליף רכיב אחד או שניים ולהאזין כשיפור הגדול בצליל.

אם בכל זאת תחליט על מערכת חדשה תוכל לבצע עיסקת טרייד אין באמצעות המערכת הישנה שלך וב„סטריאון" יעזרו לך לבחור את הקומבינציה המתאימה בין מגוון הצירופים האפשריים העומדים לרשותך. הצוות המקצועי של „סטריאון" יעמוד לרשותך תמיד בייעוץ והדרכה ובהתאמת המערכת הנכונה ביותר לאפשרויותיך ולדרישותיך.

עכשיו אתה יודע איך לקבל אקולייזר בחינם.

סטריאון — רח' אבן גבירול 54, תל־אביב, טל. 03-260602

אל שלל הקטיגוריות לפיהן ניתן לחלק את הקיבוצים באשר הם, הולכת ומצטרפת אחת נוספת: "קיבוצים חדשים" מול "קיבוצים ישנים" (או מסורתיים). שעה שגבעת־ברנר עומד ערב מהפך במדיניות הצריכה ("צריכה משפחתית") משמר חצרים, ולא מתוך כורח דווקא, את מסורת הצריכה השיוויונית. לבחירתכם הקוראים.

שיוויון הוא יפה! בכסף איז ביוטיפול!

חצרים — קונסרבטיביים

גם לקיבוץ חצרים, שבנגב הצפוני, הגיעה השמועה על חיפושיו הבלתי נלאים של יהודה הראל ("מעבר לסיבוב") אחר הקיבוץ ה"חדש" וגם שם קראו בחוברת "הקיבוץ החדש" (דצמבר 87'), שהתופעה הזאת. קיבוץ, נמצאת מזה זמן בשלב של מעבר מפרדיגמה ישנה לחדשה — מצריכה שוויונית ל"צריכה משפחתית".

שמעו,קראו, אבל הם, שם, בשלהם — לא נסחפים ולא מוותרים וממשיכים לדבוק בעקשנות באותם עקרונות ("ישנים"), שבמרבית הקיבוצים כבר נזנחו ונותרו מאחור. אולי הקיבוץ הוותיק האחרון שעדיין קיימת בו צריכה שוויונית־נורמטיבית־לפי צרכים (שבחלקם מוגדרים על־ידי החבר ובחלקם על־ידי הקיבוץ).

אלי שטיינברג, מזכיר הקיבוץ, רואה ברעיונות הקיבוץ ה"חדש" סכנה גדולה לערכים היסודיים של הקיבוץ ולעיתים, בינו לבינו, הוא תוהה מדוע אנשים מצויינים — כמו עמוס רורנר, רודיק רוזנברג, יהודה הראל ואחרים — מחפשים את הפתרונות לבעיות הקיימות מעבר לעיקול בעוד שהם, הפתרונות, נמצאים ממש כאן, כהישג יד, בתוך החצר. אלי מתכוון לחצר של חצרים.

לא רק הוא, גם עמי חריטון, מנהל מפעל "נטפים" המקומי: "אחרי שנים של ויכוחים, איזו שיטה עדיפה — זו הליברלית, של התקציב הכולל, או זו של הצריכה השוויונית, שבה, כביכול, נכנסים לנשמתו של החבר — מתברר שהשיטה שלנו עדיפה. לאין ערוך. התקציב הכולל (מלמד עלי תוכהו) השחית במובנים מסויימים את החברה הקיבוצית וסחף אותה לתחומים שכלל לא נתכוונה להגיע אליהם ושימוש בכספים מבחוץ, פגיעה בשוויון וכו' וכו'). אצלנו, לעומת זאת, המסגרת נשמרת, השיטה פועלת ומרבית החברים מרוצים.

"הקיבוץ ה'ישן' הוא עדיין אתגר גדול והייתי מציע לכל המחדשים למיניהם לנסות ולהגיע להישגים שלנו לפני שהם מפליגים למחוזות זרים־רחוקים. שיטת הצריכה הזאת, שיש לה, אגב, השלכות הרבה מעבר לתחום הצריכה, לא פשטה את הרגל. אם מפעילים אותה נכון ומנווטים אותה נכון היא עובדת. עובדה".

חצי ביצה לארוחת בוקר

קיבוץ חצרים, אחד מאחד־עשר הישובים, שעלו להתיישבות בנגב בשלהי 46', הוקם על־ידי אנשי פלמ"ח ובוגרי תנועת הצופים. אחר־כך הצטרפו ילדי טהראן והשלמות של תנועת "הבונים" מארגנטינה. 700 נפש (מהם 285 חברים), מפעל תעשייתי ("נטפים") משגשג, הפורש מאות אלפי ק"מ של טפטפות על פני כל הגלובוס (החל מהג'ונגלים של קולומביה וכלה בשדות האורז של סין האדומה), עבודה עצמית וצריכה שיתופית־שוויונית, שנשמרת בקנאות. מסביב יהום הסער — וחצרים בשלה, ושיהיה ברור: אין כאן שומרי חומות להכעיס, הקיבוץ כולו הוא הוא החומה!

כאשר חיפשנו אנטיתיזה ל"קיבוץ החדש" אמרו לנו: "תלכו לחצרים, זוהי שמורת טבע אמיתית". הלכנו. מצאנו קיבוץ שמצבו הכלכלי טוב (רק מפחד עינא בישא לא אומרים כאן "טוב מאוד"), קיבוץ ששייך לקבוצה החזקה, לזו שנגבה ממנה מס מיוחד לעזרת קיבוצי המצוקה. "אנחנו בצד הנותן ולא המקבל", אומר אלי ודואג להבהיר שלא תמיד זה היה כך: "בעבר, ידע הקיבוץ ימים קשים בהם אכלו החברים חצי ביצה לארוחת בוקר, התחלקו שניים בצנצנת של שמנת והעבירו מיד ליד סכין בודד על שולחן של שמונה. תמיד נזהרנו לא לצרוך יותר ממה שהיה". הזהירות השתלמה. בלעדיה (ולא רק, כמובן) לא היו מגיעים לאן שהגיעו.

ועוד מצאנו שם, מוסר עבודה גבוה. נורא חשוב. א.ד. גורדון יכול לנוח בשלום על משכבו. בחצרים, העבודה היא ערך עליון ואם כבר נמצאים בודדים, איך לא, שפה ושם מפשלים, דעת הקהל דואגת להעמידם במקום.

לעבודה השכירה — להוציא הוראה ושירותי בריאות — אין שם דריסת רגל. לא בשירותים, לא בחקלאות ובטח שלא במפעל. המפעל, שהוקם בשנת 65', העלה את הקיבוץ על דרך המלך. 80 חברים, 55 מיליון ש"ח מכירות בשנת 87' (של כל התשלובת) ואת העבודות ה"שחורות" עושים שם החברים בתורנות. כל אחד תורם יום עבודה בשבוע. כשהמפעל פרש כנפיים וראו שלא יוכלו להשתלט לבד צירפו לתשלובת את מגל (74') ואת יפתח (78').

מאפיין משמעותי נוסף: השוויון. חבר לא יכול לקנות בחצרים מוצר צריכה שלא באמצעות ועדת הצריכה. "לא יעלה על הדעת, פשוט לא יעלה על הדעת שמישהו יעז לפרוץ אצלנו את השוויון. לא יכולה להיות כאן תופעה כזאת", מבהיר אלי (בטון שמשלב איום עם גאווה) את עמדת המקום בעניין הערך הזה, שכבר נחנט כהונן על־ידי אבירי היוזמה החופשית והקיבוץ ה"חדש".

"לשיטת הצריכה הנהוגה אצלנו תפקיד מכריע בשמירה על השוויון", אומר נתן סקציארז, רכז ועדת הצריכה. "בקיבוצים שעברו לתקציב כולל, נתנה השיטה הזאת לגיטימציה להשתמש במקורות חוץ ולהכניס לחדרים פריטים, שאצלנו הם מלהזכיר אותם". כאן מספר לי נתן על חבר שקיבל מקרובים (כמתנה) מחשב ביתי. נתנו לו — לקח. למה לא, אתם לא הייתם לוקחים? ועוד איך הייתם לוקחים: אגב, גם הקיבוץ לקח... כלומר, "הלאים" את המחשב, שמשרת היום את בית־הספר המקומי... וידיאו? כן, יש וידיאו, אבל אחר, ושל הקיבוץ, והוא נודד (לפי התור) בין חדרי החברים. שיתוף. כמו שצריך, ולהשומע ינעם. גם לחברי חצרים, לרובם המכריע.

אחת לשנתיים, שמלת שבת

ועכשיו, כמה מלים על שיטת הצריכה הנהוגה בחצרים, ושתדעו לכם שאין בה משום רבותא, שכן רק תמול שלשום היא היתה נהוגה במרבית הקיבוצים.

תקציב אישי. תקציב שמיועד לתרבות ולצ'ופרים למיניהם (קולנוע, נסיעות, בילויים וכו' וכו').

מחסן בגדים. בגדי עבודה — חופשי. פריטים כמו מצעים, מגבות, לבנים וכו' וכו' — לפי הצורך (חופשי). בגדי שבת — לפי נורמה (אחת לכמה שנים מעיל, שמלת שבת וכו'). השנה, מיידע אותי נתן, התחוללה במחסן הבגדים מהפיכה. אמות הסיפים רעדו, וזו לא קלישאה. ממש כך. במקום חולצה ומכנסי שבת, שמגיעים לחבר, על־פי הנורמה, לעונת הקיץ, הוחלט שאפשר לקבל שתי חולצות או לחילופין שני זוגות מכנסיים... תגחכו תגחכו, אבל כשנתן מספר לי את זה הוא נשמע מיוסר ואפילו מזועזע משהו, כאילו מדובר כאן על המעבר ההיסטורי מקומונה א' ל־ב'.

הנעלה. גם כאן התחוללה השנה הפיכונת. אוחד התקציב לנעלי שבת (כל שנתיים) עם זה של הסנדלים (כל שנה). נעלי עבודה, כמובן, חופשי. אספקה קטנה. חופשי.

כליבו. יש דברי מתיקה (בניקוד) ויש מצרכים חופשיים כמו סיגריות, סוכר, עוגיות, קפה וכו'. מי שרוצה דיאודורנט עם ריח נכון או להתפנק עם קרם גוף, צריך להרחיק עד לשוק של באר־שבע. "לא נחזיק כאן סופרמרקט", פוסק נתן.

מרכולית. חלק בניקוד וחלק חופשי. פירות, למשל, חופשי. כאשר יש פירות יקרים — מבקשים מהחברים לא להגזים. לקחת (בערך) לפי גודל המשפחה. לא, לא שוקלים על מאזניים.

ריהוט. לפי פריטים ולפי ניקוד מצטבר. אי־אפשר לקנות כוננית במקום פינת אוכל ולהיפך.

מצלמות? בניקוד. פטיפונים? כנ"ל. תנורי אפייה? כנ"ל. אגב, מימוש הזכות לקבלת־רכישת הפריט המסויים, כאשר החבר כבר זכאי לו, מותנה באישור ועדת הצריכה המונה חמישה חברים.

זהו, נסתפק בזה, אני מניח שאת הפריצים תפסתם ועכשיו אתם בטח שואלים (את עצמכם) את השאלה, שגם אני שאלתי כאן על ימין ועל שמאל והיא: האם החברים מרוצים?

נתן: "בהחלט: תשמע, לפני כשנה וחצי התקיימו כאן דיונים על נושא הצריכה והתברר שהרוב שבע רצון. ביקורת? היתה גם ביקורת, אבל בונה, בעיקר בכיוון של לשנות פה ושם דברים על־מנת להקטין את החיכוך והתלות בבעלי התפקידים, ואנחנו באמת מחפשים את הדרך איך להגיע לזה".

אלי: "היו מי שהעלו פה, ולא פעם אחת, את רעיון התקציב הכולל. העלו — ונדחו על הסף. יש כאן רוב מוחץ בעד השיטה הקיימת ומזה ניתן להסיק שמרבית החברים מרוצים".

— ומה עם הלא מרוצים?

— למיטב ידיעתי (מבהיר אלי), מרביתם לא בעד לשנות את השיטה, אלא לשפר אותה. מספרם של אלו שהיו רוצים לעבור לתקציב כולל — קטן ביותר. נער יספרם.

(המשך בעמ' 13)

איצי ברתנא

"אנחנו חיים בחברה צרכנית והאדם בחברה כזאת תמיד בלתי שלם ותמיד רוצה עוד. ישנם כאלו, תובעניים, ששום שיטה לא תספק ולא תרצה אותם. אבל מי שרוצה להסתדר — יכול להסתדר עם מה שיש והיש בהחלט מספק"

"אחרי שנים של ויכוחים, איזו שיטה עדיפה — זו הליברלית, של התקציב הכולל, או זו של הצריכה השוויונית, שבה, כביכול, נכנסים לנשמתו של החבר — מתברר שהשיטה שלנו עדיפה לאין ערוך"

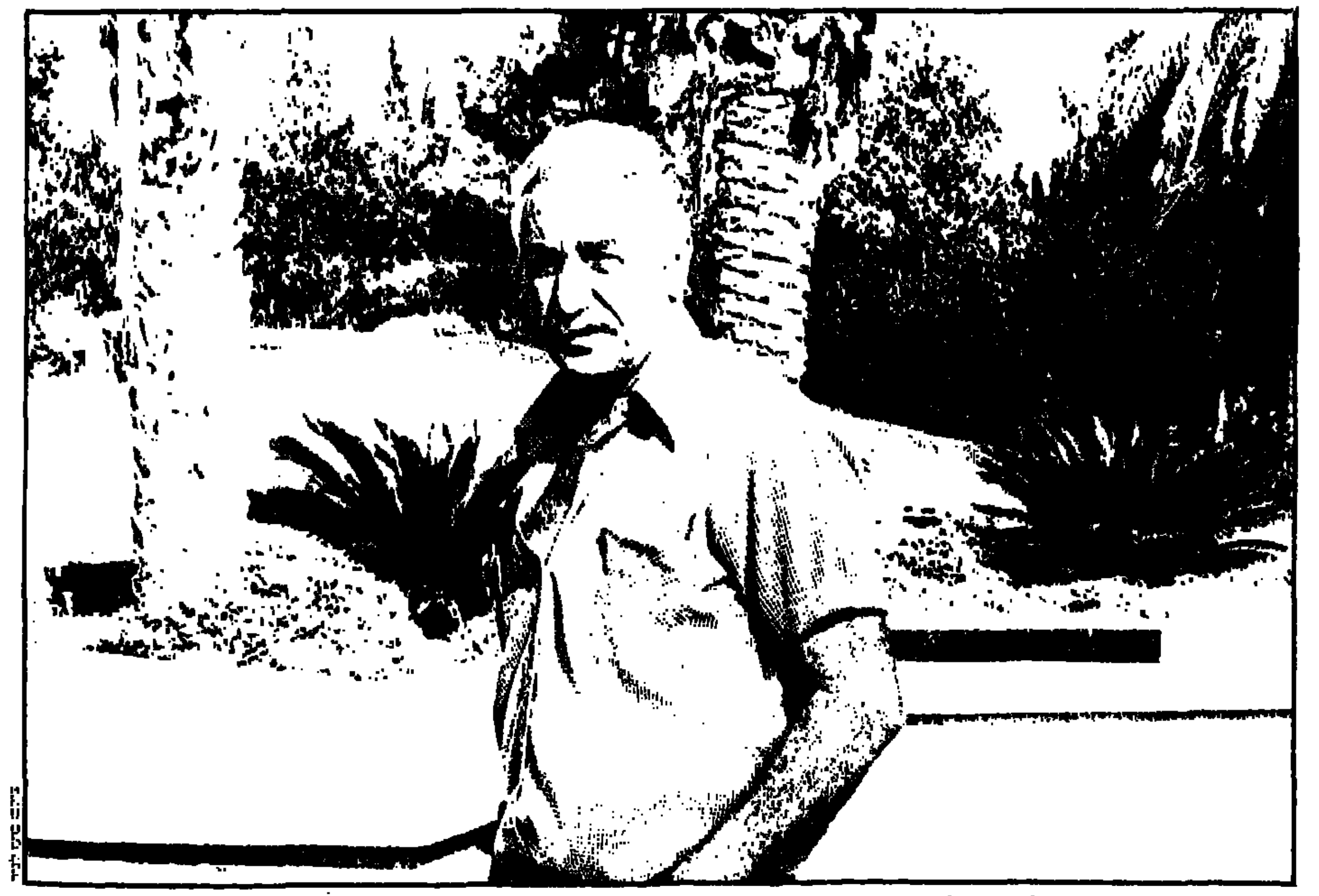

גבעת ברנר — רפורמים

הרבה בטרם נקלעה התנועה הקיבוצית אל עידן הספק, וזמן רב לפני שהשתרר בה קונסנזוס רחב לגבי הצורך בשינוי, או חידוש פני הקיבוץ, שלח עמוס רורנר ממקום מושבו בגבעת ברנר, סיפור קצר לפירסום ב"שדמות". הדבר היה בחורף 1967. מצ"ע, העורך דאז, סירב להדפיס את הסיפור משום שקרא בין שורותיו ערעור על הציונות. על כן נמצאה לו אכסניה ב"קשת".

הסיפור, "גבעת־העזים", משל עתיר סמלים ולקחים, נפתח בעלייתו של קיבוץ "כלום־אתמול" על הקרקע, על גבעה, שתושבי הכפר הסמוך, חירבת־שיך־נאיף, נוהגים לרעות בה את עזיהם משנים.

בין החלוצים המייסדים גם יוסי, צעיר שקט ומסוגר. יוסי זה ומאבקו העיקש למען הקמת מוסך על הכביש שבשולי הקיבוץ, מוסך שישרת את רכב הצבא הבריטי — מעשה שיש בו, לדידו, חשיבות בטחונית, פטריוטית וכלכלית — הם חוט השדרה של הסיפור. סופו, שמאמציו של יוסי נושאים פרי, החברים משתכנעים וביום בו עוזב אחרון חיילי המנדט את הארץ, נחפרים היסודות למוסך. אלא שבמהלך החפירה נופל החבר אברהם ט' מכדורי תושביו העוינים של שיך־נאיף ומה שבעייתי יותר — שלטונות המדינה הצעירה מחליטים לחדש ולהרחיב כביש חליפי ולהזניח את זה העובר לרגלי "כלום־אתמול". שתי התקלות האלה מעוררות בקיבוץ מחדש את הספק בנחיצותו וכדאיותו של המוסך. אלא שיוסי אינו מוותר. הוא מתריע ומערער ולאחר התערבות אלמנתו של אברהם ט., זוכה שהמוסך יוקם ואף יצויד במיטב המיכון. כהמשך נשלח יוסי להשתלמות מקצועית בחו"ל וחוזר גדוש רעיונות מתקדמים בתחום השיווק.

אח"כ הוא מבקש ומקבל, לצרכי עבודתו, מכונית חדשה. עכשיו ממתינה רק בעיה יחידה לפתרונה: כיוון שרוב התנועה זורמת על הכביש האחר, לא פוקדות את המוסך מכוניות לצורך תיקון, וכך במשך 3 שנים. אז מציע הגזבר לבטל ולסגור את המוסך ומעורר את התנגדותו של יוסי, ופעם נוספת — את המחלוקת הפנימית בקיבוץ. האקונומית, דווקא היא המצליחה להשכין שלום בין המתווכחים, בהצעתה לרכוש כמה מכוניות עגולות, שיספקו למוסך עבודה לכל השנה. כי כן, הערעורים הקלושים נדחים, ההצעה מתקבלת, נקנות 15 משאיות חדשות וידי העובדים מלאות עבודה. כשנשלמת התקנת הארגזים למשאיות כולן, צפה שאלה חדשה: מי ינהג בהן? הקיבוץ כולו נענה לאתגר ו־15 חברים, מן הרפת ומן הפרדס, מן הלול ומן השדה, נשלחים לחבוש את מושבי המשאיות.

עמודו האחרון של הסיפור מתאר את התנוונותם והתמוטטותם של ענפי המשק, את קשיי הקיבוץ בתשלום חובותיו, את סגירת קווי האשראי ממוסדות השיווק והתנועה ואת התגברות גל העזיבות.

שנתיים מאוחר יותר, כתוב שם, לא נותרו מ"כלום־אתמול" כי אם מבנים נטושים, שרידים מעברו, ובולט מכולם, המוסך שעל הכביש השומם ובתוכו דוממות 15 משאיות חדשות. בחצר המשק מלחכות העזים של מוחמד־אבו־אסמען את העשב השופע "ועיניו העששות לא תשבענה ממראה הגדיים המשתובבים במעלה המדרגות של חדר־האוכל הגדול, ששימש את חברי 'כלום־אתמול'".

פעיית הטלאים

היום, ימים ספורים לפני שיעזוב את עבודתו כאדריכל במחלקה לתכנון של התק"ם וייכנס לתפקידו, זו פעם שלישית, כמזכיר גבעת־ברנר, מנפנף עמוס רורנר ב"גבעת העזים" כבקבלה. יש לו קבלות רבות נוספות, אפילו ישנות מזאת, המוכיחות, כי כבר כבחור צעיר וספקן, כחייל משוחרר, ראה לאן מתגלגלים הדברים ומה יהיה בסופנה: "תחושת הארעיות, אי־הביטחון בקיומו של הקיבוץ, מלווה אותי עוד מהשנים הטובות ההן, כשאיש עדיין לא פיקפק ביציבותו ובנצחיותו. הייתי רועה צאן בקיבוץ וכשהייתי מוציא את העדר למרעה, בשטח הכפר הערבי ההרוס בסמוך, ראיתי כיצד מבצבצים השרידים מתוך העשב. חשבתי לעצמי: אי־אפשר לכסות, אי־אפשר להכניע אותם. הם מושרשים עמוק כל־כך באדמה ואילו אנחנו, עם החלמאיות, השיקולים הזרים, הדמגוגיה, היומרה, הראייה המצומצמת — איזה סיכויים יש לנו? בראשית שנות ה־60' הייתי מזכיר צעיר, בן 33, אחרי נסיון ציבורי לא מבוטל, ולא יכולתי להשלים עם דיקלומי הקלישאות, הסיסמאות, חוסר הרצינות והראייה המצומצמת. התהלכתי מודאג, כפירוש מודאג. דיברתי כבר אז על הצורך להשתנות. מתוך צורך קיומי, לא מתוך איזו אידיאולוגיה. העמדות שלי הפכו אותי לאישיות בלתי נסבלת. הגם שהייתי במרכז המערכת, שחיתי כל הזמן נגדה".

מן הימים ההם, הרומנטיים, הפנויים להרהורים, כרועה צאן בגבעת־ברנר, נושא עמו רורנר גם את זכרון פעיותיהן המרות של הכבשים, משהופרדו מהן הטלאים. לא רק זכרון. גם סיפורה. גם לקח שמעשה בסופו: "אני זוכר שנולדה בתי הבכורה, ב־56'. כל ערב, לאחר ההשכבה, עמדתי עם יתר ההורים מאחורי מעקה העץ של בית־התינוקות וחיכינו, מתוחים ועצובים, עד שהקטנים יתגברו על כאב הפרידה ויפסיקו לפעות כטלאים שהופרדו מאמותיהם. כבר אז היה לי ברור שאת הלינה המשותפת צריך לבטל, במסגרת התאמת הקיבוץ למציאות המשתנה ולבני־אדם".

כשהיה למזכיר בפעם השניה, בראשית ה־70', החל רורנר לגלגל את נושא הלינה המשפחתית ולא רק בקיבוצו, אלא גם בתנועתו, ולא רק מן הבחינה הקונספטואלית, אלא גם ועד לצד הארכיטקטוני. "סחבתי את חברי ועדת החינוך של הקבה"מ לסיור בקיבוצי האיחוד, שהיתה בהם לינה משפחתית והם נוכחו להפתעתם, שחברים קמים בבוקר לעבודה ובערב הולכים למקהלה ובלילה מתנים אהבים והעולם והקיבוץ ממשיכים להסתובב על צירם".

עכשיו, משהלינה המשפחתית היא חלק בלתי נפרד מאתנו ואחר מנוחה, כפייה בחלקה, זומם עמוס רורנר לקדם את גבעת־ברנר אל יעד נוסף. הוא מתחמק מלפרוש את מזימותיו לפרטיהן, שלא להפתיע את חברי קיבוצו באמצעות העיתון, אך מדבריו עולה, כי מדובר במה שהוא מכנה "צריכה משפחתית". על כך בהמשך.

כבודו האבוד של האוטודידקט

על עמוס רורנר (54) אומרים בקיבוצו הרבה דברים, אבל אומרים: מכאן: "עוכר שמחה", "אופוזיציונר נצחי", "אאוטסיידר", "שמאל חדש", מכאן: "איש אשכולות", "פרפקציוניסט", "בחור טוב", ורורנר, שהוא כל אלה אך בעיקר סקרן כפייתי, חוקר במופלא ממנו, "אוטודידקט קלאסי". שבכוחות עצמו, מחוץ לכתלי מוסדות אקדמיים, נהיה לאדריכל, לעורך ומעצב ספרים, לנגן אקורדיון וסקסופון ו"שיכול בשקט ללוות את 'רחל'ה שרון'" ויודע מה שאומרים וזוכר שנות מאבקים ונידוי חברתי ובכל זאת נענה וחוזר מן המחלקה לתכנון על־מנת להיות מזכיר הקיבוץ. בחירתו לתפקיד אמנם נתקבלה בקלפי ברוב גדול. אך לא היתה מובנת מאליה ולא על־פי המלצת ועדת ההצעות, כמקובל. זו חיפשה אחר מועמד במשך 9 חודשים ומשלא מצאה, הוקמה ועדת אד־הוק והיא שהעלתה את שמו. "קיבלתי את הבחירה. למרות שהיה לי טוב מכל הבחינות במחלקה לתכנון ואפילו התחלתי להנות מהניתוק מן הבית. אלא מה, כל השנים הרגשתי הזדהות ואחריות כלפי גבעת־ברנר. המימוש העצמי שלי זה לבנות את הקיבוץ. הפנייה הביאה עמה משב של חום מצד החברים. מחכים לי עם רבת ציפיות מבלבל והציפיות מנוגדות. חלק מקווים שאכניס סדר ואירגון במערכת וחלק אחר מחכה לרוחות ליבראליות, לקיבוץ־החדש, שכנראה אני מייצג".

בחירתו לתפקיד, לאחר 6.5 שנים כ"פרסונה נון גרטה", התאפשרה, גורסת בעל־הדבר, לא משום שכך. אלא בתנועה הקיבוצית חלו שינויים מפליגים: "חלה בה רעידת אדמה ובתורת הספקנות נעשתה באחרונה סחורה מבוקשת. גם כשתכנן הייתי עמוס עבודה, מקום שבאוטודידקט התאכזבתי בהתאבנות חללים ובבנינים קיימים למציאות חדשה. בכלל, יש מה לומר על כבודו האבוד של האוטודידקט. לזכות האוטודידקטים נזקפים הרבה מעשים והישגים בארץ הזאת, ואם נכון שהקיבוץ היא היה בין תוצריה, הרי שקשה למומחים לדבר אחד להכין איתה. יתכן, גובה המצב, שהגיעה שוב שעתם היפה של האוטודידקטים".

עכשיו, ככל משק, מגיעה שוב שעתו היפה והקשה — ואצלו מתבררים קצירים הדברים — של עמוס רורנר. המעבר לצריכה המשפחתית בגבעת־ברנר, לפחות כקונספציה — והדבר אינו נעלם מן החברים — יהיה סעם ותכלית הקדנציה שלו כמזכיר הקיבוץ. ודאי היה שמח יותר לו היו אחרים דוחפים את המהלך. ודאי שהוא מודע לסיכון שיש בכל סיכוי ועד לאפשרות, שהצעותיו יצליחו אך החולה ימות ובכל זאת, הוא ילך עד הסוף, מתיימר לזהות את נקודת האיזון, שתאפשר לרעות בהסיכוני מבלי למעוד אל הסיכון. נסיון העבר המתסכל ידרבן אותו: "נפלתי מהמערכת ב־68', משום שלא יכולתי לקבל את הגישה, שנראתה לי כחוסר אחריות ורצינות בתרבות חיים, את ההתייחסות אל השקעות כאל פרות קדושות ומה שיהיה בעתיד — אלוהים גדול, והייתי, כנראה, בין המעטים שהסתובבו גם בשנים הטובות עם הדאגה והחרדה לבוא, עם ההרגשה, שגורל הקיבוץ תלוי בכל אחד מאיתנו. למה התנועה הקיבוצית נראית היום כפי שהיא נראית, למרות שבמשך שנים השקיעה בייצור? איפה הפירות? אין פירות, גם משום שחלק גדול מה'יצרניות' היו, בעצם, השקעות צרכניות, הטבת תנאי עבודה, במסווה של השקעות יצרניות.

(המשך בעמ' 17)

ארנון לפיד

"אני רוצה להגיע למצב, שלחבר תהיה זכות בחירה. אם יעדיף בארוחה סלט קטן על פיצה שמנה, יוכל לחסוך כמה שקלים ובכסף שיצטבר בשנתיים־שלוש, יוכל לנסוע לחו"ל. נשאיר לו את ההחלטה"

[illegible]

קיבוץ רוקוויל

וושינגטון, סתו '88

באסיפת הורים של בית ספר פארס־לנר ברוקוויל, התבקשו ההורים לספר בקצרה על עצמם, עבודתם ומקום מגוריהם. טאי היצ'וסי, ראשון הדוברים, אמר שהוא אבא של טאי היצ'וסי ג'וניור. הוא יפאני, עובד במעבדת תקנים פרטית וגר בקיבוץ. אחריו הציגה את עצמה סטייסי, אמא של ג'רי, מזכירה רפואית, גם היא גרה בקיבוץ. בתום סבב ההיכרויות הסתבר להורים, שמתוך כ־30 ילדי כיתה ו', 9 גרים בקיבוץ.

המלה קיבוץ, בעברית, נשמעה מפי אמריקאים, יפאנים, קוריאנים, פרואנים וגם ישראלים. ברוקוויל, הצמודה לוושינגטון — משהו כמו הרצליה, שצמודה לתל־אביב — מספיק להגיד קיבוץ וכבר הכל יודעים שהכוונה לקומפלקס בן כ־900 בתים, של חברת "פולינגר". אף אחד לא זוכר, שהשם הרשמי של הקומפלקס הוא "דולינגס פארק" — אומרים קיבוץ וכולם מזהים.

רבת התחלופה המוצאת של תושבי המקום, מקשה על התחקות אחר ההיסטוריה של השם. נחמיה סולומון, דוור בחברת דואר פרטית, שלמירות שמו המכביה הוא שחור וגוי גמור, זוכר את השם קיבוץ מאז התחיל לעבוד בחברה, ב־1973. לא, הוא לא יודע למה, אבל כבר הגיעו מכתבים שנשאו את המען הזה והם נמסרו לתעודתם. כאי, היפאני מאסיפת ההורים, אומר שמקור השם הוא בישראלים. יש בקיבוץ, הוא אומר, הרבה מאד ישראלים או קוראים לו קיבוץ. כמו בישראל.

אורית גובי, בת בית־אלפא, שנה שלישית (ואחרונה — היא מדגישה) בקיבוץ רוקוויל מחייכת: גרים בקיבוץ הרבה יותר יפאנים מישראלים, אבל אף אחד לא העלה בדעתו לקרוא למקום הירושימה.

לא שיש מעט ישראלים. ההערכה היא שיש כ־450 נפש, משהו כמו קיבוץ בינוני, אבל מכלל תושבי קיבוץ רוקוויל זה בקושי 10%. אז למה בכל זאת קיבוץ?

נורית לבנה — במקרה גם היא בת בית־אלפא, שכבר חזרה לישראל — סבורה שמקור השם הוא במראה המקום: בתי קומותיים אחידי צורה, נטועים בין מדשאות רחבות ידיים, גגות רעפים, נוי מטופח, מדרכות בטון מתפתלות בין הבתים, בריכת שחייה, מגרשי משחקים מסודרים, שקט, ציפורים בראש כל גג...

כל זה נכון, אבל יש באמריקה עוד אלפי קומפלקסים כאלה ואף אחד לא קורא להם קיבוץ. אולי הסיבה קשורה בדומיננטיות של הישראלים?

גדי, רופא חריף לשון, מחליף את המלה דומיננטיות במלה רעש. 450 ישראלים הם רק 100 משפחות מתוך 900, אבל הצעקות הנשמעות מהבריכה עד לתוככי הבתים, הן בעברית. אגב, מי שצועק עכשיו בבריכה את קריאת הקרב "הקדרים באים", הוא ילד קוריאני.

המשפחתיות הישראלית יוצרת ערימות של חבר'ה על הדשא שבין הבתים ויורם מבקש מרותי שתזרוק לו מהקומה השניה רוטב סטייק למנגל הקולקטיבי. תמיד יש סיבה למסיבה וכל שבוע מסתיים בטיול מכוניות. הכל מתוך תכונה רוחשת או, כמו שאומר גדי, הכל בפקודות רעשניות של "יאללה חבר'ה, קדימה".

ישנם גם תכנים קולקטיביים מסוג אחר. להבדיל מהיורדים של לוס אנג'לס, רוב הישראלים בקיבוץ רוקוויל באו לזמן קצוב: השתלמות, צבא, שגרירות, שליחות, שבתון. אחר־כך חוזרים לישראל. וזמנם כאן קצר ויקר מאוד (שכר הדירה המעודכן: 1200 דולר לחודש). חבל על כל רגע, על כן חשוב להתארגן מהר, לדעת הכל מראש ולבוא, ככל שאפשר, אל המוכן. המשפחתיות הישראלית יוצרת מצב, שבו כל מי שמתכוון להגיע לוושינגטון, יוצר קשר מוקדם עם חבר שכבר גר בקיבוץ רוקוויל. זה מנסה לעזור, תולה מודעות על העצים ומחפש מכונית, מיטה, מסייר אצל היפאנים לגלות מציאות ומדווח לארץ על ממצאיו. מי שמגיע, מיד מסודר מבחינת בית הספר לילדים, מכשיר הטלפון והריהוט הראשוני.

בשבת הראשונה הוא וילדיו נכנסים למכונית שלהם ויוצאים לטיול.

התוצאה המצטברת היא, שבמשך השנים בהן נערכו סקרים, שעברו מדור לדור — הישראלים פותחים חשבון באותו סניף בנק, מבוטחים באותה חברת ביטוח, יוצאים לאותם מסלולי טיול וקונים באותן חנויות. אלו שקנו באותה חנות אותם בגדים, לבושים באותן מערכות לבוש, יושבים על הדשא המשותף, שרים אותם שירים רוויי געגועים מהבית — כמו קיבוץ, וככה אנחנו נראים גם בעיני האחרים.

ומה בקשר לקיבוצניקים האמיתיים? דווקא הם אינם גרים כאן. אלה ולארי מבית־השיטה מסבירים זאת בתקציב המוגבל של השליחים מהתנועה הקיבוצית. החבר פולינגר, בעל ה"קיבוץ", תפס שיש לו עסק טוב והישראלים המחפשים את היחד מוכנים לשלם, אז הוא משתולל עם שכר הדירה. במרחק 10 דקות מהקיבוץ משלמים על דירה דומה רק חצי ממה שדורש פולינגר, וגם אז תקציבם של שליחי הקיבוץ די דחוק. כך יוצא שלקיבוצניקים, החיים בקיבוץ יקרים מדי. מישהי מקיבוץ אחר, הנמצאת בהשתלמות שיש עמה מילגה יפה, שיכלה לכסות את שכר הדירה, אמרה שדווקא הקיבוציות של הקיבוץ הרתיעה אותה: יש לה שנתיים לחיות באמריקה, אז היא לא מעוניינת לחיות גם כאן בקיבוץ.

דני, קיבוצניק צעיר בשנת חופש הנמשכת כבר שנתיים, מתייחס לקיבוץ רוקוויל כאל אחיזת עיניים אמריקאית. קוראים למקום קיבוץ, יש לו צורה של קיבוץ, יש ישראלים בכמות של קיבוץ וגם, אם אפשר לומר כך, באיכות של קיבוץ. אבל תגרד קצת ותגלה, שכל הקיבוץ הזה זה בתים מפלסטיק שגרים בהם שנה, שנתיים, עוזבים ולא משאירים כלום. נשאר רק השם, שגם הוא אחיזת עיניים אמריקאית.

זאב צחור

מתנדבים

מנזקי האינתיפאדה

ירידה במספר המתנדבים המגיעים לקיבוצים

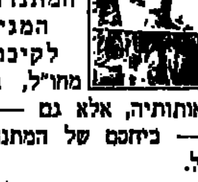

לא רק במספרם של המתנדבים, המגיעים לקיבוצים מחו"ל, נתנה האינתיפדה אותותיה, אלא גם — וזה חמור יותר — ביחסם של המתנדבים האלה לישראל.

"ערכו של המתנדב כשגריר של רצון טוב לישראל בארצו, נמצא בסכנה", מתריע בנימין קיי מעין־חרוד איחוד.

סקר, שפירסם לאחרונה ברבעון "מחקרי קיבוץ", היוצא בשפה האנגלית מטעם יד־טבנקין, מגלה כי המהומות בשטחים הזיקו לענייננו בעיקר בבריטניה, הולנד וגרמניה המערבית. בשכבריה־חוכנת־הקיבוץ, נרשמו השנה לעבודה בקיבוצים רק כ־27% ממספר הנרשמים אשתקד.

קיי מגלה, כי גם בעבר היו תנודות במספרי המתנדבים מחו"ל, אלא שהאינתיפדה קטעה מגמה של עליה במספרם (וב־1987 הגיעו כ־17% יותר מאשר ב־1986).

מה ניתן לעשות בכדי לתקן?

קיי ממליץ להגיע אל מספר רב ככל האפשר של מתנדבים העושים בינינו ולספק להם מידע רב ככל האפשר על המציאות המורכבת בשטחים. מחקר שערך בזמנו לימדו, כי סמינרים למתנדבים באפעל, חוללו שינויים לטובה בעמדותיהם כלפי ישראל. על התנועה הקיבוצית, הוא סבור, לסייע לארגוני המתנדבים בחו"ל במאבקם נגד דעת הקהל העויינת את ישראל בארצותיהם.

בין כך ובין כך, החליטה שיחת הקיבוץ בעין־דור על פרוייקט "הבאת קבוצות סטודנטים מחו"ל על חשבון הקיבוץ", כאחד הפתרונות למחסור בכוח־אדם בו. שיחת הקיבוץ רואה בפרוייקט "מעשה ציוני ממדרגה ראשונה", שכן מדובר בסטודנטים יהודים מדרום אמריקה, שיאורגנו בקבוצות ע"י הסוכנות היהודית בשיתוף הנהגת השומר הצעיר. הסטודנטים יתחייבו לשהות 10 חודשים בעין־דור כשאת ארבעת החודשים הראשונים יעשו באולפן לעברית שימומן ע"י הסוכנות. את כרטיסי הטיסה ישלם הקיבוץ.

הנחה נוספת לחברי משקים ממחיר סיטוני

רמקולים, מערכות מקצועיות וציוד לחדרי תרבות מהתצוגה ב־½ מחיר!

סטריאו בסיטונות

רמקולים מקצועיים: בוס, גימו, וורפדל, ווגה, משטרה, J.B.L., סיו
מערכות ביתיות: שרפ, סניו, סוני, סילבר, טושיבה, נשיונל ועוד
רסיברים: ניקו, קנווד, אינטרנשיונל, J.V.C., מרנץ, טכניקס, רוטל .... מ־390 ש"ח
טייפים: סניו, סוני, פיוניר, פישר, איווה, טיאק, אקאי, טוסני .... מ־290 ש"ח
פטפונים: סניו, סייקו, שרווד, נשיונל, רוטל, דואל, פישר, C.E.C. .... מ־98 ש"ח
מערכות סטריאו ביתיות שכוללות: דבל קסט + רדיו פטפון + רמקולים .... מ־590 ש"ח

עוד יותר איכות בסטריאו!! בסוף רח' העליה ליד סלמה
חניה מסודרת במקום — קיים
סוף רח' העליה 62, ת"א, פתוח מ־10.00 עד 13.00 ומ־16.00 עד 19.00 פתוח גם ביום ג'

הפעם צריך לחלץ את ההתישבות מהמשבר!

משקים מתפרקים!
מטעים נעקרים!
לולים נסגרים!

ההתיישבות, המגזר החיוני ביותר בציונות, במשבר. זו תוצאת המדיניות האומללה של ממשלת האחדות, המשקפת את הבוז של הליכוד לכל דבר שנודף ממנו ריח אדמה. מפ"ם, מפלגה עם שורשים, המאחדת את ציבור העובדים וההתיישבות העובדת, תלחם לחיזוק התשתית הכלכלית, לעידוד ההשקעות בענפי החקלאות והייצור ולהקטנת הרבית הרצחנית. אתה, איש ההתיישבות העובדת, צריך הפעם נציגות חזקה של מפ"ם בכנסת.

חיים אורון (ג'ומס), 48, מועמד מספר שניים ברשימת מפ"ם לכנסת. מראשי "שלום עכשיו", חבר קיבוץ להב שבנגב.

הפעם מפם
כי צריך סדר קדימויות לאומי חדש

הדברה

אפשר לחזור לאספסת
כיצד נצחו חקלאי החולה את נברני־השדה

גידול האספסת, יודע כל חקלאי פיקח, הוא ענף ריווחי בהחלט וגידול תלת־שנתי המיועד להזנת בהמות. האספסת רואה ימים טובים ויבולים יפים, במיוחד באדמות הבבול של החולה המיובשת, שהן עשירות בחנקות ומינרלים. זו הסיבה, שרבים מקיבוצי האזור (גונן, נאות־מרדכי, חולתה, עמיעד, יראון ועוד), מנצלים את מאות הדונמים בחולה העומדים לרשותם, לגידול אספסת.

הסיפור הזה יכול היה להיות יפה, אלמלא עשרות אלפי נברנים, שגילו אף הם את טעמה ואיכותה הגבוהה של האספסת וזללו ממנה לתיאבון.

שיעור קצר בזאולוגיה: נברן השדה גדול במעט מן העכבר, מתגורר במחילות בשדה, זריז למדי ובחייו הקצרים (שנתיים־שלוש), הוא פורה להדהים: הנקבה ממליטה 5־6 פעמים בשנה, בכל המלטה 8־14 ולדות: מכאן יובן, כיצד שדה, שבראשית העונה השתובבו בו עשרות בודדות של נברנים, יהמה בסופה עשרות אלפים.

עונת החורף, אגב, אינה מפחידה את הנברנים. אדמת החולה עתירת הרקבובית והזרעים מספקת להם בית חם ומזון, עד שישובו ימות החום.

ניתן, איפוא, לשער את שיעור הנזק שגרמו הנברנים לשדות האספסת בחולה. עד כדי כך, שכמה קיבוצים כמעט אמרו נואש ועמדו להסב את השטחים לגידול אחר. נסיונות ההדברה המסורתיים לא יכלו לנברנים. הגרעינים המורעלים שפוזרו כפיתיון, אחת לשבוע, בפתחי המחילות, נאכלו על־ידם רק בחלקם. אניני הטעם העדיפו את האספסת ופסחו על הגרעינים. התחכמות החקלאים, שריססו את האספסת, אמנם גרמה לתבותה בקרב הנברנים. אך למרבה הצער, גם בקרב חפים מפשע. "היתה קטילה המונית של בעלי חיים, עד כדי קטסטרופה, בעיקר בשדות שרוססו באזודרין, זרחן אורגני, האסור לשימוש ע"פ החוק", אומר משה גלילי (איילת השחר) פקח אזורי ברשות שמורת הטבע. בין קורבנות החינם היו דיות, חסידות, אנפות ועופות דורסים נדירים, שאכלו מן הנברנים המתים.

הנזק לחקלאות מכאן והפגיעה הקטלנית בעופות מכאן, חייבו, איפוא, פתרון אחר. או אז נזכרו ברעיון ששימש את גדי רגני (סאסא), חוקר במיג"ל, במחקר מסויים שערך על הנברנים — הצפת מחילות הנברנים ולכידתם בעת מנוסתם.

משה גלילי: "הפעולה פשוטה ביותר, בעזרת קרונע, קו מים הנע על גלגלים, מתבצעת השקיה בשורות האספסת גם בחורף, ואין, כידוע, בעיית מים בגליל, כל שכן לא בחורף. קילוח מים מווסת זורם דרך עשרות הצינוריות ברציפות ומציף בכל פעם רצועה בת חצי מטר עד מטר, כך לאורך הקו. כתוצאה מכך מוצפות מחילות הנברנים וככך מושגות, בו־זמנית, שתי תוצאות: כל הדור הצעיר של הנברנים, החי במחילות, טובע, כי אינו מסוגל להימלט, וכן טובעים חלק משכבת הבוגרים, שלא הספיקו לברוח על נפשם. גם מי שהצליחו להיחלץ ממחילותיהם, רטובים למשעי, נפגעים ומתים מקור. אך בעיקר נטרפים על־ידי אלפי העופות הדורסים, האורבים להם בחוץ, לאורך הקו. חסידה אחת מסוגלת לזלול ביום כ־25 נברנים, וגם תיאבונה של האנפה אינו נופל מזה בהרבה."

— ומה קורה לאיזון בטבע?

— אדרבא, האספסת היא שגרמה להפרת האיזון בטבע ועל־ידי הפעולה שלנו, חוזר חלק מהאיזון. ככלל, הדבר נעשה מתוך חרדה לשלום הטבע ושלום הציבור, מה גם שטרם נמצא פתרון יעיל כמו זה, המתבצע כעת. חומרי ההדברה הנוראיים, הרי, לא הביאו את הפתרון המיוחל.

אם לקבל את דברי ההרגעה האלה כפשוטם, הרי שניתן לברך על ההצלחה. בקיבוץ עמיעד, למשל, שלרשותו 800 דונם אספסת בחולה, נוסתה השיטה הנ"ל ובסוף חורף 88' נצפתה בשטח אוכלוסיית נברנים שקטנה ביותר מ־90% לעומת שנה קודמת.

אפשר, אם כן, לחזור לאספסת.

רותי קדוש

בדליה, לעת ערב
כיצד החזירו את החברים לארוחת הערב בדליה

שנים הרבה העדיפו חברי דליה לאכול את ארוחת הערב בבתיהם הטובים ולא במוסד הציבורי שנועד לכך. שימי נצר, שהיה עד לא מכבר האחראי על חדר־האוכל בקיבוץ, נעצב מאד נוכח שיממונו של הבניין לעת ערב. הוא עטר וילונות חדשים לחלונות, אך החברים לא באו. הניח עציצים ירוקים והחברים אמנם פירגנו אך עדיין לא באו. בצר לו, פנה שימי הנ"ל לקבה"א לקבל עצה. הפנו אותו לקיבוץ השכן, לרמות־מנשה.

לקיבוץ הזה חזר זה לא כבר אחר, גדעון בן־עזרא, אחר שנים רבות בירושלים, שם החכים ועשה חייל בתחום הבישול והמסעדנות. כשנועד עמו שימי והשיח לו צרותיו, ניחם אותו הלה והציע: "חייבים ליצור מצב, שבו ינצחו המבחר, המגוון והטעם בחדר־האוכל, את הנוחיות במטבחי החברים", אמר והורה לשימי ולאשתו, שנטלה תחת ידיה את ביצוע המהפיכה, לסלק, לפני הכל, את עגלות ההגשה העצמית ממרכז חדר־האוכל.

במקומם הציע לסדר מזנון מכוסה מפה צבעונית, שעליו יוצג האוכל כשהוא נתון בכלי זכוכית ומתכת גדולים, נאים למראה. ואז הגיע לעיקר: לתפריט. "התנאים בקיבוץ, החומרים, המצרכים מאפשרים תפריט מגוון כמו במלון 5 כוכבים", מגלה גדעון דבר שלא ידענו ואף מוכיח זאת על המזנון של דליה. הנה מתבלי

רוקפור, שום או סלטינה פיקנטיים, על בסיס גבינת ה־9%. הנה ניטבל פלפל אדום, או דוווקא של בצל ירוק, תלוי בצבעי הסביבה והם מעוטרים רסיסי אגוזים, סומסום או שמיר. והנה הסלטים: טונה בסלרי, פטריות עם ירקות, כרוב בקימל. אם חסר גוון אדום על המזנון, ימלאו אותו בסלק אדום, מרוקאי. אם חסר כתום, יוסיפו סלט גזר מרוקאי. באים בחשבון גם סלט חצילים יווני או חסה עם לחם בשום ומדי איזה זמן, לחם חי או לחמניות, נתונות בסלי נצרים.

גם תוספות חמות יש למכביר. למשל, מרק שמנת בפטריות, למשל פשטידות חמות, למשל...

"העיקר הוא הגיוון אך גם אפקט ההפתעה וכמובן, תמיד, אסתטיקה מירבית" מרצה גדעון, תוך שהוא מעטר סלט צנוע למראה והופכו לגן פורח, באמצעות פלחי אשכוליות או תפוזים, תלתלי גזר או צנון, אניצי שמיר או פטרוזיליה. משהשלים את מלאכת הקישוט, הוא מתפנה לפסל אווזים, פרחים, צפרדעים וחתולים מפירות וירקות ולהניחם בסמוך. יופי שלא נראה כמוהו.

מה פלא שחדר־האוכל בדליה ניגאל משממונו לעת ערב ומעבריו שוב שוקקים חברים סקרניים ונרגשים ובנוסף, הם מאריכים באכילה.

בסערת התמורות, לא נישכחו גם חובבי המסורת והשיגרה הברוכה. עבורם נשמרים במקום קבוע על המזנון עריכת העגבניות האדומות וסל הלחם הפרוס.

ולאלה, שהכסף נחשב בעיניהם יותר מתענוגות החך, מזמן גדעון הפתעה. מנסיונו למד, שהמהפיכה הקולינרית לא העלתה את תקציב המזון בדליה. הגיוון הרב, הוא אומר, תובע כמויות קטנות יותר של מצרכים והבזבוז כמעט חדל, בזכות שימוש חוזר וניצול שאריות מארוחת הצהרים.

אז אם אתם נקלעים, במקרה, בשעת ערב, לסביבת דליה, ואתם נורא רעבים...

דליה הלפרין

יד יצחק בן־צבי ירושלים | **מכללת אורנים החוג למקורות ישראל**

עם צאת ספרה של ד"ר דליה עופר דרך בים
אנו מתכבדים להזמינך למנחת חודש, בנושא:
עלייה ב' בתקופת השואה
יום העיון יתקיים במכללת אורנים ביום רביעי, ט"ו במרחשון תשמ"ט (26.10.1988), ויחל בשעה 9.30 בבוקר.
ישתתפו:
ד"ר דליה עופר
מקומה של עלייה ב' במדיניות הציונית ובפעולות ההצלה
פרופ' מיכאל אביטבול
צפון־אפריקה כאחת האפשרויות להצלת פליטים יהודים
פרופ' יואב גלבר
העלייה במסגרת המאבק האנטי בריטי ערב המלחמה ובמלחמה
ד"ר רות זריז
מעורבות השלטונות הגרמניים בעלייה ב' בשנים 1939-1940
דמי השתתפות בסך 5 ש"ח ישולמו במקום

הכבוד לייעוץ ארגוני וחברתי, היחידה להשתלמות והדרכה בתק"מ / ועדת משק, המדור לצריכה ושירותים, ועדת חברה, התנועה הקיבוצית המאוחדת

סמינריון בנושא צריכה ושרותים לקראת התחדשות
יתקיים בתאריך 6, 7, 8 בנובמבר 1988 באפעל
פרטים והרשמה במכון לייעוץ ארגוני, דובנוב 10, תל־אביב, טל' 03־250231 (שלוחה 242)

יד טבנקין
מילגות עידוד תשמ"ט
יד טבנקין יעניק השנה מילגות עידוד לעבודות מחקר ועיון בנושאי הקיבוץ, ההתיישבות ותנועת העבודה.
הגשת בקשות למילגות עד יום ה', ז' טבת תשמ"ט, 15.12.88.
לקבלת טפסי בקשות נא לפנות בהקדם אל: רות שריג, יד טבנקין, דאר רמת אפעל 52960, טל' 03־344458

מבחוץ

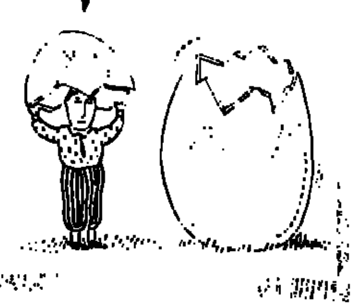

ימי חלום

היום, כאשר אני מסתכל אחורה בלי זעם, עולים אצלי זכרונות הטוב והרע ונדמה לי שהשיר המבטא אותם בצורה הקרובה ביותר, הוא שירה של רחל ספירא, "תאורת חצר": "יש משהו עזוב בתאורת חצר ונעשה דחוף לראות אחד שנעצר / ולו לשתוק איתו מול צבא הכוכבים / כאילו זה לזו אנחנו ערבים. /כל פעם שאתה ניצב גלמוד מול כוכבים/ תוכור שזה לזה, היינו, היינו ערבים./ אולי אתה משלים עם חלק הבדידות/ כמו אי־אהבה, והקנאה והידידות/ בגוש החשכה עץ בית וגדר/ אולי נשתוק מעט אחר־כך נדבר. / כל פעם שאתה ניצב גלמוד מול כוכבים/ תוכור שזה לזה היינו, היינו ערבים".

האמן והקיבוץ — הנושא. אם אני צריך היום לתאר את הדבר החריף ביותר שנגרע ממני לאורך כל הדרך החינוכית, שהובילה אותי מתנועת הנוער אל חיי הקיבוץ, אני יכול לומר שהוא נעוץ בעובדה שלא הוסבר לנו, מדוע השכלה, הקשורה לנושאים משקיים כשרה בקיבוץ ואילו השכלה, הקשורה ביצירה תרבותית־אמנותית — לא כשרה. רק מאוחר יותר, תוך כדי מאבקים קשים, התגלתה הסתירה הגדולה של החינוך להגשמה בימים ההם (לפני 35־40 שנה) לבין המציאות בקיבוץ. בתנועת הנוער הרי חונכנו לתרבות של יצירה עצמית, אבל כאשר משווים בין המלים ההן לבין המעשים — מתגלים הרבה חללים ריקים. לפני שנים שאלתי את חזן איך מיישבים את הסתירה הזו. הוא ענה לי שזה עניין לשיחה ארוכה יותר. אני בטוח שהוא התכוון לכך ברצינות, אבל לשיחה הזו לא הגענו.

היום, באיזה שהיא נקודה, אינני מבין איך לא ראיתי את הסתירה הזו כאשר הגעתי אל המערכת הקיבוצית. אני הייתי בגרעין שהשלים את נווה־איתן. אחרי תקופה קצרה עברתי לבית־אלפא, שם ניתנה לי האפשרות ללכת ללימודים באקדמיה, כהכנה להוראת מוסיקה במוסד החינוכי המשותף. בבית־אלפא גם היתה אשתי הראשונה. כשיצאתי ללימודים, חתמתי על התחייבות ללמד שנתיים על כל שנת לימודים שאני מקבל. אינני יודע מדוע החתימו אותי, אולי מפני שהייתי אז, עדיין, על תקן של "בעלה של...", גם עוד לא היה לי אז מה להציע: "ניצנים נראו בארץ" עוד היו במגירה, ו"לאן נושבת הרוח" עוד היה אצלי בראש. ומה היה המגוחך בדבר? האיש שהחתים אותי על חוזה הלימודים — עזב את הקיבוץ וירד לאמריקה. ועוד דבר מגוחך — אני עצמי לא הצלחתי להשלים את התחייבות שחתמתי עליה, כי העיפו אותי מההוראה במוסד. קבעו שם, שהפכתי את המוסר לקונסרבטוריון. החבר'ה ניגנו במקום ללמוד ולכן עפתי החוצה.

בדיעבד, אולי העובדה שזרקו אותי מהמוסד, היא שהובילה אותי לתחילת פריחתי. ברגע שהתפניתי מההוראה במוסד, פניתי החוצה והקמתי את "חמישיית גלבוע" ואת ה"גבעתרון". במבט לאחור, נדמה לי שהעבודה במוסד, שהחזקתי בה כשלוש־ארבע שנים, טייחה את הבעיה האמיתית. במוסד השקעתי הרבה ולסיום גם כתבתי את 'זרעים של מסטיק', כך שלא הבחנתי בבעיה. רק לאחר שהפסקתי את העבודה במוסד, נוצר הקרע הראשון שלי עם המהות. התחילה להפריע לי העובדה, שלהיות רכז־משק זה בסדר, אבל לכתוב שירים לא מסכימים לי. לא רציתי לעבוד בכרם, רציתי לכתוב שירים. עבודת השדה שלי היא הכתיבה, הירקות שלי הם השירים.

אילו היו הדברים אז נתונים להכרעתי והייתי צריך להתקיים מעבודה במעדר, הייתי עודר בדיוק עד לקו שהיה מאפשר את המחיה שלי, וביתר הזמן הייתי כותב. ואז החלו המאבקים שבהם נדרשתי להוכיח את עצמי כיוצר. דרשו ממני שתחילה אוכיח את עצמי ורק אחר כך יכתנו את פנייתי, בעוד שאני אמרתי, שמבלי תנאים שיאפשרו לי ליצור לא אוכל להוכיח את עצמי. כך זה החריף, עד שכמעט ועזבתי את המשק. לבסוף קיבלתי יומיים לכתיבה. זאת כבר היתה מהפיכה עצומה עבורי. ביתר ארבעת הימים עבדתי בהרבה מאד מקצועות, אבל בעיקר כרועה בצאן וכנהגו של גברוש, שהיה מנהל הציוד הכבד במחצבות.

עם הזמן, הפכתי ל"ילד הרע" של הקיבוץ. עשיתי המון רעש, לא ויתרתי ולכן גם השגתי. אולי משום שרצו שקט ולהיפטר ממני. אחרי שש־עשרה שנים התעייפתי מהמלחמות, עזבתי ונסעתי לחו"ל.

הציבור הקיבוצי הוא אחד הציבורים הכי נאורים בארץ, ואינני מבין איך לא למד עדיין, שבכלל ציבור ישנם מספר חריגים, שצריך לתת להם לחלום, לתת לחלום בגלוי ולהתייחס אליהם יפה, שלא יצטרכו להתחבא. אני רציתי להסתובב ביום בחולצה לבנה ולחלום, מבלי להרגיש רגשי אשמה ומבלי להסתתר בצריף. אינני אומר שלכל אדם שרוצה לחלום כדי ליצור, צריך לתת ביד כה שהוא רוצה. אבל את המעט שאפשר לתת, צריך לתת בלב חפץ ולא לזרוק כנדבה. זאת הנקודה. התנועה הקיבוצית לקחה על עצמה בראש מסגרת שיתופית המחייבת את כולם. אבל היא גם מחייבת את המסגרת כלפי כל פרט שבה. כשאני זה כהן, אני לא אבוא בטענה אל איש. אדרש רק אל עצמי. אבל המסגרת הקיבוצית היא מסגרת שיודעת לחייב ויודעת ליצור מסגרות נוקשות של לקיחה מהפרט. אלא שבמסגרת הלקיחה, ישנה מהוייבות של נתינה, אפילו הנתינה נעשתה נירצון. את זה המסגרת הקיבוצית שכחה, לצערי.

אני חושב, שאין סתירה בין חיי החברה והחינוך הקבוצתי בקיבוץ, לבין היכולת היצירתית. אמנם היצירה במהותה מחייבת בדידות, אך כל זמן שיש לך מקום להתבודד, זה יפעפע ויצא. חיי הקהילה בקיבוץ והביטחון שהסביבה מקנה בתקופת הצמיחה — אלה אלמנטים חיוביים מאד ליצירה. במסגרת הקיבוצית יכולה היצירה, בניגוד רבים להיות כנה הרבה יותר, משום שהיא מנותקת מההוויה החיצונית ומההשפעות של החוץ. ההינתקות הזו יכולה לעזור ליצירת יצירות טהורות יותר ונכונות יותר. ההשפעות של החוץ יכולות להפוך את היצירות למזוייפות, כפי שהן נראות לפעמים.

אני אהבתי את היחד ואת חצר הקיבוץ, שגם יודעת לספק בדידות. אני גם בטוח שאלמלא התגלגלו הדברים כפי שהתגלגלו, הייתי נשאר עד היום בקיבוץ. השירים הראשונים שהלחנתי קשורים בולם אל ההווי היום יומי ואל החג הענייני.

אבל איך אפשר להבין את הבר הקיבוץ, היושב היום באמריקה ואשר קבע בזמנו, בחוצפה במזכירות, שהכתיבה שלי היא לא ברוח השומר הצעיר? היא התכוון לשיר "צבעי הזמן" של נתן יונתן, שהלחנתי בסגנון הבלוז...

אני עדיין שואל, לעיתים שאני נזון היום רק מהכלוריות והלוואי שאני טועה, מדוע, אחרי כל כך הרבה שנים, כאשר כבר ישנן בליבך הרבה הוכחות, עוד לא יודעים לבקוה את ההווים ולדרוש מהקנית. רוח זהבי היה חשפלאי בנעו. הוא לא קיבל זמן עבודה לכתיבת שיריו. האיש שכתב את השירים היותר יפים שנכתבו מעולם בארץ! תאר לך כמה שירים עוד יכול היה לכתוב, אילו היו באים אליו ואומרים לו: קח שלושה ימים בשבוע בשביל לחלום. אבל הוא היה איש צנוע ולא ביקש.

אם התנועה הקיבוצית לא תדע להביא לשינוי בגישה שלה ליצירה — היא תגיע לשממון תרבותי. תנועה, שהיא די סגורה במהותה, חייבת לעודד יצירה כבפנים כגורם חיוני להמשך קיומה. בהפצצת התקשורת של היום, נראה, לכאורה, שהיצירה נתוצה פחות, בגלל ההשפעות התרבותיות המורעפות בלי סוף על הקיבוץ, בכל דרכי התקשורת. אבל האמת היא הפוכה בדיוק: דווקא עודף הצרכנות התקשורתית הזו, באבן את הארם, מאבן את השימוש במוח ואת השימוש בדמיון ואז מתרחש אסון ההתאבניה. בצד ההתפתחות העצומה שהקיבוץ הגיע אליה בהבנת צרכי הפרט, הוא חייב לתת ימי חלום ליוצרים שבו.

> לא רציתי לעבוד בכרם, רציתי לכתוב שירים, עבודת השדה שלי היא הכתיבה. הירקות שלי הם השירים

> איך אפשר להבין את חבר הקיבוץ, היושב היום באמריקה ואשר קבע בזמני, בחוצפה במזכירות, שהכתיבה שלי היא לא ברוח השומר הצעיר? הוא התכוון לשיר "צבעי הזמן" של נתן יונתן, שהלחנתי בסגנון הבלוז...

נחום היימן — נחציה "עושה" שירים, לשעבר חבר בית־אלפא

קיבוץ כפר החורש
וועדת החינוך של התק"מ
מזמינים אתכם ליום עיון בנושא
מעורבות הורים בחינוך הקיבוצי
שיתקיים בכפר החורש ביום חמישי, ט"ז חשוון, 27.10.88, החל בשעה 9.00 בבוקר
הנושא יידון בהתאם לשלוש הקבוצות גיל של הילדים: בגיל הרך, בגיל בית־הספר היסודי, בגיל הנעורים.
יום העיון ייערך לציון יום השנה העשירי לפטירתה של מיכל בדאור ז"ל, בת כפר־החורש, מטפלת ומחנכת.
בהצגת הנושאים הכרוכים במעורבות של ההורים בחינוך הקיבוצי יפתחו בהרצאות:
יובל דרור: ההורים ו"שיתוף גורמי החינוך" בקיבוץ
מלכה האס: ההורים יכולים להעלות את הפוטנציאל של ילדיהם על־ידי החינוך
תמר וולפין: בית־הספר הקיבוצי כבית־ספר קהילתי
עמיקם אסם: ההורים הם הצוות החינוכי הראשון
[illegible]

מרכז משק, מרכז כותנה!
כפר־מסריק מציע
מערך קטיף
החל מיום 22.10.88
המערך כולל:
✦ קטפת אינטרנש חדשה 4 טורים
✦ 2 קטפות אינטרנש 782
✦ 3 עגלות ביניים
✦ 2 מהדקים
וצוות מיומן
להתקשר למרכז המשק, טל' בעבודה 04־854507 בבית 04־854213

ספרית פועלים
מציעה
להיטי המטבחון הקיבוצי
של גרדה כהן
לחגים, לארועים, לשבתות — וגם לימי חול
הנחה מיוחדת לחברי קיבוצים
בהזמנות מרוכזות נא לפנות לבית־ההוצאה
רח' חומה ומגדל 2 ת"א 67771 טל' 03־376845

פרסם בהדף הירוק

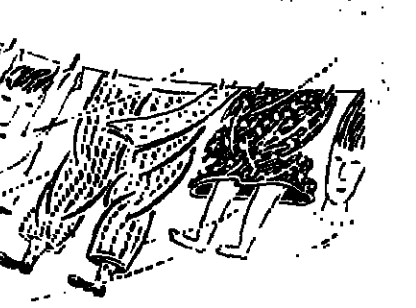

כבר שנה אני מנדנדת לעורכי העיתון, שיקצו לי טור, שבו אוכל לפרוק את כל המידע שמצטבר אצלי בטונות, הודות לקשרי הענפים ובעזרת נפשות טובות בתנועה הקיבוצית, וכן בזכות התעניינות אישית. אני לא מתכוונת, כמובן, למידע ממרכזי התנועות, מוסדות ההשכלה ומזכירויות הקיבוצים, אלא למידע לא פורמאלי, לא קרדינלי, מן הפריפריה, שלדעתי אינו פחות חשוב.

אם למכתבים של חצורי, ארזי ולוטה יש מקום בכל גליון, למה לי לא מגיע טורצ'יק? רק בגלל שאני אשה? שלא למדתי ברוסית... באפעל או בחוג למחשבת ישראל ב"אורנים"?

אז בריס הם הקצו לי טור, תוך תנאי, שלא אהיה מרושעת מדי. נו באמת, מרושעת? אני? עם זאת, לא הבטחתי להיות צדיקה ורחמנית בכל ביקרה. וכי לא שנו אבותינו, שהמרחם על רשעים, סופו שמתאכזר לצדיקים ואו משהו ברוח זה?

אנחנו יוצאים לדרך ופותחים בעניין במיי פוליטי, שב"קיבוץ" וראי יקדישו לו כתבה מרכזית, אבל עלי מקובל סוד הצימצום.

לפני שבועיים הצליח שר האנרגיה לפנות מזמנו כמה שעות יקרות לביקור בשער־הנגב. לא הייתי מתעסקת עם זה אלמלא נודע לי, שבמהלך הביקור לחש השר באוזני ראש המועצה ושי חרמש, וזאת לדעתי סוד, שלדעתי הוא בחזקת סקופ לא גורמאלי. אני לא פריירית שאגלה לכם את הסוד מיד. בשביל זה תצטרכו להמשיך ולקרוא.

באותו ביקור רחק השר בשי חרמש, זאת אומרת בתנועה הקיבוצית (וזה עוד לא הסוד) להקים חברת דלק משלה, בנוסף על היינ הקיימות ואף הציע להעניק לה זכיון לגדל גידולים חקלאיים חדשניים בבים התרמיים שיפלטו מתחנת הכוח באשקלון. אם זה רציני או לא, אתם תחליטו. אני לא נכנסת לזה.

אני עדיין באותו ביקור ואבל עדיין לא בסוד, במהלכו העלה השר הצעה מהפכנית, תוכנית הליפית למנהלת ההסדר לקיבוצים ולמושבים ש"נכשלה" ואלו מילותיו, לא מילותי. השר הציע לתנועה הקיבוצית להקים חברת מניות, שתנפיק אג"ח צמודות, עד 20 שנה, וכך תוכל להסדיר את חובות ההתיישבות העובדת. אני אמנם לא השתכנעתי, אבל אני מודה שזה לא התחום החזק שלי.

ועכשיו לסוד שהבטחתי: בעודם מטיילים ברחבי המועצה, התקרב השר אל ראש־המועצה, גהר על אזנו ולחש: "נמצא פתרון למצוקת הקיבוצים ולבעיית האנרגיה באיזור. בקרוב יפרוץ כאן גאז טבעי". אומרים לי שחרמש החוויר. טוב, אני לא משוכנעת שכאן באמת הפתרון למצוקת הקיבוצים בשער־הנגב, אבל אני מודה שגם זה לא התחום החזק שלי.

מה התחום החזק שלי? גברים! בעיקר כשהם חתיכים וחכמים, אפילו שיש להם כיפה סרוגה על הראש והם מנבחרי המערך לכנסת. בורג, למשל. הכוונה לבן, לא לאבא. אז ביום ב', לפני שבוע, בקיבוץ ארז, התעמת הנ"ל עם פרופ' עזרא סהן ומהתחיה. כשהגיע זה אל שלב ההשמצות על פרס והזכיר את הכינוי שהדביק לו רבין בספרו, "חתרן בלתי נלאה", העיר לו בורג: "מסתובבת שמועה, ששמיר הוא נלאה בלתי חתרן". חמוד, אה? א־פרופו חמודים: אחרי שראיתי את הזיהון נשר בתשדיר הבחירות למפ"ם, אני חושבת שתסכימו עם ההכרזה הבאה: נמצא יורש לג'ונס בתור החתיך של מפ"ם.

(ואני מאמינה שאת ההכרזה הזאת תוכל מפ"ם לספוג, למרות הרגישות המובנת של ערב בחירות).

נעזוב את הפוליטיקה ונקפוץ למצובה, שם, מספרים לי, מסתובב לאחרונה גנב־אדיב (עדיף, לטעמי, על "אנס־אדיב"), הוא פותח את דלתות הבתים במפתח, במקום לפרוץ בכוח, כמקובל במקצוע, הוא לא גורם אי־סדר מיותר בדירות, ניגש הישר אל מחבואי התכשיטים והכסף, לוקח ומסתלק. לו אני במקומו, הייתי משאירה פתק תודה, אבל כנראה נובודי איז פרפקט.

ואיך אני שמחה כשיש לי דברים טובים לספר: בצהרי שבת, לפני שבוע וחצי, נתקע הצלם שלנו, מאיר, עם מכוניתו על כביש הערבה כלומר, בלב הישימון, בארץ לאימים. אני הייתי יושבת בצד ובוכה, אבל מאיר הלך לקיבוץ הסמוך (סמוך יחסית), יטבתה, שלף מארוחת הצהריים את משה קלי וביקש את עזרתו. קלי זה הגיע, בדק, פירק, הרכיב ולאחר 3 שעות, התניע את המכונית ושלח את מאיר לדרכו, לקיבוץ יקום. אז אם לא הגיע בינתיים ליקום חשבון על 3 שעות עבודת מכונאי (תעריף שבת) מיטבתה, הרי שזה, לעניות דעתי, סיפור חיובי מאד.

תראו איזו תדמית יש לנו: החודש נקלעה אשת עיתונאי לראשונה בחייה לקיבוץ, לגן־שמואל. על אם אחד השבילים נתקלה בנליה,

חברת קיבוץ ממוצא פיליפיני ואמרה בהפתעה לבעלה: אתה רואה מה שאני רואה? ואחרי זה הם מתלוננים כמה מצבם גרוע...

בכמה ימים לאחר מכן, במסעדת "הספריה" בת"א, נשמעה אמירה נבזית לא פחות. המסעדה הנ"ל היא, כידוע, מקום מפגש פופולארי לפעילי תנועה ואנשירות. ערב אחד אני נכנסת ורואה ליד שולחן פינתי ועליו כוס תה, את דני שביט, ששייך, כידוע, לשתי הקטגוריות הנ"ל. עוד אני חוככת בדעתי אם להתיישב לידו או דווקא ליד פעיל תנועה אחר, שאמנם אינו איש רוח אבל לעומת זה הוא כלכלן, אני שומעת לידי ברונטית אחת שואלת את רעותה: תגידי, זה לא עמוס עוז שם בפינה? — היה מת, עונה לה הרעה.

יש לי סיפור פצצה בשבילכם, אבל עדיין לא בשל לפירסום. בשלב זה אני יכולה רק לרמוז, שמדובר בו ובה, ושניהם מזכירים בקיבוציהם. לא אומר יותר ואל תנסו לנחש. מדובר בדיני נפשות וכמו כל עיתונאי, יש בי אחריות ומחוייבות עמוקה לאמת ולעובדות בלבד. עם זאת, נאמנה עלי זכות הציבור לדעת. אי לכך, אני מקווה, שעד שניפגש בגליון הבא, יהיה לי כבר מידע נוסף. הבטיחו לעצמכם את הגליון הבא של "הדף הירוק".

שלכם

הכנסת

תיירות מים
באתרי הנופש של הגליל מסכמים את העונה

התיירות באצבע הגליל עולה על דרך המים ומספקת עוד הוכחה לכך שמים זה לא רק פוליו.

ממש בימים אלו, כאשר בשמיים הולפות להן ציפורי נוד, סוגרים באתרי הנופש והתיירות, שלחופי הירדן, את הקופות וסופרים את הכסף. יחסית, הרבה כסף. מה שלא יהיה, תוספת משמעותית להכנסות ההולכות ופוחתות מענפי החקלאות השרויים במשבר עמוק. במקביל, מאחסנים ציוד ששימש מאות אלפים בקיץ האחרון.

אתרי המים באצבע הגליל נולדו כתוצאה מיוזמות מקומיות של משוגעים לדבר. אחד מהם הוא פיני אלמוג, כפר־בלום, שהחליט ללכת על קייקים ("ברמה של הוז־לארץ"), לאחר שראה שעל האבובים (של חוליות ומעין־ברוך) אין יותר מקום. התחיל, לפני שלוש שנים, עם השקעה צנועה של 30,000 ש"ח, שהספיקה לקניית שלושים קייקים. השנה ספרנו במעגן שלו (ובמחסנים) מאה ועשרים קייקי גומי, ששייטו במסלולים שאורכם נע בין חמישה ק"מ לשלושים ק"מ (ולאלו שהעזו להרדים עד גשר בנות יעקב).

בקייק — מקום לשניים ובמהלך השיט אפשר להנות מהאוויר הגלילי המצויין ומכל נפלאותיו של הירדן. השיט, לדברי מפעילי האתר, אינו מסוכן, בשל מבנהו המיוחד של הקייק והוא יפה לכל נפש. אפשר לצלוח איתו — בכייף וללא כל חשש — את המפלים שבדרך.

מחירו של שיט — 25 ש"ח, ועתה צאו וחשבו איזה סכום שילשלו לקופת האתר ארבעים אלף המבקרים שפקדו אותו בעונה שחלפה. זה, אגב, עדיין לא הכל. אפשר להנות שם גם מחניון מסודר, מדשאות, מלתחות, שעשועים ושירותי מזנון. תוכניות לעתיד: להפוך את ענף הקייקים לאתר נופש פעיל הקשור למים, טיולי ג'יפים ורכיבה על גמלים.

קצת צפונה משם, בשדה־נחמיה, חוגגים האבובים. הבניאס והחצבני מלאים אותם. מאה אלף חובבי־אבוב ביקרו שם העונה. מספר מרשים, המדבר בזכות האבוב ובזכות הקופה הרושמת. "אנחנו לא היחידים, אבל היחודיים", אומר חיים שפיר, מנהל האתר, שאינו מסתיר את גאוותו על החניון המטופח, סרטוני ההדרכה וארבעה־עשר מסלולי השיט שיש להם שם להציע.

את האתר הקים לפני כחמש שנים החבר מיכאל בן־דרור. שגעון פרטי, שהפך עד מהרה ללהיט חם. ההתחלה היתה צנועה. השכירו אבובים בתוך תחומי המשק. אחר־כך, משלא יכלו לכל אלו שנהרו למקום, הקימו חניון מרוות ומזנון דרכים ("זה מה יש") ויצאו לגורמה. בימים אלו, כאשר מרוקנים את האוויר מאלפיים האבובים ומאחסנים אותם ללינת החורף, מתפנים לסיכומים. ההכנסה בהחלט טובה, אבל אם לומר את האמת, נופלת מהתחזית הטרום עונתית. אגב, בעקבות התורנויות הרבות שהענף גובה מהחברים, שוקלים שם להחכיר אותו בעונה הבאה. יהיו פחות רווחים, אבל גם פחות תורנויות. את חשבון הרווח וההפסד יעשו בשדה־נחמיה בחודשי החורף הארוכים.

אנחנו מפליגים לדרום עמק החולה, ל"עין הדייג" של קיבוץ חולתה. מקום המיועד לחובבי דיג. עונה ראשונה. עשרת אלפים מבקרים. תמורת 12 ש"ח למבוגר (8 לילד) אתה קונה את הזכות להכנס עם מכוניתך לחניון ולהטיל חכה לבריכת האמנונים והקרפיונים המיועדת לכך. אם צלחת מלאכתך והעלית דג, אתה יכול להסיר את קשקשיו במתקן מיוחד, להשכיב אותו בתנורת דליה ולהתחיל לנפנף. בנוסף לדיג מציע המקום גם שיט בסירה או בקייק ובריכת שכשוך רדודה ולזאטוטים.

שבעה חברים עובדים באתר ומנהלו הוא מיכה שוורץ, כדורסלן עבר במכבי תל־אביב ובהפועל גליל עליון, שעשה הסבה לקיבוץ. שוורץ חוזה עתיד ורוד לענף, שעד עתה הושקעו בו ארבע־מאות אלף ש"ח.

עד עתה, כל ההשקעות באתרי המים, בתשתית ובציוד, הן ממקור עצמי או מהלוואות נושאות ריבית, שהקיבוצים לקחו על עצמם. משרד התיירות לא נתן אפילו אגורה אחת, למרות שהבטיח.

אתה לא חושב שהגיע הזמן, שריד?

יהודה מרוז

Rafi רפי
בית חרושת למכנסים, גברים נשים וילדים
לנוחותכם פתחנו סניף נוסף
בת"א, רח' שפ"ר 10 (פינת התבור)
טל. 659278

ת"א, דרך יפו 9, בית רומנו, טל. 656458 — 03-655416
ת"א, רח' שפ"ר 10 (פינת התבור), טל. 659278

דרושה בחורה אחראית
לטיפול בילדה בת 3 חודשים וילד בן 5 וניהול משק בית עם לינה ברמת־אביב ג', ת"א
טלפון: 03-411789

בסביון — בית קטן דרוש/ה קיבוצניק/ית
אשה או גבר לעבודות משק בית: אפשרי לינה במקום: עם המלצות
סביון ת.ד 2368, עבור גב' אביבה

קבוצת „אופק"
קבוצת „אופק" מחדשת את פעילותה
מטרת הקבוצה: מסגרת חברתית לצעירים/ות מגיל 35–18 עם בעיות הסתגלות בקהילה.
לקבלת פרטים ולהרשמה, נא לפנות לבילי טינסקי, עו"ס או ליעקב דניאל – מדריך חברתי־שיקומי, מועצה אזורית עמק יזרעאל, טלפון: 06-593016

יגל
י.ג.ל. — שרותי מים בע"מ
אזור התעשיה הוותיק, ת.ד. 8032, נתניה, מיקוד 42293
טל. 053-87281 טלקס 341667 RMYM
ייעוץ ותכנון ציוד לבריכות שחייה
★ ייצור מסננים
★ מכשירים ואביזרים לבריכות
★ אספקת כלור, גז וחומרים
★ שרות ואחזקה

חצר"ין

(המשך מעמ' 6)

— על אילו שינויים־שיפורים מדובר?

— על יותר חופש פעולה בתוך תחומי הצריכה השונים, אבל לא על איחוד של תחומים (כמו הנעלה והלבשה, למשל). לא, לא ניצור כאן מערכת של כלים שלובים. אם נעשה כן, נעלה על האוטוסטרדה המובילה לתקציב כולל.

— מה המחיר של השיטה, היא יותר יקרה?

— חברתית, זה רק מוסיף. כספית, מדובר בהוצאה גדולה מהמקובל, שכן בכדי שכולם, או שכמעט כולם, יהיו מרוצים, אתה צריך לתת את המירב במקסימום שטחים.

— כלומר?

— התקציב שלנו כפול בערך מתקציב התק"ם.

— מסקנה מתבקשת: השיטה הזאת טובה רק לקיבוצים שיש להם...

— לא, מה פתאום? היו לנו בעבר שנים קשות, כבר הזכרנו, ובכל זאת דבקנו בשיטה הזאת. בזמנו, כאשר לא היה לנו, הקצינו לצריכה פחות מתקציב התק"ם ושום אסון לא קרה. שיהיה ברור: קיבוצים שנטשו את שיטת הצריכה הזאת ועברו לתקציב כולל עשו זאת מאלף ואחת סיבות, אבל בטח שלא בגלל מצב כלכלי קשה...

— תמשיכו לקיים את שיטת הצריכה הזאת גם בעתיד?

— בהחלט: ולא מתוך חולשה או הרגשה שאנחנו מנהלים קרב מאסף, אלא מעמדת כוח. אנחנו פשוט חושבים שבסך הכל זוהי השיטה הטובה ביותר והראויה ביותר לקיבוץ.

איצי ברתנא

הכל־בו של חצרים. עוגיות, קמח, סוכר וכו' וכו' — חופשי חופשי. מי צריך יותר מזה?

אוסנת רוט, נגד

"אני מדברת על הצורך לעבור לתקציב כולל בלב שקט ובמצפון נקי. אין לי ביקורת הון, כך שלא יהיה לי גם מה לממש. זה לא יפשיר לי אופציות חבוניות. אני גם לא חושבת שהמעבר לתקציב הכולל יפגע בשוויון, שכן קשה אצלנו להיות יוצא דופן. יש כאן מוסר חברתי מפותח ודעת קהל ערה והיא לא תיתן לחריגים — במידה ויהיו — להרים ראש.

"יש בשיטת הצריכה הזאת משהו ילדותי מבחינת הבגרות של החיים ואני מתכוונת לתלות בבעלי התפקידים, שכל הזמן מתחלפים. שאדם מבוגר יהיה תלוי, בכל החלטה שהוא רוצה לקבל, במישהו אחר?"

— מה עוד מקומם אותך בשיטה הזאת?

— שסדרי העדיפויות והתקציבים נקבעים על־ידי קבוצה קטנה של חברים. זוהי שיטה שמבחינה מרובעות: אנשים חייבים להתאים עצמם למסגרות שנקבעות בצורה די שרירותית.

— מאחורי השרירות הזאת עומד היגיון, מנסים לספק מקסימום דברים...

— אבל זה תמיד משאיר חלק בלתי מרוצה. לא מקובל עלי שמישהו יקבע לי כמה עלי לצרוך בתחום א' או ב'. מגוחך בעיני שהגיע התור שלי לרכוש מערכת ואני לא מעוניינת, הייתי מעדיפה משהו אחר...

סדרי העדיפויות שלי שונים. את הכסף שמגיע לי הייתי בוחרת להוציא בצורה אחרת. הייתי עוזרת, למשל, לשני הבנים שלי שעזבו את הקיבוץ. הם חיים ברמת חיים נמוכה מיכולי. לא, אני לא יכולה לקנות משהו שמגיע לי ולמסור להם, זה לא מקובל. יש אצלנו נורמות התנהגות ואף אחד גם לא אני --- יעז לעשות דבר כזה.

— את מייצגת מיעוט...

— כן, מיעוט קטן, ואין שום סיכוי שהוא ישנה כאן דברים.

— היא, לפחות, משמיע את קולו?

— משמיע, אבל במקום לפרוס --- הוא מלכד שירות. חברים מתלכדים סביב המערכת. מרביתם גאים בדרך הזאת.

— ואת רואה סיכוי שבעתיד הרחוק דברים ישתנו?

— לא חושבת, אני כבר לא אוכה לזה. לחברים כאן, לעיר ביתם, טוב עם השיטה הקיימת. היא עושה דברים טובים לאנו הקיבוצי שלהם, נותנת להם להרגיש שהם הקיבוצניקים יותר טובים, שהקיבוץ שלנו יותר טוב.

חיקה רוקח, בעד

— איך את מסתדרת, כאשה — שמלת שבת לפי נורמה, מעיל פעם בכמה שנים וכדומה — עם השיטה?

— מצויין, ממש מצויין. לפני שנה אפילו נשאר לי תקציב. ושלא תחשוב, אני מתלבשת נהדר. מזמינה אותך לראות את המלתחה שלי — עמוסה, עשירה, מגוונת — אין בעיות, והכל מהתקציב. כבר חשבנו אפילו להרחיב את הארונות, כי אין כבר יותר מקום וכמה אפשר כבר לדחוס... גם כהנעלה — עוד תחום נשי רגיש — מסתדרים יופי.

— אם כן, את מרוצה?

— מאוד! הרוב כאן מרוצה! לא חסר לנו כלום!

— והתלות בבעלי תפקידים?

— לא נורא, בהחלט לא נורא, אפשר לחיות עם זה.

— מה עם קרמים, סבונים טובים, כמו שאת אוהבת?

— אצלנו הכל־בו חופשי ואין בו הכל. ישנם דברים שאני קונה בבאר־שבע, והתקציב האישי לוקח בחשבון גם את הדברים האלו.

— ומה עם מוצרים אופנתיים כמו חגורות, נרתיקים וכו'?

— גם זה מהתקציב האישי והוא מספיק לי. מסתדרים.

— מסתדרים כמו שצריך או מסתדרים ככה ככה, כי זה מה שיש?

— תראה, אנחנו חיים בחברה צרכנית והאדם בחברה כזאת תמיד בלתי שלם ותמיד רוצה עוד. ישנם כאלו, תובעניים, ששום שיטה לא תספק ולא תְרַצֶה אותם. אבל מי שרוצה להסתדר — יכול להסתדר עם מה שיש והיש הוא בהחלט מְסַפֵּק.

אל-כל חברי הקיבוצים
מאת-תנועת רצ

בשבועות האחרונים מתנהלת בתנועה־הקיבוצית מערכה מכוערת ומלאת־כזבים נגד תנועת־רצ. התאפקנו, כי לא רצינו לפתוח בריב משפחתי, אבל המערכה ההיסטרית נגדנו נמשכת, והיא מאלצת אותנו לומר את הדברים הגלויים הבאים:

• רצ היא חלק בלתי נפרד מתנועת־העבודה הישראלית, אך איננה מוכנה להשלים עם גילויים של הסתאבות והתפרקות בשולי־המחנה.

• רצ נאמנה לתנועה הקיבוצית, מכבדת את אורח חייה ומתפארת בהישגיה, אך איננה סניף של התק"ם או של הקיבוץ־הארצי בכנסת.

• רצ עומדת ותמיד תעמוד לימינה של התנועה־הקיבוצית בשעות הקשות שלה, אך רצ גם תובעת חשבון, דין וחשבון, ובעיקר - חשבון נפש.

מי שקורא את הפרסומים הארסיים נגדנו עוד יכול לחשוב -

• שרצ ישבה 4 שנים בממשלת־הליכוד־הלאומי, שבמדיניותה הכלכלית פגעה קשות בחקלאות ובתעשייה;

• שרצ ישבה בוועדה־המרכזת של ההסתדרות ובהנהלת חברת־העובדים, שיד ביד עם הממשלה הובילו את משק־העובדים והמשק־היצרני עד משבר;

• שרצ גלגלה את כספי־המשקים בשוק־האפור, ואגב־כך סיכנה את נכסי החברים ואת עצם קיומם של הקיבוצים;

• שרצ השקיעה מכספי־הקיבוצים בשטחים־הכבושים, ושמה גם כספים אלה על קרן־הצבי.

לא הממשלה אשמה במצוקותיה של התנועה־הקיבוצית, לא הוועדה המרכזת של ההסתדרות, לא מינהלת חברת־העובדים, לא שתי המפלגות שחושבות שיש להן בעלות על הקיבוצים וחבריהם, לא מרכזי־התנועות; לא מאכערים ואשפי־כספים מפוקפקים - רק רצ אשמה.

אז פעם אחת ולתמיד אנחנו חייבים להזים גם את השקר הזה:

דדי צוקר מעולם לא הצביע בוועדת־הכספים נגד הסדר־החובות לקיבוצים. אבל דדי צוקר כן ביקש להבטיח שההסדר לקיבוצים יממן הבראה ושיקום, ולא נצטרך כעבור זמן קצר לחזור שוב על פתחי האוצר.

על מי אמר מזכ"ל התק"ם, אהרון ידלין, ש"הוא מקבל אלרגיה בכל־פעם שמדברים איתו על התנועה הקיבוצית"? - על מי הוא אמר את זה? - על רן כהן? על דדי צוקר? או דווקא על שמעון פרס.

האם רן כהן ודדי צוקר ישבו כשותפים באוהל־המחאה של ההתיישבות נגד מדיניותו של שמעון פרס - או להיפך?

כאילו אין לתנועה־הקיבוצית מספיק יריבים, ממציאים לה עכשיו יריבים חדשים ומדומים. אם ראשי־רצ הם יריביה של התנועה־הקיבוצית - אשריה וטוב לה, כי אז אין לה בכלל יריבים אלא רק אוהבים.

העובדות מצביעות

רצ

התנועה לזכויות האזרח ולשלום
טשרניחובסקי 21, ת"א 63291, טל': 661561/8, 03-5101947

גזענים

עבודה עברית/עבודה ערבית – ברור מושגים

הרבה מושגים יש בעולם וכולם צריכים פירוש. ון לעצמו הם אותם מושגים שצברו, בנסיבות מסויימות, מעין חסינות ציבורית מפני הצורך להסבירם. חסינות זו, שצומחת לעתים מתוך סבכים רגשיים עמוקים, מעודדת שימושים תכופים במושגים אלה, תוך שהיא פוטרת את המשתמש מהתמודדות עם משמעותם האקטואלית. כך מאבנת ההסכמה הציבורית את המחשבה הפרטית ומגוונת את הזרימה החיה שבין מושגים למציאות (או: בין תודעה להוויה) ואנו אנה אנו באים.

המושג "עבודה ערבית", רוחן של העליות המייסדות מרחפת עליו. המאמץ ל"כיבוש העבודה" — אתגרם התלוצי הראשון של אנשי העלייה השניה — צמח מתוך הנחתם היסודית, שזכותו של העם היהודי על ארצו לא תמומש כ"קושאן" ובהצהרות מדיניות אלא בעבודת-כפיים ממש. מתוך בריאתה של "עבודה עברית" ארצישראלית נבעה שלילתה של "עבודה ערבית". עבודת הפועל העברי היחיד ייצגה את חזון עבודתם של העברים כולם וכתוצאה מכך ייצגה עבודת הפועל הערבי היחיד את האיום הציבורי המעשי על סיכויי הגשמתו של החזון היהודי.

המושג ההלכתי המרכזי ששימש, אם כן, את אנשי העליות המייסדות היה "עבודה עברית". שלילתן של "עבודה ערבית" ו"שמירה ערבית", היתה פועל יוצא מתביעת העצמאות הלאומית של אנשי העליות, שהיתה הנחת אבן ראשונה בתהליך הקמת משכן העצמאות המדינית.

אף שלאורך כל שנות קיומו של ה"ישוב" בארץ, תחת השלטון העותומני ותחת השלטון האנגלי המנדטורי, המשיכה להתקיים עבודת ערבים במשק היהודי, קנו לעצמם המושגים "עבודה עברית" ו"עבודה ערבית" מקום נכבד בתודעה הציבורית-הלכתית של בני דורות אלו. לא רק שעקרון ה"עבודה העברית" המשיך להיות נכון וקולע בסיטואציות היסטוריות משתנות, אלא אף סייע, למי שעקרון ה"עבודה העצמית" היה זר לו, להיתפש כנאמן לאתוס הציוני הבסיסי. גם הסכסוך היהודי-ערבי המתמשך חיזק את ה"עבודה העברית" מתוך מעלותיה הבטחוניות והקיומיות, ומטעמים אלו ממש התחזק מעמדה השלילי של "עבודה ערבית".

הימצאותם של יהודים וערבים תחת שלטונו של צד שלישי, עיצבה את רמות המאבק החברתי-כלכלי שהתנהל ביניהם כריב בין שתי קבוצות לאומיות, שלאף אחת מהן אין חובת אחריות מדינית או אזרחית לגבי האחרת. השביתה הערבית הגדולה בפתחו של "המרד הגדול" (1936-1939) תרמה תרומה מכרעת ליצירת נמל תל-אביב על בסיס של "עבודה עברית", בלי שההנהגה הלאומית היהודית תצטרך לדון בהשלכות הצפויות מהקמת נמל חדש לגבי פרנסתם של פועלים ערביים בנמל הישן. היהודים עשו את אשר היה בכוחם לעשות — ובצדק עשו! — והותירו את השיקולים הכלל-ארציים לשלטון הכלל-ארצי, הבריטי.

נסכם, איפוא, בשני סעיפים:

א. המושג "עבודה ערבית" אינו מסמן חזון עצמאי השולל תעסוקתם של עובדים מבני העם הערבי, אלא מהווה עזר שכנגד לחזון עצמאי, המחייב עבודתם של יהודים כבסיס לגאולתם מגלות ואובדן לאומי.

ב. הוגי החזון ומנסחי המושגים התומכים בו, פעלו בהקשר של כפיפות לשלטון זר ולכן גם מתוך מחוייבות אחת ויחידה לאינטרסים הלאומיים של שולחיהם, שלא היתה צריכה להביא בחשבון אינטרסים כלליים יותר, עליהם לא היתה אחראית.

זו היא המסגרת הסמנטית המקורית בה נוצר ובה תיפקד המושג "עבודה ערבית" עד קום המדינה.

זו גזענותו

כמו לאנשים רבים, כך גם למושגים רבים, היה קשה להתרגל לדפוסים מחשבתיים חדשים שהכתיבה הקמתה של מדינת ישראל. חלק מן הקושי היה ונותר אימננטי למהותה של מדינה זו, המקיימת זיקה אזרחית אל כלל תושביה יחד עם זיקה לאומית לאזרחיה היהודים. יתרת הקושי עשויה להימוג במהלך דיון, שינסה לעמוד על משמעותם האקטואלית של המושגים הללו.

מי שמשתמש היום במושג "עבודה ערבית", בלי לטרוח ולפרש למה כוונתו ומאיזו נקודת מוצא חוונית הוא עושה כן, עלול, שלא בטובתו, לגלוש להלך מחשבה גזעני ושוביניסטי. זו המושגים החסינים, דרכו להפיל בפח אנשים בלתי זהירים ואחת היא לו מאיזו מעלה בקשת הפוליטית מגיחים ובאים הנופלים בפחת.

דוגמא א': פעילות קיץ חינוכית של נערי תק"ם ("מחנה קיץ") כללה, במסגרת מתכונתה הסמינריונית, שימוש בשירותי נקיון והזנה מטעם חברה קבלנית, המעסיקה גם פועלים ערבים. בין סוגי הרוגז השונים שהוסנו כלפי המארגנים, בלט גם רוגז מיוחד על הפסול החינוכי שבקבלת שירותים מידיהם של פועלים ערביים. אמנם, חבר לרוגז זה גם רוגז על היעדרה של "עבודה עצמית", כלומר, שירות-עצמי, אך דומני שלא אטעה אם אומר, שלו נעדר יסוד "העבודה הערבית" מן התמונה, היה נושר טון חריף במיוחד ממקהלת הגינויים ושורת התגובות המבקרות (מעל דפי "קיבוץ" האחרונים) היתה מתדלדלת במקצת.

נסיגה מההישג הציוני

דוגמא ב': בשל התמעטות מספר ה"מתנדבים" בקיבוצים, יש המדברים באפשרות לאכלס חדריהם המתרוקנים של מגורי המתנדבים בקוטפי פרי הדר בלתי מתנדבים, שכירים מפורטוגל, למשל. אף מעשה שבכל יום זה במדינות המערב, מונדר על-ידי הוגיו המקומיים לא רק כפתרון מוצלח לבעיות של פרנסה, אלא אף כמעשה ערכי ממדרגה ראשונה, באשר הוא מונע שימוש ב"עבודה ערבית", עליה, כידוע, אוסרת ההלכה הקיבוצית באיסור חמור.

"שום נזק חינוכי לא ייגרם לנערים בני קיבוץ, אם עובדים ערביים יגישו להם את אוכלם או יורידו צלחותיהם משולחנם"

שתי דוגמאות אלו — אחדות מתוך רבות — מעידות על עיוותו המתמשך של מושג ה"עבודה הערבית" ועל תרומתו של עיוות זה לחיזוק תהליכים חינוכיים הרסניים בחברה הישראלית בכלל ובתנועה הקיבוצית בפרט.

בשתי טעויות דומות חוטאים גיבורי הדוגמאות הנ"ל.

הטעות הראשונה היא בראיית המושג "עבודה ערבית" כמסמן חזון עצמאי, השולל תעסוקתם של ערבים במשק היהודי. ברגע בו קיבלת את המושג "עבודה ערבית" כמושג לעצמו ולא כפועל יוצא מן המושג "עבודה עברית", נטלת ממנו את המגמר המוסרי והפכת אותו למושג גזעני. שלילת זכותו של אדם לעבודה, מסיבה הקשורה במוצאו הלאומי — זו גזענות. ההחלטה על מסירת הפקתו של מחנה בני התק"ם לחברה קבלנית יכולה להיות שנויה במחלוקת, אך המחלוקת אינה צריכה להיקשר בעובדת הימצאותם של עובדים ערביים בין עובדי החברה הנ"ל. שום נזק חינוכי לא ייגרם לנערים בני קיבוץ, אם עובדים ערביים יגישו להם את אוכלם או יורידו צלחותיהם משולחנם. האם יאסור חבר קיבוץ על עצמו לאכול במסעדה תל-אביבית משום שאת כליו במחבוא המטבח מדיח עובד ערבי? הנזק החינוכי ייגרם לנערים בני הקיבוץ משיחזרו לביתם הקיבוצי ויסתבר להם שיש מי שקצפו יוצא לא רק על כך שהפקיעו מידם את מלאכת הפקתו העצמית של "מחנה הקיץ" שלהם, אלא אף על כך, שעובדים ערביים היו, שומו שמיים, מעורבים בכך.

ורנה עוד יותר תמיהתי על גיבורי דוגמא ב', שניתקו לחלוטין את חבל הטבור המושגי שבין חוזנה של "עבודה עברית" לשלילתה של "עבודה ערבית". אם אין הימנעות מ"עבודה ערבית" כרוכה ביצירתה של "עבודה עברית" — מה נותר בידינו מלבד גזענות משוטה?

הטעות השניה נובעת מאי-הכנה של ההגמוניה, המשמכת זה ארבעים שנה, של היסוד המדיני בקיום היהודי בארץ-ישראל. מבלי להתכחש, ולו אף במעט, לזיקתה הלאומית של מדינת ישראל אל אזרחיה היהודיים, אסור לצמצם את היקף זיקתה האזרחית אל שאר תושביה. כמדינה ריבונית, יש לישראל אחריות על מתן תעסוקה לכלל אזרחיה ולא רק ליהודים שבהם. כל אדם ישר, בעל עניין בשוויונה המוסרית של המדינה, צריך להתרחק מושגים, שבבסיסם שאיפה להרחבת אפלייתם של אזרחים לא יהודים.

כאזרחי מדינה ריבונית אל לנו לתת יד — במעשה או במחדל — למי שטוען בשם "ערכים" לאומיים, למען צימצום זכויותיהם האזרחיות של חלק מן האזרחים, כאשר הזכות לתעסוקה ופרנסה היא מן החשובות שבזכויות אלו. הבאת פורטוגזים לעבודת-קטיף במקום שכירתם של פועלים ערביים, המתגוררים בתחומה הריבוני של מדינת ישראל (והכולל גם את השטחים המוחזקים), פירושה הסרת אחריותנו לפרנסתם מצד אחד, תוך אי-ויתור — לגבי תושבי השטחים — על שליטתנו בהם, מצד אחר. ביקורת על מתן שירותי הפקה לנערים יהודים בידי עובדים ערביים, נושאת מסר סמוי של התנערות מאחריות לתעסוקתם של ערבים (מוחזקים או אזרחים), כאחריות ממלכתית שוכאי כל אזרח ליהנות מפירותיה.

נכון הוא, שהמאבק על הפנמת ערכה של העבודה העברית בכל תחומי התעסוקה השונים לא הסתיים וכנראה גם לא יסתיים לעולם. הצלחות חוזרות ונשנות במאבק זה, הינן תנאי להמשך ישיבתנו כאן כבעליה של האדמה הזאת. נכון גם, שאם ימשיך הסכסוך בין העמים להכפיל עצמו לסכסוך לאומי-מעמדי, ימעטו הסיכויים למציאת שלום משותף לנו ולשכנינו. אף נכון שקשה לחשוב ולפעול הגיונית, כאשר כעסים ופחדים רבים זורמים בכיוונים שונים ומנוגדים.

אך כל האמיתות הללו, אסור שתערפלנה את הגיון המושגים בהם אנו משתמשים ואת בהירות התודעה המוסרית שלנו, כאזרחיה של מדינה ריבונית.

המושג "עבודה עברית" יכול וצריך לתפקד היום, בתודעה ובמעשה, גם בלי שיהיה צורך לצרף אליו את המושג האנכרוניסטי, הכלתי מוסרי היום, "עבודה ערבית". הציונות רצתה והצליחה להפוך את היהודים לבעלי אחריות כוללת על חייהם הלאומיים והמדיניים. התנערות מאחריות כוללת זו, שהיקפה הוא כלל האנשים כלפיהם מקיימת המדינה זיקה שילטונית, פירושה נסיגה מן ההישג הציוני. ליכונם של המושגים עשוי לתרום תרומה חשובה למניעתה של נסיגה זו ולהבנה מתחדשת של התודעה, כפתח לשינוי פניה של המציאות.

בארי צימרמן

"אם אין הימנעות מ'עבודה ערבית' כרוכה ביצירתה של 'עבודה עברית' – מה נותר בידינו מלבד גזענות פשוטה?"

רוצה סטריאו?

אם את/ה מחפש/ת מערכת סטריאו ואינך יודע/ת להחליט באיזה פריטים לבחור, בגלל שאינך מבין או שאינך בטוח/ה ביושר בעל החנות. אם אין מספיק מבחר בחנויות שהיית. את/ה לא בטוח/ה בצליל של הרמקולים. אם את/ה רוצה יעוץ יותר מקצועי והדגמה במקום. אנו יכולים להציע לך להגיע לרח' אידלסון 7 פינת בן-יהודה 9 **בתל-אביב** לחנות **„סטריאו פלוס"**, טל' 03-656027.

בחנות זאת תפגוש/י את המבחר הגדול בארץ למערכות סטריאו, תפגוש/י את שמשון ורוני שיעזרו לך לקנות מערכת. אנשי מכירות וטכנאים עם ותק של 15 שנים בענף הסטריאו, ומוניטין של יושר ומקצועיות.

תוכלו לראות כ-20 רסיברים, 15 מגברים וטיונרים, 10 קומפקטים, 15 טייפים, כ-10 מערכות משולבות וכ-50 **זוגות רמקולים**, אביזרים, כבלים וריהוט. המבחר מדגמים שונים, מהחברות המובילות בענף הסטריאו, כגון:

ONKYO; KENWOOD; DENON; ROTEL; SHERWOOD; SANSUI; TECHNIKS; LUXMAN; PIONEER; AR; JBL; POLK AUDIO; CERVIN VEGA; WESTRA; KEF; DAYNAUDIO; WHARFDALE.

תקבל/י יעוץ מקצועי ואדיב ללא תחרות, אם החלטת לקנות את המערכת או פריט מסוים תוכל/י לבדוק אותו בביתך. אם החלטת שאת/ה לא מרוצה תוכל/י להחליפו. כמו כן עלינו לציין שיש מחלקה מיוחדת לקנית ומכירת ציוד יד שנייה.

למרות השרות האדיב והמקצועי, המבחר הגדול והיוקרתי, המחירים **בסטריאו פלוס הזולים ביותר!!!** כמו כן יש אפשרות לקנות באשראי לפי אפשרות הלקוח/ה.

כדאי לבקר במקום.

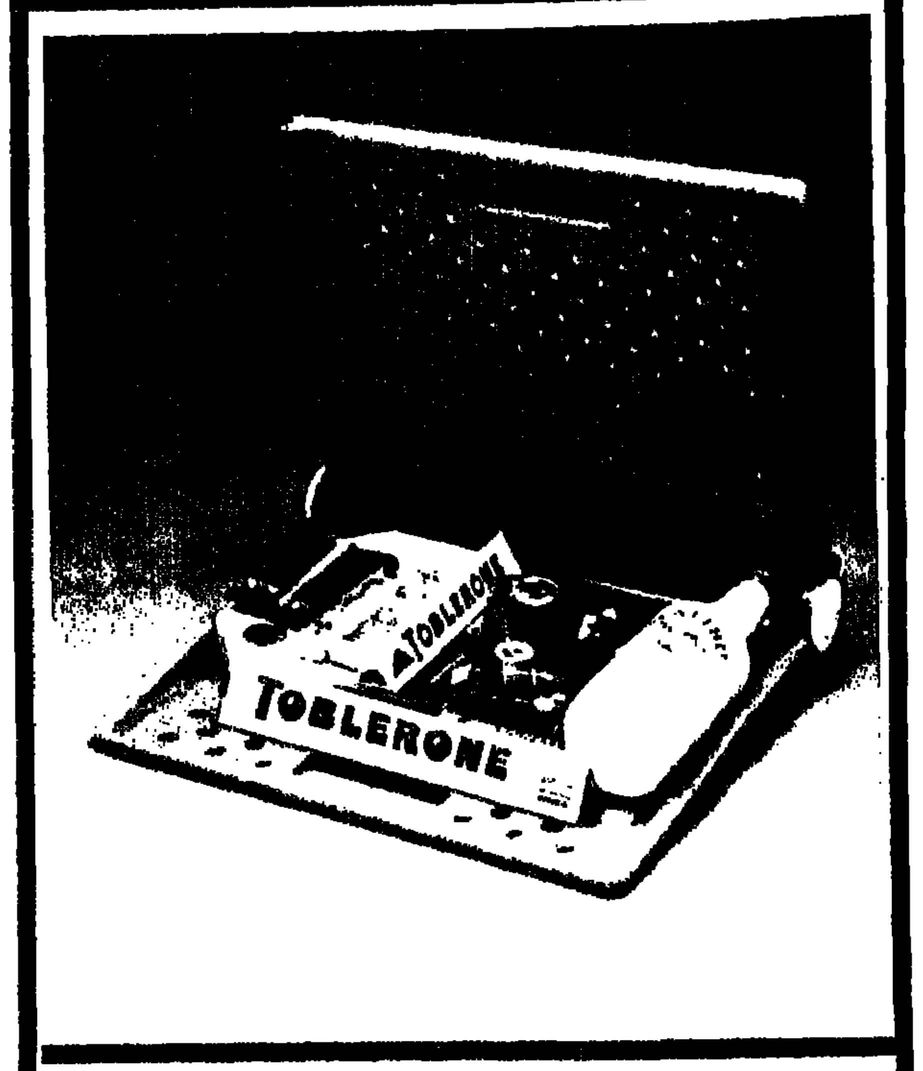

בית-זרע בניו-יורק

"[illegible]" [illegible], אבל ה"[illegible]" [illegible] בימים אלה הוא מוצג במוזיאון לאמנות מודרנית בניו-יורק.

ה"[illegible]" הוא, [illegible], [illegible] 1.61 [illegible] שימושי לנשיאת חפצים (מכיל 6000 סמ"ק, עם אפשרות להגדלה).

הוא פותח בכשעל "ארקל", בית-זרע [illegible].

[illegible] ב-5 צבעים, במחיר, [illegible] — 37 ש"ח, בחנות "ארקל" בת"א

מכתב גלוי לחברי התק"ם:

אנו החתומים מטה, אשר תמכנו בהליכה משותפת של המחנה „היוני" לבחירות הקרובות (מפ"ם-ר"צ), החלטנו, בקונסטלציה הקיימת היום, לקראת הבחירות לכנסת הי"ב לתמוך ב„מפ"ם העצמי".

קול עבור מפ"ם הוא קול נגד:

★ המחוק את מחנה הפשרה כולו, בכל המצבים האפשריים אשר יעמדו בפני מדינת ישראל בעתיד.

★ המחוק התנגדות נמרצת לכל הליכה לקראת ממשלת שיתוף לאומי בה ה„ליכוד" ו„מערך" יעשו יד אחת, ישתקו את התהליך המדיני, יעדיפו את הסקטור הפיננסי על פני היצרני וילכו לקראת חברה אשר תפרוק כל יסוד של סולידאריות בין מרכיביה השונים.

קול עבור מפ"ם הוא קול נגד:

המחוק הליכה לקראת ממשלת מרכז שמאל לאחר הבחירות. ואם עם ישראל יקבל לתת יפוי כוח למחנה זה להקים ממשלה לאחר הבחירות.

נוכחותה של מפ"ם חזקה, כגורם מפקח על מהלכיה של ה„עבודה", היא חיונית ביותר.

★ המחוק מאבק מתמשך בהגנה על זכויות האדם, למען שמירה על הפלורליזם ביהדות, חופש מצפון לכל ונגד כל צורה של כפיה דתית באמצעות חוקי המדינה.

אנו יודעים שמפ"ם היתה והנה האופציה היחידה למדיניות הכלכלית-חברתית של הממשלה הנוכחית.

המחנה ה„יוני" הולך לבחירות בגופים נפרדים.

אנו מצטערים על כך, אך במצב הנתון הזה, אנו מעדיפים את האלטרנטיבה שהיא „יונית" סוציאליסטית.

אלטרנטיבה זו היא כם החיים לתנועה ההתיישבותית כולה!!!

צבי אלפירובין	אלומות	טובה דגן		גדות	
אשר צימרמן	אלומות	בן ציון פרים		גבעת ברנר	
הוראסיו הורסמן	יראון	דני רחמים		נחל עוז	
תדי כהן	מגל	בנימין עשת		פלמחים	
רחל נוסף	מצובה	אילן המאירי		ספיר הנשיא	
מיכאל אירלמן	חניתה	כוזני פרי		יראון	
אלברטו קוצינסקי	משלפים	יוסי דויב		יראון	
מאיר פנחסי	צרעה	ציון עמית		יראון	
אוסקר בוגוסלבסקי	אלומות	יוסי ויקרוביאנקי		נחל-עוז	
אוסבלדו לב	משלפים	דלית שור		יראון	
יחיאל ברפר	יראון	רמי לויאן		יראון	
אילה הסנוגו	יראון	ליאור זמיר		צרעה	
מרתה פנחסי	צרעה	יוכבד מעין		גבעת ברנר	
צבי קרים	גבעת ברנר	דב ברקובין		כינר-שובאל	
יוסף סלטוי	אור-הנר	נחום ותן		בזק	

סימה באר

אספקה קטנה

1113/בבושקה

מכריה מעידים עליה, שהיא אשה חכמה ומאד אקטיבית. קוראת הרבה, תופרת, סורגת ואוהבת לאפות. בת 56, אלמנה "שנמאס לה לשבת לבד בין ארבע קירות".

1114/סקרנית

ההתחלה טובה — היא מעיר במרכז, אך אינה פוסלת על הסף חיים בקבוץ. והרי ההמשך: בת 44 (1.70) נמצאת כעת בהליכי גירושין, אם לשני בנים בוגרים, אקדמאית ומתעניינת בתחומים רבים ותמיד סקרנית ללמוד דברים חדשים. מחפשת גבר רגיש וחם, היודע להעניק מעצמו, שיהיה שותף מעוניין לחיים משותפים.

1115/לא קוזאק

מעידה על עצמה שהיא בחורה נאה ועליזה, האוהבת להיות. צעירה בנפשה וגם בחזותה. מעניינת ומתעניינת בכל. רוצה להכיר גבר בגילים 45־50, שיהיה נאה, לא שמן ולא קרח. פשוט נחמד, אינטליגנטי, שיהיה על מה לדבר אתו.

1116/אוהבת־כל

היא בת 44, אם לבת. מידות קצת גדולות. רומנטיקנית ללא תקנה, האוהבת לאהוב כמעט הכל. מעוניינת להכיר גבר גדול (גם במידות) שיודע להעניק ולקבל וכמוה, אוהב לאהוב.

1117/שחרחורת יקראוה

אלמנה, אם לבת (1.684) מתגוררת בקיבוץ במרכז, די נאה, שערה שחור ומתולתל. משקלה 61 ק"ג, בת מזל מאזניים. תכונותיה, כפי שנמנו מפיה: דוגלת ביושר, פתוחה לחיים, רגישה לטוב ולרע, אינטואיטיבית, אוהבת נקיון וסדר, אך לא פנטית. בסה"כ בחורה אופטימית. את כל השאר אורותיה, תגלה אתה, המעוניין, בעצמך. סיוע מצידנו יינתן.

1118/קשרמוט

"ציפור קטנה מחפשת קן ושיר חדש בלב..." — זו הכותרת לפנייתה.להלן הפניה, כפי שנמסרה על ידה: בת קיבוץ, אקדמית, נאה, דקה ועדינה (1.69/31) אם לבנים מקיבוץ צפוני. נראית ומרגישה מצויין, בעלת חוש הומור ואהבה ליופי, עוסקת באמנות וחינוך, אוהבת לטייל, לרקוד ולשיר שירי א"י. מעוניינת בגבר, שתחומי התעניינותו תואמים לשלה, בטווח הגילים שבין 40־50, שלא יהיה נמוך ממנה, שכמוה יידאה ויריגיש טוב ושתהיה בו נכונות לקיום קשר חם ונעים עם משפחה נחמדה.

נשמע מצויין!

1120/הי דרומה

קיבוצניק מהדרום, בן 28, רווק, נאה גבוה ורזה, אוהב טבע, טיולים וחיות, אוהב חברה, מבקש להכיר בת זוג בעלת תכונות דומות למטרה רצינית.

1121/נאה וחביב

רק זאת ביקש שנפרסם: "רווק אקדמאי (1.8032) נאה, חביב, ממש צוקר. מחפש סיפור אהבה יפה ואפילו יותר. עוזב קיבוץ החי בעיר הגדולה. ואת (שלוש נקודות...סימן קריאה! סימן שאלה?)."

בנות, הוא מחכה לתשובה. תודו שהוא מקורי.

"אם את לא מחכה לנסיך על סוס לבן, תתקשרי איתו..."

1122/משבר הארבעים

גרוש + 3 בן 48, במעט עוזב קיבוץ. אוהב טבע, טיולים, ספורט ובמיוחד שחיה. בריא וחזק, מעוניין בבחורה עם נטיות דומות, בסביבות גיל ה־40, רצוי קיבוצניקית.

1123/נסיך על אוטו

"בחור על הביפאק" — כך אומרים החברים (1.70/34) בן קיבוץ שעזב, הלך לצבא, השתחרר ויצא לעצמאות.

מה שנקרא קיבוצניק מסור עם בית ואוטו. אז אם את לא מחכה לנסיך על סוס לבן ויש לך מה להציע, תתקשרי איתו, הוא בעיר הגדולה וכתובתו אצלנו.

1124/להכירו משמע לאהבו

"אספר קצת על עצמי— בן 44, גרוש, אב ל־3 (אחד נמצא איתו) עוסק בהוראה ומתגורר בצפון. אוהב טיול וציור, נכה צה"ל אך אינו מרגיש נכה.

להשלמת פרטים אודותיו, אמר, צריך פשוט להכירו.

רוצה להכיר?

1125/גבר חלומות

קיבוצניק דרומי, בן 39+2 (1.84) נאה, משכיל, רציני, חם, רגיש ומשפחתי וחשוב, הוא לא מעשן, אוהב מוסיקה, ספורט, קריאה ובילויים שקטים. מעוניין להכיר אשה נאה ואנטליגנטית, עד גיל 33, שתהיה פתוחה, רגישה, ומשפחתית, להקמת בית חם.

1126/צפנת פענח

צפוני, בן 29 (1.62), לוקה בצליעה, קלה שאינה מונעת ממנו לרקוד, משוגע לקולנוע ולתיאטרון, פותר תשבצים קריפטיים, עוסק בתרגום וקורא הרבה, בעיקר ספרות יפה, אוהב מוסיקה מכל הסוגים והמקצבים ואינו מעשן. שערו שחור וצבע עיניו חום־ירוק. מעוניין להכיר מישהי בעלת תכונות דומות.

למשתתפי המדור

אנחנו מתנצלים על איחור מסויים שחל במשלוח הדואר אליכם.זה נבע בעיקר משיבושי הדואר בחגים. נבקש להזכירכם לציין בפניותיכם (ובכתב ברור!), את שמכם המלא, כתובתכם המדויקת ומספר טלפון. העירונים מתבקשים לצרף גם תצלום מתעודת הזהות. הפניות יכולות להתבצע, בכתב בלבד, הן באמצעותנו, אל בעל/ת הקוד המבוקש, הן אלינו, לקבלת פרטים על בעל/ת הקוד.

ושוב, כתובתנו: אספקה קטנה,"הדף הירוק", הומה ומגדל 2, תל־אביב.

והעיקר, והעיקר, לא לפחד כלל.

נורית כהן

ארוחת ארבע

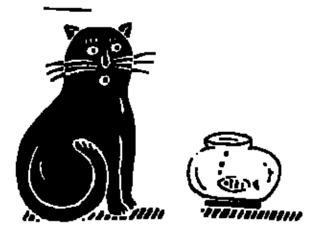

אחרוני פירות הקיץ

הקיץ הולך ונגמר,או בואו ונאפה מהר עוד כמה עוגות מפירות הקיץ האחרונים.

עוגת שזיפים פריכה:

1 קילו שזיפים, ½ ספל מים, 2 כפות קורנפלור, 150 ג' סוכר, 2 כפות מרגרינה, ½ ספל אגוזים קצוצים.

בצק: 300 ג' קמח, 180 ג' מרגרינה, 1 חלמון, 120 ג' סוכר.

הכנה: משמנים תבנית עגולה (26). את השזיפים חותכים לארבע ומבשלים אותם ב־½ כוס מים כ־5 דקות. מערבבים את הקורנפלור עם יתרת המים, מוסיפים יחד עם הסוכר לסיר ומבשלים, עד שמסמיך (לבחוש בבקשה!). מורידים מן האש ומוסיפים את המרגרינה והאגוזים. מקררים. בשביל הבצק מערבבים את כל החומרים במהירות ושמים לשעה בקירור. אחר־כך עושים עלה מ־⅔ כמות הבצק ומרפדים את התבנית. שמים את דייסת השזיפים. מיתר הבצק עושים פסים דקים ומניחים שתי־וערב על השזיפים. אופים כ־45 דקות.

עוגת קרם וענבים:

200 ג' מרגרינה, 100 ג' סוכר, 1 ביצה, 300 ג' קמח.

לקרם: 2 חלבונים, ½ ליטר חלב, 3 כפות פודינג וניל, 2 כפות סוכר, 2 חלמונים, ½ קילו ענבים כחולים, ¼ ליטר שמנת מתוקה.

הכנה: מערבבים את חומרי הבצק ושמים אותם לפחות שעתיים בקירור. מחממים את התנור לחום בינוני ומרפדים תבנית עם הבצק. על הבצק שופכים כ־500 ג' אפונים יבשים (כדי שהבצק לא יעלה). אופים ½ שעה ושופכים את האפונים. (אפשר להשתמש באותם אפונים הרבה פעמים). מקציפים את החלבונים לקצף יציב. מערבבים את הפודינג עם 4 כפות חלב, הסוכר והחלמונים. את יתר החלב מבשלים וכאשר הוא רותח מכניסים את עיסת הפודינג. נותנים לרתוח פעם־פעמיים ומקררים קצת תוך בחישה. אחר־כך מכניסים את הקצף. על תחתית העוגה האפויה שמים שכבה דקה של פודינג ואת הענבים (משאירים 21 ענבים לקישוט). על הענבים שופכים את יתר הקרם ונותנים להתקשות במקרר. אחר כך מקציפים את הקצף עם כף סוכר, מולפים פרחי קצפת על העוגה ומקשטים בענבים.

בתיאבון

לקיבוץ עין דור
דרוש מלווה לילד
בתוך מסגרת הגן
טלפונים: בבוקר 06־768407
בערב 06־768212

כל סוגי הרהיטים והמזרונים
פרדייז ועמינח
באספקה מיידית
כל סוגי המיטות וחספות וכן מזרוני מפי
תנאים מיוחדים ונוחים מאוד לקיבוצים
משה לב, הרצל 64 ת"א, טל' 03־823591

בני משק בשנת חופש
לעבודת גיוס במטע
לפנות למרכז המטע
טלפון:
06־988483 (ערב)
06־988311 (במשך היום)

למטפלות!
החוג בהדרכת
אורי צינמון
יתקיים ב־3.11.88
ולא כפי שפורסם
חנה בן־אהרון

יינות מתוקים לקידוש לכיבוד ולקינוח
יין עונג שבת ★ יין מלכים ★ יין קונדיטון
להשיג בכל הרשתות
במשביר — מחירים מיוחדים לקיבוצים!!

תוצרת ייקבי הכורמים ירושלים (בלי חשש ערלה שביעית וטבל) טל' 02־247555, 02־352528

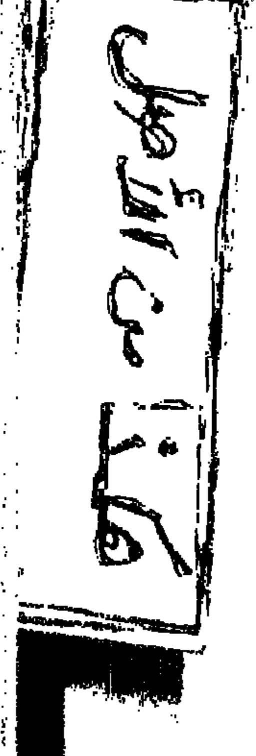

גבעת ברנר — רפורמים

(המשך מעמ' 7)

במסלול האוטודידקטי שלי למדתי לקרוא את טבלאות הכלכלנים ומה שגיליתי לא הוסיף לי אהדה".

לא סמך על טבנקין

"מה אני מציע? אני מציע שהקיבוץ, כל קיבוץ בנפרד, יבחר את דרכו על־פי הבנתו את המציאות ובהתחשב בערכים המופנמים בחבריו, ולא יתבטל בפני 'ברל אמר כך ובגורדוניה למדנו כך'. כשראיתי בטלוויזיה בזמנו את ותיקי בית־אורן מספרים בהכנעה, שהלכו להתיישב בהר, כי כך אמר טבנקין, ומדבריהם משתמע שעכשיו על העם היהודי לקיים אותם, הזדעזעתי. אני מעולם לא הרגשתי שאם אעשה כמצוות טבנקין, הליכה דוגמטית בחלום אידיאולוגי, עתידי מובטח. תמיד הרגשתי כיתום מאב מייסר, ללא משענת לסמוך עליה. מה שלא נעשה אנחנו, לא יהיה. זו הרגשה מציקה, אבל חיובית והכרחית. לדעתי, על כל קיבוץ לבחור את רמת השוויון והשיתוף הרצויה לו, ואת שיטת ההתארגנות בייצור ובצריכה הנכונה לדידו. אשר לזיקה התנועתית, גם היא צריכה לעמוד לבירור ובחינה. התכתיבים התנועתיים והקיבוציים משחררים מאחריות. אני רואה אצלנו חברים שנכשלו בכל התפקידים שמילאו, מהלכים כראש זקוף, ללא תחושת כשלון. לדעתם, הם בסדר, אלא שאנחנו, פשוט, לא הבנו את טבנקין, לא למדנו מספיק באפעל. הם לא יודו שהמציאות השתנתה, שמה שהיה נכון פעם, אינו נכון היום. אינני בא לבטל את התנועה, היא נחוצה לנו כהתארגנות, אך לא כמורת־הדרך. חברי נערן וייט"ב וסמר והרדוף, צריכים להחליט מה נכון וטוב להם, בהתאם לאופיים ולרצונם ולקחת אחריות על החלטתם. זה מה שמוצא חן בעיני במושב השיתופי: שכל אחד מהמושבים השיתופיים הוא שונה ממשנהו, על־פי בחירת חבריו. אם מתאים לקיבוץ מסויים, לפי הכרתם העמוקה של חבריו, לשמור על מתכונת הקיבוץ המסורתי — בבקשה, שישמור.

לא אתפלא אם יגיע לשגשוג. בכלל, בניגוד ליהודה הראל, חבר קרוב, אני לא שואף לקיבוץ אוטופי, שיכול להצטיין בכל התחומים ולא קורא תיגר על כל הקיים. אני מסתפק בשינוי הקיבוץ הבודד ורואה בכך אקט של נטילת אחריות מצד חבריו. הקיבוץ הוא יצור מספיק מרתק בעיני, ששווה לשלם מחיר מסוים של בינוניות כדי לקיימו.

בגבעת־ברנר, קיבוץ גדול, אמורפי, שהזדהות הפרט עם הכלל נמוכה בו מאז ומעולם, אני חושב שהשינוי הראשון שנחוץ הוא בתחום הצריכה. חוסר היעילות ואי־ הנחת הבשילו צורך בשינוי"

פיצה ביום חמסין

יותר מפעם יחידה, נעבעך, קרה לו, לעמוס רודנר, שהלך לאכול ביום חמסין ארוחת צהריים בחדר־האוכל ונבעת למראה פיצה שמנה, עתירת קלוריות, שהגישה לו המגישה. הפיצה השמנה, כמו גבעת העזים הנטושה, היא המשל. והנמשל: "אני רוצה להגיע למצב, שלחבר גבעת ברנר תהיה אפשרות בחירה. אם יעדיף ביום חמסין להסתפק בסלט קטן, במקום בפיצה שמנה, יוכל לחסוך כמה שקלים ביום ובכסף שיצטבר בשנתיים שלוש, יוכל לנסוע לחו"ל. נשאיר לו את ההחלטה. קורים אצלנו דברים אבסורדיים", הוא חורץ אל מחוץ לצלחת, "על טמפונים שמעבר לסטנדרט מסויים ועל סיגריות, חייבים החברים לשלם, אבל אורחים בכל מספר יכולים לאכול אצלנו כל כמות ומים מבוזבזים ללא חשבון וחשמל צורכים בסטנדרטים של עובדי חברת החשמל. הכיצד? זה קיבוצי? למה? מי קבע? מכוח איזה היגיון? מה זה קיבוץ, בסך הכל מלה.

אני רואה את החברים מתפתלים עם התקציב שלהם. הם, בניגוד לעירונים, עמוסים בהוצאות קיום גבוהות, אבל הרווחה שלהם נמוכה. יהודה הראל לא הגזים כשסיפר על חבר 'עשיר', שקשה לו לקנות תקליט במתנה".

אם יקבלו חברי גבעת־ברנר את יוזמתו של רודנר, ירוכזו כל הוצאות הקיום, להוציא חינוך ובריאות, ויעברו לשליטת החברים. מאומה לא ינתן בחינם. בכך, הוא מאמין, ישתפר המצב הכלכלי של הקיבוץ, שאינו חמור אך גם אינו טוב, משום שלא תהיה העברה על תקציב הוצאות הקיום, הבחירה תהפוך לערך חיובי וחברים, במקום לקטר, יבנו להם סולם עדיפויות משלהם, תוך צימצום התלות במקבלי ההחלטות.

כיוון שבשלב זה נתונים מעייניו של רודנר בקונספט בלבד, בפילוסופיה, טרם התפנה לניבוט ההצעות והפרטים המעשיים. עם זאת ניתן להציל מפיו, שיתכן שהתקציב יהיה דיפרנציאלי, ע"פ קריטריונים שייקבעו מראש; וגם יתכן ש"הצריכה המשפחתית" לא תחול, בשלב ראשון, על הכל אלא רק על מי שיבחר בה, בעוד היתר יוכלו להמשיך כמנהג הקיבוץ מסנים.

אם תצליח הצריכה המשפחתית בגבעת־ברנר, אפשר שיתן רודנר דרור למאוויים נוספים, לשלבים המתבקשים, לדידו, מן המהלך הזה: 5 ימי עבודה בשבוע, בעוד היום השישי יעמוד לרשות החבר ועל חשבונו: תמורה על תרומה נוספת ו"הערך האוניברסלי של הקיבוץ, שבגללו הוא כדאי, זה הערבות ההדדית. השוויון והשיתוף יכולים להקבע בנקודות איזון שונות. הערבות ההדדית צריכה לספק לאוכלוסיית הקיבוץ גן, בריאות, חינוך, עבודה, אבל מה שמעבר לאלה יכול להינתן כתמורה על מאמץ נוסף"; עידוד אלה, שאינם מוצאים עבודה כרוחם בתחום הקיבוץ, לצאת לעבודת חוץ ועוד.

ועל כל ההפתעות האלה, יש בפיו של עמוס רודנר אחת נוספת: "אני חושב שכסף אינו ביטויפול — למה לא?"

אבל כשהוא אומר את זה, הוא אינו מתכוון ואינו רואה לנגד עיניו, את מה שהתכוון או ראה לנגד עיניו, לוי ענבל, לדוגמא.

ארנון לפיד

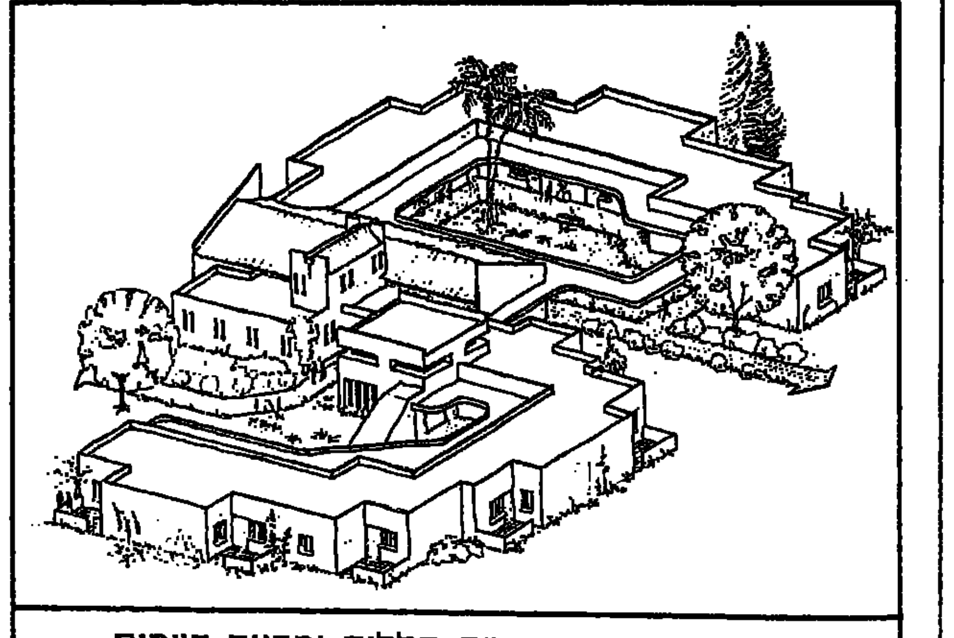

"התאמנתי בהתאמת חללים ומבנים קיימים למציאות חדשה"-הצעה למרכז לקשישים בגבעת ברנר, עמוס רודנר

מרכולית

● למכירה, מחשב c"e 2, apple, במצב טוב מאד. נא להתקשר ל־051־802137

● לבעלי רשיון נהיגה, מוצעת למכירה חיפושית חצי אוטומטית, מודל 70. נא להתקשר לזיוה 03־378833.

● למכירה, מצלמה אולימפוס om 2+40 עדשות. המחיר — 1300 ש"ח. פרטים נוספים אצל נחום, 06־7635696, בשעות הערב.

● לחובבי אופנועים — למכירה אופנוע B.M.W. שנת 54', לאחר אוברול, מערכת חשמל חדשה+בלמים+צבע. נא להתקשר ל־06־395458

● למכירה, מערכת סטריאו, סניו 120, 4 חלקים ומגבר, טייפ, טיונר ורמקולים פירלס במחיר 500$. נא להתקשר ל־06־799986.

● למכירה בהזדמנות, וידאו קסיו, כמעט חדש, עם שלט־רחוק. להתקשר ל־06־582211.

● למכירה מקרר, מקפיא, מיקסר. פרטים נוספים בטלפון: 03־122657, 03־9229078.

● למכירה 2 כורסאות במצב מצויין, כולל ריפוד. המחיר: 100 ש"ח. להתקשר בשעות הערב ל־052־524369.

● להשכרה, חדר בדירה ליד האוניברסיטה +שרותים צמודים. המחיר — 130$. להתקשר ל־03־5412968.

● למכירה, שלושה כרכים של "דבר לילדים", כרכי "הד החינוך", חוברות "אופקים" ואנציקלופדיה. נעורים,8 כרכים. כמו־כן,למכירה במחיר סמלי, מכונת סריגה ידנית אמפיסל. לפנות בטלפון 04־725233.

● "ימים ולילות נידנדתם לי בהסוניכם, בעניין הגורים הטיאמים שהצעתי למכירה. כל כך הרבה מופעים החבצתי מחוסר תקציב ועדיין הקטנים אצלי וכסף אין. ניתן בזה עוד צ'אנס אחד, לרציניים בלבד. יש גבול: כל.06־369330. סעות? ואם אוכר, זה יעזור לי?"

איגרת ליוצאי השומר הצעיר בעיר, במושב ובקיבוץ

בתקופה זו אנו עומדים בעיצומה של מערכת הבחירות לכנסת ה־12, בחירות אשר לתוצאותיהן תהיינה השלכות מרחיקות לכת על גורלה של המדינה, החברה, חייכם וחיי כולנו.

תיפקודה של ממשלת האחדות הלאומית ב־4 השנים האחרונות, הנציח את מצב הכיבוש בשטחים תוך יצירת נזקים, העשויים להיות בלתי הפיכים, למערכת הבריאות, החינוך, שירותי־הרווחה, המגזר היצרני וההתיישבות העובדת.

כיוצאי השוה"צ ודאי הנכם דוגלים באותם עיקרים שתנועת השוה"צ אמונה עליהם -- ציונות, שוויון, שלום, אחוות עמים וצדק חברתי, עיקרים אלה היכולים להתממש אך ורק במדינת ישראל – מולדתו האחת והיחידה של העם היהודי. כל אלה אינן סתם הצהרות, אלא ביטוי של תפיסת עולם כוללת, הרואה בשוויון ערך האדם קו ראשי ומנחה, ובמדינת ישראל את ביתו הלאומי של העם היהודי.

כאשר אנו בוחנים את השקפותינו מול המערכת הפוליטית בארץ, אנו מוצאים אך ורק מפלגה אחת המבטאת השקפה זו במלואה, וזו היא מפ"ם.

רק מפ"ם חזקה תוכל לדאוג ולהילחם על אותם דברים בהם אנו מאמינים, **רק מפ"ם חזקה** תוכל להילחם על הצלתה של ההתיישבות־העובדת, כחלק מהשקפתה ומהווית חייה, לצערנו, כמפלגה יחידה אשר נושא זה עומד במרכז דאגתה, ללא שום תמיכה, גם ממפלגות קרובות אלינו, למפלגת העבודה ור"צ.

רק תמיכה מאסיבית של חברי הקבה"א במפ"ם תוך שמירה על השותפות הרעיונית־פוליטית בקיבוץ מחד, **ותמיכה מאסיבית של יוצאי השוה"צ בעיר**, מאידך, **תעניק למפ"ם – אותה מפ"ם שהוקמה ע"י תשוה"צ**, נאבקה בעבר ונאבקת היום, למען חברה צודקת יותר, לאור ערכי הציונות הסוציאליסטית – את הכוח להוות גורם משפיע במאבק על אותם עקרונות בהם אנו מאמינים.

לכן אנו פונים אליכם יוצאי השוה"צ, בעיר ובקיבוץ במכתב אישי זה, לפעול על־פי הערכים עליהם התחנכתם ואנו מתחנכים היום.

וביום הבחירות להצביע

„פעם שומר תמיד שומר"

„פעם מפ"ם תמיד מפ"ם"

מפ"ם

חזק ואמץ

מדריכי וחניכי תנועת השוה"צ

75 שנה לקבוצת כנרת

לקבוצת כנרת
שהפכה מקום חרב ושומם לגן פורח
בחגה ה־75
מיטב הברכות
כאן גולן בע"מ
חברה לבנין, עבודות מתכת ומחצבות
קרית ביאליק, קרן היסוד 8
טל. 706378, 04־708504, ת.ד. 229

לקבוצת כנרת
בחגה ה־75
שלוחה ברכה חמה
מוסך דיזל
חסן שהואן
כפר איכסאל, ת.ד. 673
טל. 575652, 06־578323

לקבוצת כנרת
החוגגת 40 שנות התיישבות
מיטב הברכות
מעדני כרמל בע"מ
בית תרושת למוצרי נקניק ובשר
קרית־ים ג', רח' לכיש 9
טל. 751420 — 04־758926

לקבוצת כנרת
שהקימה משק לתפארת
בחגה ה־75
מיטב הברכות
מ.ב.ד.ק צפון
מעבדה ובדיקות בטונים, דרכים וקרקע
בהנהלת אינג' יוסף שפושניק
נצרת עילית, א.ת. ב', ת.ד. 589, טל. 570842, 06־556870

לקבוצת כנרת ולירדנית
שחוגגת 75 שנה ליסודה
ברכות להמשך שגשוג והתעצמות
כהן רמי נהר הירדן בע"מ
הרצליה, רח' יהושע בן נון 18,
טל. 052־557356

לקבוצת כנרת
ביום חגה ה־75
לעליה על הקרקע – מיטב הברכות
גד ונדדהורן תעשיות בע"מ
"אוגר הידראוליקה"
רח' יוסף לוי 14, מפרץ־חיפה, טל. 725030, 04־720513

SAN ELECTRIC סאן אלקטריק
סאן אלקטריק
עוצמת הסטריאו בצפון
טבריה, בנין חמא, רח' הפרחים 9, ת.ד. 1620
טל' 06/721535, 06/722899
מ ב ר ך
את **קבוצת כנרת**
במלאות 75 שנה ליסודה

לקבוצת כנרת
בחג ה־75
שלוחות מיטב ברכותינו
בן־שלום יהושע בע"מ
חברת בניה
טבריה, רח' השופטים 1, ת.ד. 26
טל. 06/793932

לקבוצת כנרת
בחגה ה־75
שלוחות מיטב ברכותינו
ואיחולי הצלחה ושגשוג
רקמות פלדה בע"מ
חיפה מפרץ, רח' תובל 18
ת.ד. 10 קרית אתא, טל. 04־725254

לקבוצת כנרת
בחגה ה־75
מיטב הברכות
ואיחולים להמשך ושגשוג
מסגרית זרח עמוס
מסגרות כללית
יבניאל 169, טל. 06/750182

לקבוצת כנרת
בחגה ה־75
שלוחות מיטב ברכותי
להמשך, לשגשוג ולהתעצמות
גרינפלד חיים
חשמלאות רכב
יבניאל, ת.ד. 84, טל. 06/752034

לקבוצת כנרת
במלאת 75 שנה
לעלייתכם על הקרקע
ברכות להמשך והתעצמות
קור־העמק
טבריה עילית, אזור התעשיה ת.ד. 3087
טלפון: 06־794913, 06־793248

לקבוצת כנרת
בחגה ה־75
מיטב הברכות
להמשך והתעצמות
אחים סולומון
עבודות קידוח ופיצוע
התזת בטונים בשיטת גנייט
תל־אביב, רח' אלונים 11, טל. 03־380342
ת"ד 36963

לקבוצת כנרת
בחגה ה־75
מיטב הברכות
והמשך שיתוף פעולה
ליפופי הגליל
מכירה ותיקונים של מנועים חשמליים
טבריה, א.ת. טל. 06/790383
טל. מעונו 06/794964 – ת.ד. 337

לקבוצת כנרת
שחוגגת 75
שנות בנייה ויצירה
מיטב הברכות
טיולי אלון בע"מ
טבריה, רח' הבנים 1, טל. 06/722982

לקבוצת כנרת
שחוגגת 75 שנות התיישבות
ברכת המשך והתעצמות
משק צביאלי
עצי פרי סובטרופיים
מושבה כנרת

לקבוצת כנרת
בחגה ה־75
שלוחה מיטב ברכותינו
א. ג'ברין בע"מ
חברה קבלנית לבנין ופיתוח
נצרת, רח' 705/5, ת.ד. 2418,
טל' 06־575384; מעונו: טל' 06־573519

לקבוצת כנרת
בחגה ה־75
שאו ברכה ואיחולים
להמשך המפעל והיצירה
דפוס אלי
טבריה, רח' אלחדיף 16
טל. 06־721881

75 שנה לקבוצת כנרת

לקבוצת כנרת ומפעלה חופית
בחגכם 75 שנה
שפע ברכות ואיחולים
להמשך פורה ומשגשג
נידקו
עיבוד שבבי, ציוד כבד וקל
בניית מערכות ומתקנים, וכלים
אזור תעשייה רמלה 72429
טל' 08־221053, 08־240429

לקבוצת כנרת
ביום חגכם ה־75
שלוחות מיטב הברכות והאיחולים
נגרית גולן
אורי מזרחי
ייצור רהיטים ועבודות בנין
טבריה, אזור התעשיה החדש, טל' 21583, ת.ד. 1522

לכל חברי קבוצת כנרת
בחגכם 75 שנה
מיטב הברכות והאיחולים
להמשך הייצור השגשוג והפיתוח
ד. בורלא ושות'
שרות להשבחת מים
ת.ד. 174 הוד השרון טל' 052־21094 • 052־456627
ספקי ציוד, שרות כימיקלים
לריכוך • סינון • דמינרליזציה • בריכת השחיה •
דודי הקיטור • ומגדלי הקירור

לקבוצת כנרת
שחוגגת 75 שנה להתנחלות
ברכות להמשך ושגשוג
תנור 56 שרות • שיפוץ ייצור • שיווק
ציוד מטבחים, חשמל, גז ונירוסטה בכל הצפון
* תנורי נירוסטה * קונווקטומטים * מחבת מתהפכת
* כיריים גז * ציוד עזר למזון * מתקני נירוסטה
טבריה, רח' אלחדיף (ע"י מלון הגליל)
טל' 797598, 721432, 06־721396

לקבוצת כנרת
החוגגת 75 שנה
כה לחי להמשך הדרך המשותפת
מהשכנים בעמק
קיבוץ בית־זרע

לכל חברי קבוצת כנרת
בחגכם 75 שנה
ברכות לבביות להמשך פורה ומשגשג
פלפוט בע"מ
PALPHOT LTD.
יצרני גלויות, לוחות שנה, שקופיות
כרטיסי ברכה ומוצרי פרסום
ת.ד. 2, הרצליה 46100 טלפון: 052־555014

לקבוצת כנרת ומפעלה חופית
בחגכם 75 שנה
ברכות לבביות להמשך פורה ומשגשג
כל־גומי בע"מ
מוצרי גומי וחומרי אטימה
ייבוא שיווק והפצה
תל־אביב, החשמל 13, טל' 3־622811

לחברי קבוצת כנרת ומפעל חופית
בחגכם 75 שנה
ברכות לבביות ומיטב האיחולים
להמשך היצירה הפיתוח והשגשוג
דן זיו
מוצרי שינוע בע"מ
מיסבים • שרשראות • גלגלי שרשרת • גלגלי רצועה •
מנועים חשמליים • מצמדי שרשרת • גלגליברקמה
תל־אביב, דרך פתח־תקווה 60 • טל: 9־382078, 379522

לקבוצת כנרת
בחגה ה־75
שלוחות מיטב ברכותינו
קפיצי נצרת
נצרת, רח' אלמסלך 206
ת.ד. 2333 — טל. 06/554836

לקבוצת כנרת
מיטב הברכות והאיחולים
במלאת 75 שנה ליסודה
דפוס נסים
טבריה, רח' הגליל • טל. 06/790491

לקבוצת כנרת
בחג ה־75
קבלו את מיטב ברכותינו
סולימאן קעדאן
עבודות מתכת וחריטה
נצרת 113, טל. 06־575982, 06־756740

זר ברכות
לכנרת
במלאת לכם 75 שנה
✦
מוסך יוסי
סוכנות לפיאג'ו סי וקטנועים
מכירה ★ קניה ★ חלפים ★ שירות

לחברי קבוצת כנרת
בחגכם 75 שנה
מיטב הברכות
קומה ד. מנבנים בע"מ
הרצליה, גלגלי פלדה 2
טל 052־557612

לקבוצה כנרת
במלאת ע"ה ליסודה
ברכות ואיחולים
להמשך שיתוף פעולה פורה בעתיד
אליעזר עינת (קצי)
הנדסת אקלים, יועצי אנרגיה ואינסטלציה
חיפה, רח' אידר 8, טל. 04־251964

לחברי קבוצת כנרת בחגכם 75 שנה
מיטב הברכות והאיחולים להמשך פורה ומשגשג
תנובה אקספורט בע"מ
אגודה חקלאית שיתופית מרכזית לשיווק
תוצרת משקי העובדים העבריים בע"מ
רח' לינקולן 17 • ת.ד. 20059 • תל־אביב, טל' 561321

לקבוצת כנרת ומפעלה חופית
בחגכם 75 שנה
שפע ברכות ומיטב האיחולים להמשך פורה ומשגשג
סופרגז
חב' ישראלית להפצת גז בע"מ
מערכות גז מרכזי לבתים, גז לתעשיה ולחקלאות
מכשירים, ציוד ותנורי אפיה, הסקה וחימום מים
• הסקת אולמות, בתי־מלון, בתי־ספר •
• שירותי שרברבות • מכשירי גז ניידים •
בית מרכזים, רח' משכית, אזור התעשיה הרצליה, ת.ד. 315 הרצליה, טל' 052־559595

לחברי כנרת
ביום חגכם
ברכות לבביות להמשך פורה ומשגשג
תנובה

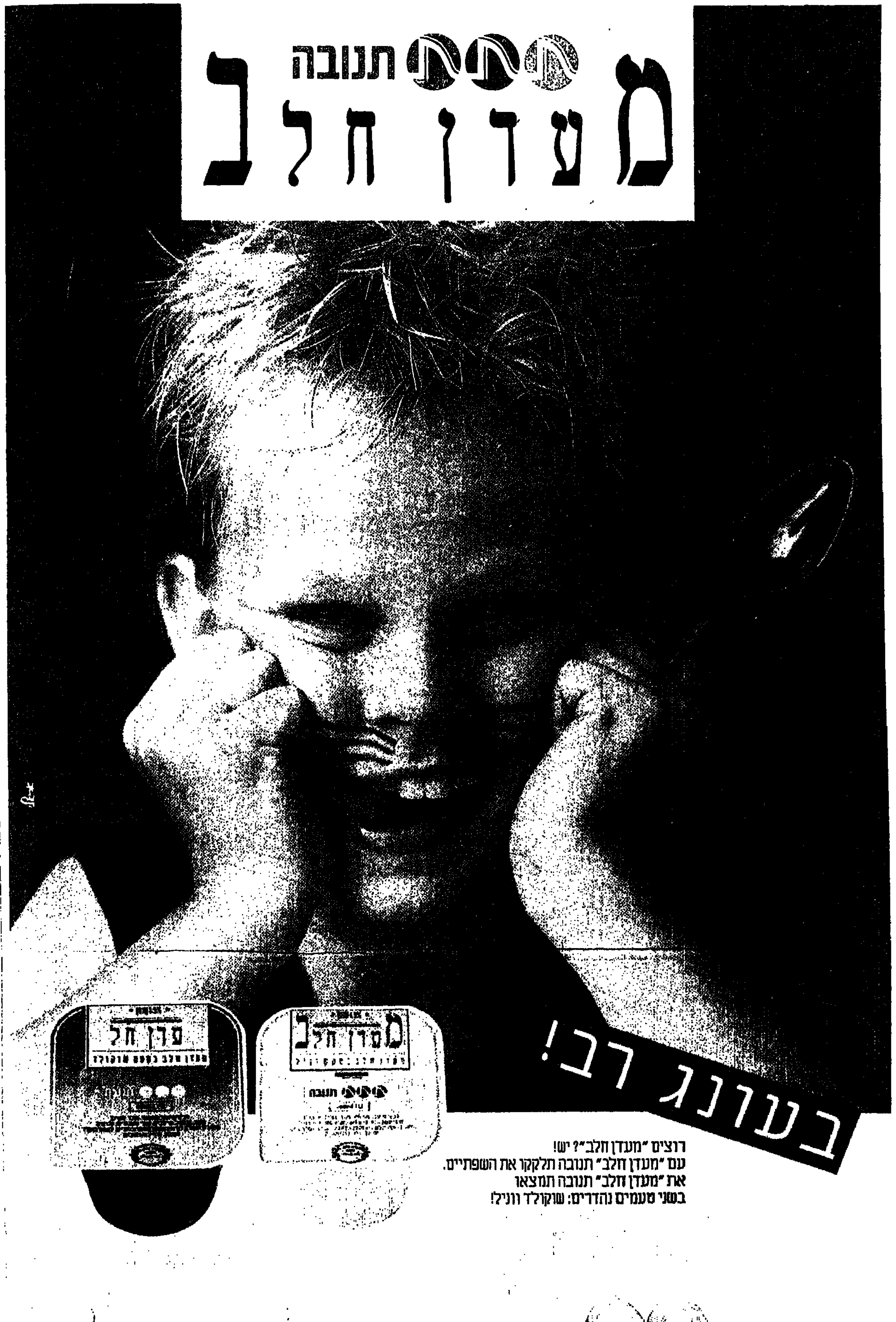
תנובה
מעדן חלב
בעונג רב!
רוצים "מעדן חלב"? יש!
עם "מעדן חלב" תנובה תלקקו את השפתיים.
את "מעדן חלב" תנובה תמצאו
בשני טעמים נהדרים: שוקולד וניל!